

รายงานการศึกษาวิชาการด้านวนศาสตร์ชุมชน

การพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้
กรณีศึกษา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน
ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

โดย

นางสาวสุนทร	พลอยรุ่งโรจน์	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
นายณัฐพงษ์	วังนันทไชย	นักประชาสัมพันธ์
นายเอกพ	โยธา	นักประชาสัมพันธ์
นางสาวน้ำเย็น	แสงวงษ์	นักประชาสัมพันธ์
นายชาติ	นภาพระสาทพร	พนักงานพิทักษ์ป่า
นางอยู่	แช่ลี	พนักงานพิทักษ์ป่า
นายชัย	สีทาดิ	เจ้าหน้าที่ป่าไม้
นายธนกร	บุญเฉลิม	เจ้าหน้าที่ป่าไม้
นางสาวชญาดา	รุ่งศักดิ์รักรวณา	เจ้าหน้าที่ป่าไม้

ศูนย์ส่งเสริมวนศาสตร์ชุมชนที่ ๒ (เพชรบูรณ์)

สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้

พ.ศ. ๒๕๖๕

บทคัดย่อ

การศึกษาวិชาการด้านวนศาสตร์ชุมชน เรื่อง การพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลป่าชุมชน และการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการในป่าชุมชนเพื่อการลดรายจ่าย สร้างรายได้ ตลอดจนจนถึงการศึกษาองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการระบวนการของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน ในการบริหารจัดการผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อการพัฒนาป่าชุมชนอย่างยั่งยืนและสมดุล ภายใต้วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งเน้นการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม Participation Action Research (PAR) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ที่ศึกษาได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประธานป่าชุมชนและชาวบ้าน ในพื้นที่ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชนบ้านเขาโล้น หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

ผลการศึกษาพบว่า ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น มีศักยภาพของสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวโดดเด่น มีเอกลักษณ์ มีการแบ่งงานและหน้าที่ความรับผิดชอบในการให้บริการแก่สมาชิกกลุ่มอย่างชัดเจน มุ่งเน้นสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือจากคนในชุมชนในระดับดีมาก หากแต่ยังขาดการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในด้านของหน่วยงานหลักที่สนับสนุนเงินทุน ในการพัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์ ที่เป็นอัตลักษณ์ หรือจุดขายในความหลากหลายสำหรับนักท่องเที่ยว ให้มีส่วนร่วมต่อยอดในเชิงการตลาดและมาตรฐานแบบครบวงจร แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ชุมชนบ้านเขาโล้น พยายามคิดกิจกรรมเพื่อสร้างความประทับใจและขยายการใช้เวลาพร้อมการใช้จ่ายในชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น ผ่านผลิตภัณฑ์ร้านค้าชุมชนที่สามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยความร่วมมือของภาครัฐ สถาบันการศึกษา และภาคีเอกชนต่าง ๆ ที่เข้ามาพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน เกิดเป็นมูลค่าที่สร้างประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวต่อนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน การที่ชุมชนท้องถิ่นจะสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืนนั้น รูปแบบการบริหาร จัดการ ผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวซึ่งเชื่อมโยงกันเป็นห่วงโซ่คุณค่าการท่องเที่ยวถือเป็น กระบวนการที่สำคัญในการนำสังคม-วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มาเป็นข้อมูลสำคัญในการสนับสนุน การพัฒนาการท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน และมีคุณค่าต่อไป

และนอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อ การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของป่าชุมชนบ้านเขาโล้น ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมในชุมชน ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก และปัจจัยด้านนโยบายมาตรการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำไปสู่ข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน คือ ควรมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในรูปแบบคณะกรรมการแบบบูรณาการ มีแผนงานด้านท่องเที่ยว มีระบบ บริหารจัดการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืนที่มีความสมดุลของการพัฒนาในมิติทางด้านเศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุก ๆ กระบวนการ

คำนำ

การศึกษาวិชาการด้านวนศาสตร์ชุมชน เรื่อง การพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ภายใต้แผนงานพื้นฐานด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลผลิตพื้นที่ป่าไม่ได้รับการบริหารจัดการ กิจกรรมหลักส่งเสริมและพัฒนากาป่าไม้ กิจกรรมพัฒนาด้านวนศาสตร์ชุมชน งานศึกษาวิชาการด้านวนศาสตร์ชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๕ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลป่าชุมชน และการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการในป่าชุมชนเพื่อการลดรายจ่าย สร้างรายได้ ตลอดจนถึงการศึกษาค้นคว้าความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น และการระดมทุนของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน ในการบริหารจัดการผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อการพัฒนาป่าชุมชนอย่างยั่งยืนและสมดุล

งานศึกษาวิชาการด้านวนศาสตร์ชุมชน ทางคณะผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจและเก็บข้อมูลเป็นระยะเวลา ๔ เดือน เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พฤติกรรม พบปะชุมชน อีกทั้งหาข้อมูลสนับสนุนอื่น ๆ ทำให้บรรลุผลไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยได้รับความร่วมมือจาก กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านเขาโล้น กลุ่มสตรีแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทางคณะผู้ศึกษาขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ทั้งนี้กลุ่มผู้ศึกษาหวังว่า งานศึกษาวิชาการด้านวนศาสตร์ชุมชน เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ในงานพัฒนาป่าชุมชน และเป็นฐานข้อมูลอันสำคัญที่จะร่วมพัฒนาป่าชุมชนให้ดีขึ้นยิ่งขึ้นไป หากมีสิ่งใดในงานศึกษาวิชาการด้านวนศาสตร์ชุมชนเล่มนี้ ที่สมควรปรับปรุงแก้ไข หรือมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โปรดแจ้งแก่ทางผู้ศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้นต่อไป

ศูนย์ส่งเสริมวนศาสตร์ชุมชนที่ ๒ (เพชรบูรณ์)
กันยายน ๒๕๖๕

สารบัญ

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฅ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑. ที่มาและความสำคัญของปัญหา	๑
๒. วัตถุประสงค์	๑
๓. พื้นที่ศึกษา	๒
๔. ประโยชน์ที่จะได้รับ	๒
บทที่ ๒ วิธีการศึกษา	๓
ผู้ให้ข้อมูลหลัก	๓
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๔
การรวบรวมข้อมูล	๔
การวิเคราะห์ข้อมูล	๕
บทที่ ๓ ผลการศึกษา	๖
ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชน	๖
ประวัติความเป็นมาของชุมชน	๖
ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น	๖
ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับป่าชุมชน	๖
โครงสร้างคณะกรรมการจัดการป่าชุมชน	๘
พื้นที่โครงการป่าชุมชน	๙
วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงาน	๙
กิจกรรมของป่าชุมชน	๙
สิ่งที่ได้รับ	๙
ผลการดำเนินงาน	๑๐
แผนการบริหารจัดการป่าชุมชน	๑๐
สภาพพื้นที่ป่าชุมชน จุดเด่น ชนิดพันธุ์ไม้ในป่าชุมชน	๑๒
การใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการในป่าชุมชนด้านต่าง ๆ	๗๗
๑. ด้านการท่องเที่ยว	๗๗
๒. ด้านพืชอาหาร	๘๐
๓. ด้านพืชสมุนไพร	๘๒

สารบัญ (ต่อ)

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
ขนมธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ เกี่ยวกับป่าชุมชน	๘๖
บวชป่า	๘๗
ประเพณีไหว้เจ้าพ่อขุนเขา เจ้าแม่ศรีจันทร์	๘๗
ประเพณีกวนข้าวทิพย์	๘๘
ประเพณีงานบุญกลางบ้าน	๘๙
งานวันป่าชุมชนแห่งชาติ	๙๐
ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน ที่มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อการสร้างรายได้	๙๑
๑. กลุ่มกระเจียว (ยักษ์) บ้านที่บ้านเขาโล้น	๙๑
๒. กลุ่มธนาคารต้นไม้บ้านเขาโล้น	๙๓
๓. กลุ่มพริกแกง	๙๔
๔. กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาโล้น	๙๕
๕. กลุ่มลูกประคบบ้านเขาโล้น	๙๖
๖. กลุ่มไม้กวาดยอดรักซ์	๙๗
๗. กลุ่มดับกลิ่น In Love	๙๘
๘. กลุ่มพวงกุญแจ แซร์รักซ์	๙๙
๙. กลุ่มตีมีด	๑๐๐
๑๐. กลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙	๑๐๑
๑๑. กลุ่มออมรักซ์	๑๐๒
๑๒. กลุ่มสมุนไพร	๑๐๓
๑๓. กลุ่มข้าวหอมหลวง	๑๐๔
ตอนที่ ๓ ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ หรือทรัพยากรกายภาพ หรือวัฒนธรรมและภูมิปัญญา จากป่าชุมชนที่นำมาพัฒนาหรือใช้ประโยชน์เป็นผลผลิต หรือผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้	๑๐๕
๑. ข้อมูลทางทรัพยากรชีวภาพ	๑๐๕
๒. ข้อมูลทางทรัพยากรกายภาพ	๑๐๗
๓. ข้อมูลทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา	๑๐๘
ตอนที่ ๔ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร ชีวภาพ หรือทรัพยากรกายภาพ หรือวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากป่าชุมชน เพื่อสร้างเป็นผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชนจนสามารถสร้างรายได้	๑๑๕
๑. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร	๑๑๕
๒. ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรม	๑๑๗
๓. ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย	๑๑๙
๔. ภูมิปัญญาด้านอาหาร	๑๒๑

สารบัญ (ต่อ)

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
ตอนที่ ๕ ข้อมูลผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้	๑๒๓
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน	๑๒๓
ตอนที่ ๖ การวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะ แนวทางการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้	๑๒๘
ตอนที่ ๗ การวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มสมาชิก	๑๓๐
แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน เพื่อการพัฒนาป่าชุมชนก้าวสู่ การสร้างเศรษฐกิจชุมชน	๑๓๑
บทที่ ๔ สรุปผลการศึกษา	๑๓๖
เอกสารอ้างอิง	๑๔๒
ภาคผนวก	๑๔๓
แบบสอบถามและสัมภาษณ์ เรื่อง การพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้	๑๔๔

สารบัญชิตาราง

หัวข้อเรื่อง	หน้า
ตารางที่ ๑ ค่าพิภักข์ขอบเขตพื้นที่ดำเนินการโครงการป่าชุมชน แปลงที่ ๑	๘
ตารางที่ ๒ ค่าพิภักข์ขอบเขตพื้นที่ดำเนินการโครงการป่าชุมชน แปลงที่ ๒	๘
ตารางที่ ๓ แผนการบริหารจัดการป่าชุมชน	๑๐
ตารางที่ ๔ พืชสมุนไพรในป่าชุมชน	๘๒
ตารางที่ ๕ ข้อมูลกลุ่มกระเจียว (ยักษ์) บ้านที่บ้านเขาโล้น	๙๑
ตารางที่ ๖ ข้อมูลกลุ่มธนาคารต้นไม้บ้านเขาโล้น	๙๓
ตารางที่ ๗ ข้อมูลกลุ่มพริกแกงบ้านเขาโล้น	๙๔
ตารางที่ ๘ ข้อมูลกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาโล้น	๙๕
ตารางที่ ๙ ข้อมูลกลุ่มลูกประคบบ้านเขาโล้น	๙๖
ตารางที่ ๑๐ ข้อมูลกลุ่มไม้กวาดยอดรัก	๙๗
ตารางที่ ๑๑ ข้อมูลกลุ่มดับกลิ่น In Love	๙๘
ตารางที่ ๑๒ ข้อมูลกลุ่มพวงกุญแจ แชรร์รัก	๙๙
ตารางที่ ๑๓ ข้อมูลกลุ่มตีมีด	๑๐๐
ตารางที่ ๑๔ ข้อมูลกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙	๑๐๑
ตารางที่ ๑๕ ข้อมูลกลุ่มออมรัก	๑๐๒
ตารางที่ ๑๖ ข้อมูลกลุ่มสมุนไพร	๑๐๓
ตารางที่ ๑๗ ข้อมูลกลุ่มข้าวหอมหลวง	๑๐๔
ตารางที่ ๑๘ ข้อมูลทางทรัพยากรชีวภาพ	๑๐๕
ตารางที่ ๑๙ ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรมกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙	๑๐๘
ตารางที่ ๒๐ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมกลุ่มไม้กวาด	๑๐๙
ตารางที่ ๒๑ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มออมรัก	๑๐๙
ตารางที่ ๒๒ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาโล้น	๑๑๐
ตารางที่ ๒๓ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มตีมีด	๑๑๐
ตารางที่ ๒๔ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มดับกลิ่น In Love	๑๑๑
ตารางที่ ๒๕ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มพวงกุญแจ แชรร์รัก	๑๑๑
ตารางที่ ๒๖ ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยกลุ่มลูกประคบ	๑๑๒
ตารางที่ ๒๗ ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยกลุ่มสมุนไพร	๑๑๒
ตารางที่ ๒๘ ภูมิปัญญาด้านอาหารกลุ่มข้าวหอมหลวง	๑๑๓
ตารางที่ ๒๙ ภูมิปัญญาด้านอาหารกลุ่มพริกแกง	๑๑๓
ตารางที่ ๓๐ ภูมิปัญญาด้านอาหารขนมดอกคิน	๑๑๔
ตารางที่ ๓๑ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านการเกษตร	๑๑๕
ตารางที่ ๓๒ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรม	๑๑๗
ตารางที่ ๓๓ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย	๑๑๙
ตารางที่ ๓๔ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านอาหาร	๑๒๑

สารบัญชิตาราง (ต่อ)

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
ตารางที่ ๓๕ ข้อมูลบริการจากป่าชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน	๑๒๓
ตารางที่ ๓๖ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ	๑๒๘
ตารางที่ ๓๗ ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาป่าชุมชน	๑๒๘
ตารางที่ ๓๘ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้	๑๒๘
ตารางที่ ๓๙ ความต้องการในการพัฒนาต่อยอด	๑๒๙
ตารางที่ ๔๐ แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน	๑๓๑
ตารางที่ ๔๑ สรุปผลการประเมิน	๑๓๕

สารบัญญภาพ

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
ภาพที่ ๑ แผนที่โครงการป่าชุมชน	๗
ภาพที่ ๒ แผนที่โครงการป่าชุมชน	๗
ภาพที่ ๓ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน	๑๒
ภาพที่ ๔ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน	๑๒
ภาพที่ ๕ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน	๑๒
ภาพที่ ๖ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน	๑๓
ภาพที่ ๗ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน	๑๓
ภาพที่ ๘ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน	๑๓
ภาพที่ ๙ ดอกกระเจียว	๑๔
ภาพที่ ๑๐ ดอกกระเจียว	๑๔
ภาพที่ ๑๑ ดอกกระเจียว	๑๔
ภาพที่ ๑๒ เห็นดาวดิน	๑๕
ภาพที่ ๑๓ เห็นดาวดิน	๑๕
ภาพที่ ๑๔ เห็นดาวดิน	๑๕
ภาพที่ ๑๕ เห็นปะการัง	๑๖
ภาพที่ ๑๖ เห็นปะการัง	๑๖
ภาพที่ ๑๗ เห็นปะการัง	๑๖
ภาพที่ ๑๘ กระเจียว	๑๗
ภาพที่ ๑๙ กระชายป่า	๑๗
ภาพที่ ๒๐ กระเช้าถุงทอง	๑๘
ภาพที่ ๒๑ กระเดื่อง	๑๘
ภาพที่ ๒๒ กระทกรกป่า	๑๙
ภาพที่ ๒๓ กระที่บยอด	๑๙
ภาพที่ ๒๔ กระพี้จั่น	๒๐
ภาพที่ ๒๕ กระหนาน	๒๐
ภาพที่ ๒๖ กลอย	๒๑
ภาพที่ ๒๗ กลิ้งกลางดง	๒๑
ภาพที่ ๒๘ กวาวเครือขาว	๒๒
ภาพที่ ๒๙ กวาวเครือแดง	๒๒
ภาพที่ ๓๐ กระเจียน	๒๓
ภาพที่ ๓๑ กระตังใบแดง	๒๓
ภาพที่ ๓๒ กระที่อป่า	๒๔
ภาพที่ ๓๓ กระที่อลิ่ง	๒๔
ภาพที่ ๓๔ กัดลิ้น	๒๕
ภาพที่ ๓๕ กางขี้มอด	๒๕

สารบัญญภาพ (ต่อ)

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
ภาพที่ ๓๖ กำจาย	๒๖
ภาพที่ ๓๗ กำแพงเจ็ดชั้น	๒๖
ภาพที่ ๓๘ เกล็ดปลา (กาสามปีกใหญ่)	๒๗
ภาพที่ ๓๙ เกล็ดปลาช่อน (กาสามปีกเล็ก)	๒๗
ภาพที่ ๔๐ ขยุ้มตีนหมา	๒๘
ภาพที่ ๔๑ ข่อย	๒๘
ภาพที่ ๔๒ ชะเง้าะ	๒๙
ภาพที่ ๔๓ ชั้นทองพยับบาท	๒๙
ภาพที่ ๔๔ ขี้หนอน	๓๐
ภาพที่ ๔๕ เข็มป่า	๓๐
ภาพที่ ๔๖ คนทา	๓๑
ภาพที่ ๔๗ ครอบจักรวาล	๓๑
ภาพที่ ๔๘ คาง	๓๒
ภาพที่ ๔๙ เครือเขาน้ำ	๓๒
ภาพที่ ๕๐ เครืออีโก้	๓๓
ภาพที่ ๕๑ แคทราย	๓๓
ภาพที่ ๕๒ แคสั๊ก	๓๔
ภาพที่ ๕๓ แคหางค่าง	๓๔
ภาพที่ ๕๔ โคนกระออม	๓๕
ภาพที่ ๕๕ จี๊ว	๓๕
ภาพที่ ๕๖ แจง	๓๖
ภาพที่ ๕๗ ขำมะเลียงป่า	๓๖
ภาพที่ ๕๘ ชิงชี	๓๗
ภาพที่ ๕๙ ชิงชีใบแหลม	๓๗
ภาพที่ ๖๐ ดองดึง	๓๘
ภาพที่ ๖๑ ตกหมูตดหมา	๓๘
ภาพที่ ๖๒ ตะโกนา	๓๙
ภาพที่ ๖๓ ตะโกพนม	๓๙
ภาพที่ ๖๔ ตะขบป่า	๔๐
ภาพที่ ๖๕ ตะคร้อ	๔๐
ภาพที่ ๖๖ ตะคร้า	๔๑
ภาพที่ ๖๗ ตะแบกหนู	๔๑
ภาพที่ ๖๘ ตะแบกใหญ่	๔๒
ภาพที่ ๖๙ ตานขโมยน้อย	๔๒
ภาพที่ ๗๐ ตาลเดี่ยว	๔๓

สารบัญญภาพ (ต่อ)

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
ภาพที่ ๗๑ ต่ำลิ่ง	๔๓
ภาพที่ ๗๒ ตีนนก	๔๔
ภาพที่ ๗๓ ถ่านไฟผี้	๔๔
ภาพที่ ๗๔ ถ่านคั้นขาว	๔๕
ภาพที่ ๗๕ โทงเทง	๔๕
ภาพที่ ๗๖ นมวัว	๔๖
ภาพที่ ๗๗ บัวบกเถา	๔๖
ภาพที่ ๗๘ บุกคางคก	๔๗
ภาพที่ ๗๙ บุกอีรอก	๔๗
ภาพที่ ๘๐ ประดู่ป่า	๔๘
ภาพที่ ๘๑ ปรงู	๔๘
ภาพที่ ๘๒ ปีกนกแอ่น	๔๙
ภาพที่ ๘๓ ปีบ	๔๙
ภาพที่ ๘๔ เปราะป่า	๕๐
ภาพที่ ๘๕ ผักปลาบ	๕๐
ภาพที่ ๘๖ ผักหวานป่า	๕๑
ภาพที่ ๘๗ ไม้ (มันหมู)	๕๑
ภาพที่ ๘๘ ไม้ป่า	๕๒
ภาพที่ ๘๙ พยุงป่า	๕๒
ภาพที่ ๙๐ พลุเลื่อย	๕๓
ภาพที่ ๙๑ พันงูเขียว	๕๓
ภาพที่ ๙๒ พันงูขาว	๕๔
ภาพที่ ๙๓ เพกา	๕๔
ภาพที่ ๙๔ โพทพาย	๕๕
ภาพที่ ๙๕ เพื่อก้านดำ	๕๕
ภาพที่ ๙๖ มะกอก	๕๖
ภาพที่ ๙๗ มะกัก	๕๖
ภาพที่ ๙๘ มะกา	๕๗
ภาพที่ ๙๙ มะเกลือ	๕๗
ภาพที่ ๑๐๐ มะค่าแต้	๕๘
ภาพที่ ๑๐๑ มะค่าโมง	๕๘
ภาพที่ ๑๐๒ มะตูม	๕๙
ภาพที่ ๑๐๓ มะตูม	๕๙
ภาพที่ ๑๐๔ มะระขี้นก	๖๐
ภาพที่ ๑๐๕ มะลิติน	๖๐

สารบัญญภาพ (ต่อ)

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
ภาพที่ ๑๐๖ มะหาด	๖๑
ภาพที่ ๑๐๗ มันอีแลน	๖๑
ภาพที่ ๑๐๘ มันนางนอน	๖๒
ภาพที่ ๑๐๙ มันเสา	๖๒
ภาพที่ ๑๑๐ โมกมัน	๖๓
ภาพที่ ๑๑๑ ยมหิน	๖๓
ภาพที่ ๑๑๒ ยอเถื่อน	๖๔
ภาพที่ ๑๑๓ ยอป่า	๖๔
ภาพที่ ๑๑๔ ย่านาง	๖๕
ภาพที่ ๑๑๕ รวงจีต	๖๕
ภาพที่ ๑๑๖ ราชพฤกษ์	๖๖
ภาพที่ ๑๑๗ ลาย	๖๖
ภาพที่ ๑๑๘ เล็บเหยี่ยว	๖๗
ภาพที่ ๑๑๙ ว่านจุงนาง	๖๗
ภาพที่ ๑๒๐ ว่านพระนิม	๖๘
ภาพที่ ๑๒๑ สะแกเครือ	๖๘
ภาพที่ ๑๒๒ สะเดา	๖๙
ภาพที่ ๑๒๓ สัngerณี	๖๙
ภาพที่ ๑๒๔ สำเหล้า	๗๐
ภาพที่ ๑๒๕ สำโรง	๗๐
ภาพที่ ๑๒๖ เสี้ยวป่า	๗๑
ภาพที่ ๑๒๗ แสมสาร	๗๑
ภาพที่ ๑๒๘ แสลงพัน	๗๒
ภาพที่ ๑๒๙ หญ้ายายเภา	๗๒
ภาพที่ ๑๓๐ อบเชยเถา	๗๓
ภาพที่ ๑๓๑ อ้อยช้าง	๗๓
ภาพที่ ๑๓๒ อีหนู	๗๔
ภาพที่ ๑๓๓ อีเหนียว	๗๔
ภาพที่ ๑๓๔ อุตพิศ	๗๕
ภาพที่ ๑๓๕ อุโลก	๗๕
ภาพที่ ๑๓๖ เอื้องหมายนา	๗๖
ภาพที่ ๑๓๗ ดอกดิน	๗๖
ภาพที่ ๑๓๘ งานแถลงข่าวเปิดเทศกาลท่องเที่ยว ดอกกระเจียว(ยักษ์) บานที่บ้านเขาโล้น	๗๗
ภาพที่ ๑๓๙ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในป่าชุมชน	๗๘
ภาพที่ ๑๔๐ ตลาดนัดสินค้าผลผลิตจากเครือข่ายป่าชุมชน	๘๑

สารบัญญภาพ (ต่อ)

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
ภาพที่ ๑๔๑ สินค้าผลผลิตจากเครือข่ายป่าชุมชน	๘๑
ภาพที่ ๑๔๒ สมุนไพรและผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากป่าชุมชน	๘๖
ภาพที่ ๑๔๓ บวชป่า	๘๗
ภาพที่ ๑๔๔ ศาลเจ้าพ่อขุนเขา เจ้าแม่ศรีจันทร์	๘๘
ภาพที่ ๑๔๕ ประเพณีกวนข้าวทิพย์	๘๘
ภาพที่ ๑๔๖ ประเพณีงานบุญกลางบ้าน	๘๙
ภาพที่ ๑๔๗ งานวันป่าชุมชนแห่งชาติ	๙๐
ภาพที่ ๑๔๘ การดำเนินงานของกลุ่มกระเจียว (ยักษ์) บ้านที่บ้านเขาโล้น	๙๒
ภาพที่ ๑๔๙ การดำเนินงานของกลุ่มธนาкарต้นไม้บ้านเขาโล้น	๙๓
ภาพที่ ๑๕๐ การดำเนินงานของกลุ่มพริกแกงบ้านเขาโล้น	๙๔
ภาพที่ ๑๕๑ การดำเนินงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาโล้น	๙๕
ภาพที่ ๑๕๒ การดำเนินงานของกลุ่มลูกประคบบ้านเขาโล้น	๙๖
ภาพที่ ๑๕๓ การดำเนินงานของกลุ่มไม้กวาดยอตรีักษ์	๙๗
ภาพที่ ๑๕๔ การดำเนินงานของกลุ่มดับกลิ่น In Love	๙๘
ภาพที่ ๑๕๕ การดำเนินงานของกลุ่มพวงกุญแจ แซร์รี่ักษ์	๙๙
ภาพที่ ๑๕๖ การดำเนินงานของกลุ่มตีมีด	๑๐๐
ภาพที่ ๑๕๗ การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙	๑๐๑
ภาพที่ ๑๕๘ การดำเนินงานของกลุ่มออม่รี่ักษ์	๑๐๒
ภาพที่ ๑๕๙ การดำเนินงานของกลุ่มสมุนไพร	๑๐๓
ภาพที่ ๑๖๐ การดำเนินงานของกลุ่มข้าวห่อหลวง	๑๐๔
ภาพที่ ๑๖๑ ผลผลิตจากทรัพยากรชีวภาพ	๑๐๕
ภาพที่ ๑๖๒ ฝายกั้นน้ำและแหล่งน้ำในพื้นที่ป่าชุมชน	๑๐๖
ภาพที่ ๑๖๓ ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรมกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙	๑๐๘
ภาพที่ ๑๖๔ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มไม้กวาด	๑๐๙
ภาพที่ ๑๖๕ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มออม่รี่ักษ์	๑๐๙
ภาพที่ ๑๖๖ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรม บ้านเขาโล้น	๑๑๐
ภาพที่ ๑๖๗ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มตีมีด	๑๑๐
ภาพที่ ๑๖๘ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มดับกลิ่น In Love	๑๑๑
ภาพที่ ๑๖๙ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มพวงกุญแจ แซร์รี่ักษ์	๑๑๑
ภาพที่ ๑๗๐ ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยกลุ่มลูกประคบ	๑๑๒
ภาพที่ ๑๗๑ ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยกลุ่มสมุนไพร	๑๑๒
ภาพที่ ๑๗๒ ภูมิปัญญาด้านอาหารกลุ่มข้าวห่อหลวง	๑๑๓
ภาพที่ ๑๗๓ ภูมิปัญญาด้านอาหารกลุ่มพริกแกง	๑๑๓
ภาพที่ ๑๗๔ ภูมิปัญญาด้านอาหารขนมดอกดิน	๑๑๔

สารบัญญภาพ (ต่อ)

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
ภาพที่ ๑๗๕ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านการเกษตร	๑๑๖
ภาพที่ ๑๗๖ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรม	๑๑๘
ภาพที่ ๑๗๗ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย	๑๒๐
ภาพที่ ๑๗๘ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านอาหาร	๑๒๒
ภาพที่ ๑๗๙ กิจกรรมในป่าชุมชน	๑๒๗
ภาพที่ ๑๘๐ การจัดเก็บข้อมูลร่วมกับชุมชน	๑๒๙

สารบัญแผนภาพ

<u>หัวข้อเรื่อง</u>	<u>หน้า</u>
แผนภาพที่ ๑ สรุปผลการประเมินศักยภาพภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน ก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน ส่วนที่ ๑ การประเมินกระบวนการ	๑๔๐
แผนภาพที่ ๒ สรุปผลการประเมินศักยภาพภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน ก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน ส่วนที่ ๑ การประเมินผลลัพธ์	๑๔๐
แผนภาพที่ ๓ สรุปผลการประเมินศักยภาพภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน ก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน	๑๔๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน เชื่อมโยงกับ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการสร้างควมหลากหลายด้าน การท่องเที่ยว รักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และเพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง อีกทั้ง ยังเชื่อมโยงกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๓ ใน ๔ เป้าหมาย ได้แก่ (๑) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยยกระดับให้ภาคการท่องเที่ยวมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อย และชุมชนสามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าได้ (๒) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ (๓) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม และ (๔) การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการ ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน^๑

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นทางเลือกใหม่ของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่สร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวแบบใหม่ให้ผู้เยี่ยมชม เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น เป็นประโยชน์ต่อการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์สืบทอดวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่คู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน (Richard and Wilson, ๒๐๐๖) เนื่องจากประเทศไทยมีความได้เปรียบของความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีอัตลักษณ์ความเป็นไทย (Supaporn Prasongthan, ๒๐๐๓)

พระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ.๒๕๖๒ ได้มีการส่งเสริมให้ชุมชนได้ร่วมกับรัฐในการบริหารจัดการป่าชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์ อันจะเป็นแรงจูงใจให้คนดูแลรักษาป่า และใช้ประโยชน์จากป่าอย่างสมดุลและยั่งยืน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้มีประเด็นและข้อสั่งการเกี่ยวกับแนวคิดในการกำหนดงานเพื่อการขับเคลื่อน โดยมีประเด็นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรมป่าไม้ (สำนักจัดการป่าชุมชน) ได้แก่ การสร้างเศรษฐกิจ (รายได้) ระดับชุมชน/ครัวเรือน จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมอาชีพ สร้างรายได้ในพื้นที่อนุญาต เช่น ป่าชุมชน คทช. และป่านันทนาการ

ดังนั้น เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามประเด็นข้อสั่งการ จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลการใช้ประโยชน์จากผลผลิต/บริการจากป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ สำหรับเป็นฐานข้อมูล และเป็นต้นแบบการขยายผลประกอบการวางแผนการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ ต่อไป

๒. วัตถุประสงค์

๒.๑ เพื่อศึกษาข้อมูลป่าชุมชน และการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชนเพื่อการลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้

๒.๒ เพื่อศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชนเพื่อการลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้

^๑ (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓

๒.๓ เพื่อศึกษากระบวนการของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน ในการบริหารจัดการผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อลดรายจ่าย สร้างรายได้จากป่าชุมชน ตลอดจนความต้องการในการพัฒนาต่อยอด

๒.๔ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้

๓. พื้นที่ศึกษา

ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร

๔. ประโยชน์ที่จะได้รับ

๔.๑ ได้ทราบถึงข้อมูลการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชนเพื่อการลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้

๔.๒ เพื่อเป็นฐานองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชนเพื่อการลดรายจ่ายหรือสร้างรายได้

๔.๓ ได้ทราบถึงกระบวนการของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน ในการบริหารจัดการผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อลดรายจ่าย สร้างรายได้จากป่าชุมชน ตลอดจนความต้องการในการพัฒนาต่อยอด

๔.๔ เพื่อทราบถึงข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาป่าชุมชน เพื่อการพัฒนาป่าชุมชนอย่างสมดุลและยั่งยืน

บทที่ ๒

วิธีการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำ น่าเชื่อถือ ครบถ้วนและสมบูรณ์ที่สุด โดยมีรายละเอียด ขั้นตอนต่อไปนี้เป็น

๑. ประสานงานคณะกรรมการป่าชุมชน เพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับป่าชุมชน และการใช้ประโยชน์จากผลผลิตและ/หรือบริการจากป่าชุมชน

๒. ศึกษาองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน โดยจัดทำฐานข้อมูลเจ้าของภูมิปัญญา ที่อยู่ ตลอดจนกระบวนการขั้นตอนวิธีการใช้ประโยชน์จากผลผลิตและ/หรือบริการจากป่าชุมชน

๓. สอบถามและสัมภาษณ์สมาชิกป่าชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อการลดรายจ่าย สร้างรายได้ระดับครัวเรือน

๔. สอบถามและสัมภาษณ์กลุ่มสมาชิกป่าชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ เกี่ยวกับ

(๑) ความเป็นมา แนวคิดในการจัดตั้งกลุ่ม วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายทิศทางการดำเนินงานของกลุ่มฯ

(๒) กระบวนการดำเนินงานของกลุ่ม เพื่อการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน ฐานทรัพยากรจากป่าชุมชนในการสร้างรายได้ ตลอดจนองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในการนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์

(๓) ผลผลิต และบริการที่ได้จากป่าชุมชน ตลอดจนรายได้จากผลผลิตและบริการจากป่าชุมชน และผลลัพธ์ในการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้

(๔) จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และปัญหาอุปสรรค ในการดำเนินงานของกลุ่มฯ

(๕) ปัจจัยแห่งความสำเร็จ และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้ให้ข้อมูล มีจำนวน ๒๗ คนโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Patton, ๒๐๐๒) มีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักคือ ประธานป่าชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชน ของป่าชุมชนบ้านเขาโล้น ปราชญ์ชาวบ้าน คนในชุมชน และผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ดังนี้

๑. ประธานป่าชุมชน	จำนวน	๑	ราย
๒. คณะกรรมการป่าชุมชน	จำนวน	๑๔	ราย
๓. ปราชญ์ชาวบ้าน	จำนวน	๗	ราย
๔. คนในชุมชน	จำนวน	๕	ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ศึกษาได้เลือกใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบไม่มีโครงสร้าง (Non-structured Interview) กับผู้ให้ข้อมูลโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการทราบถึงการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อการลดรายจ่าย สร้างรายได้ และแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด (Open-ended Question) มี ๒ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๑ จำนวน ๗ ตอน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับป่าชุมชน

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกป่าชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้

ตอนที่ ๓ ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ หรือทรัพยากรกายภาพ หรือวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากป่าชุมชน ที่นำมาพัฒนาหรือใช้ประโยชน์เป็นผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้

ตอนที่ ๔ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรชีวภาพ หรือทรัพยากรกายภาพ หรือวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากป่าชุมชน เพื่อสร้างเป็นผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน จนสามารถสร้างรายได้

ตอนที่ ๕ ข้อมูลผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้

ตอนที่ ๖ การวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้

ตอนที่ ๗ การวิเคราะห์กระบวนการการทำงานของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน

และส่วนที่ ๒ การประเมินผลลัพธ์ โดยเป็นการใช้แบบสัมภาษณ์ ในการประเมินการให้คะแนนการใช้เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และประเมินด้วยใจเป็นธรรม จำนวน ๕ คน ทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐและตัวแทนชุมชน และนำคะแนนรวมของทั้ง ๕ คนมาหาค่าเฉลี่ย จะทำให้ค่าคะแนนที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากกว่าการให้คะแนนโดยบุคคลคนเดียว

ในการสร้างแบบสัมภาษณ์นั้น ผู้ศึกษาวิจัยได้กำหนดขั้นตอนการสร้างเครื่องมือการศึกษาวิชาการ ดังนี้

- ๑) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- ๒) กำหนดหัวข้อการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
- ๓) สร้างแบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามปลายเปิด
- ๔) นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้อง
- ๕) ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- ๖) นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้
- ๗) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือหลังทดลองใช้ เพื่อให้ได้เครื่องมือวิจัยที่สมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) โดยจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

๑. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ให้ข้อมูลจำนวน ๒๗ คน โดยสัมภาษณ์ถึงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวของป่าชุมชนบ้านเขาโล้น เป็นอย่างไร ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวมีอะไรบ้าง และแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวควรเป็นอย่างไร เป็นต้น

๒. การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๓ คน ซึ่งประกอบด้วย ๑) ประธานป่าชุมชนบ้านเขาโล้น ๒) คณะกรรมการป่าชุมชน ๓) ปราชญ์ชาวบ้าน ๔) คนในชุมชน ๕) ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากผลผลิตจากป่าชุมชน ๖) ประธานกลุ่มกระเจียวยักษ์บ้านที่บ้านเขาโล้น ๗) ผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าในบริเวณป่าชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษามีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

๑. ผู้ศึกษาได้ทำการบันทึกและเรียบเรียงข้อมูลในแต่ละช่วงของการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล จากนั้นทำการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลแต่ละครั้งถึงความถูกต้อง ความครบถ้วนและความสอดคล้องกับประเด็นของข้อมูล

๒. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันของข้อมูล

๓. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview Research) และการทำสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในแง่ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผล ซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของการพรรณานำไปสู่คำตอบในการศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการประกอบการเขียนรายงาน เพื่อชี้ให้เห็นถึงสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน ปัญหาและอุปสรรค อันจะนำไปสู่แนวทางในการจัดทำแนวทางในการพัฒนาป่าชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเกิดความสมดุลและยั่งยืน

บทที่ ๓

ผลการศึกษา

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชุมชน

ประวัติความเป็นมาของชุมชน

บ้านเขาโล้น หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร มีประวัติการก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ.๒๕๑๕ โดยมีกลุ่มราษฎรนำโดยนายจันทร์ เย็นทะชิต ซึ่งอพยพมาจากจังหวัดสระบุรี ด้วยกัน ๘ ครอบครัว มาอยู่ที่บริเวณพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งเป็นพื้นที่รกร้างว่างเปล่า บริเวณที่มามีอาศัยอยู่มีลักษณะเป็นภูเขาหัวโล้นและมีป่าเพ็ก ไม่มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นเลย พอถึงหน้าแล้ง ได้เกิดไฟไหม้ป่าเพ็กบนเขาจนโล่งเตียนเป็นประจำทุกปี จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าบ้านเขาโล้น ตามลักษณะเด่นของพื้นที่นั้น

ในอดีตชาวบ้านเขาโล้นมีอาชีพทำนา เผ่าถ่านขาย และต่อมามีผู้เข้ามาจับจองที่ดินทำกิน มีผู้คนเข้ามาอยู่มากขึ้นทั้งชาวจังหวัดสระบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้มีการแผ้วทางป่าเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านจึงช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยการปลูกป่าเพิ่มในพื้นที่ทุกปี จนปัจจุบันพื้นที่มีสีเขียวมากขึ้น

ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น

เกิดจากการที่ราษฎรในหมู่บ้าน และผู้นำชุมชนตระหนักถึงภัยของการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อจับจองที่ทำกิน การล่าสัตว์ป่า การตัดไม้ทำลายป่า เริ่มดำเนินงานเข้าร่วมโครงการป่าชุมชนของกรมป่าไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ หลังจากผ่านการฝึกอบรมราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า โดยสำนักงานป่าไม้จังหวัดพิจิตร กรมป่าไม้ จังหวัดพิจิตร กองทัพอากาศที่ ๓ (ช่วงวันที่ ๒๕-๒๘ เมษายน ๒๕๔๕) และได้ขอขึ้นทะเบียนเป็นป่าชุมชนในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ และได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้ให้ดำเนินการต่ออายุโครงการป่าชุมชนเรื่อยมา จนได้รับการประเมินเป็นป่าชุมชนพัฒนาดีมาก ในปี พ.ศ.๒๕๕๙ และได้รับเงินอุดหนุนจากกรมป่าไม้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เรื่อยมา จนถึงปัจจุบัน

ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับป่าชุมชน

ชื่อป่าชุมชน	ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น
ที่ตั้ง	หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
พื้นที่โครงการ	รวมทั้งสิ้น ๒ แปลง รวมเนื้อที่ ๔๗๖ ไร่ ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาเจ็ดยอดป่าเขาตะพานนาคและป่าเขาชะอม เนื้อที่ ๔๖๕ ไร่ ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔ เนื้อที่ ๑๑ ไร่

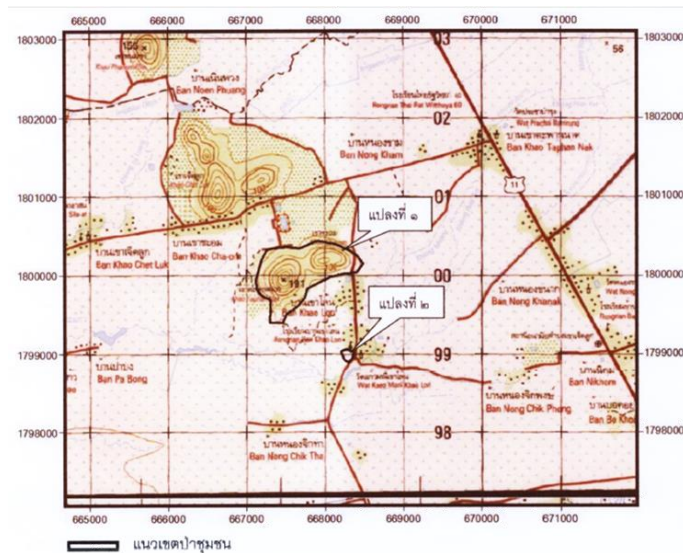
ข้อมูลพื้นที่โดยรอบ

แปลงที่ ๑	ทิศเหนือ	จด	ที่ดินทำกิน
	ทิศตะวันออก	จด	ที่ดินทำกิน
	ทิศใต้	จด	ที่ดินทำกิน
	ทิศตะวันตก	จด	ที่ดินทำกิน

แปลงที่ ๒	ทิศเหนือ	จุด	โรงเรียนบ้านเขาไลน์
	ทิศตะวันออก	จุด	ทางสาธารณะ
	ทิศใต้	จุด	ทางสาธารณะ
	ทิศตะวันตก	จุด	ทางสาธารณะ

ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบลุ่มบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนเป็นภูเขา

สภาพพื้นที่ป่า เป็นป่าเบญจพรรณ มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง ผลัดใบในฤดูแล้งช่วงเดือน กุมภาพันธ์ ถึงเดือน เมษายน จะผลัดใบใหม่ช่วงเดือนพฤษภาคม มีไม้ชนิดต่าง ๆ ไม้ยืนต้น และดอกไม้ป่า เช่น ประดู่ สะเดา มะรุ่มป่า หน่อไม้ เห็ด กลอย บุก กระเจียวป่า ผาง ดอียด เกววัลย์เปรียง ขึ้นอยู่ทั่วบริเวณป่าชุมชน เป็นแหล่งอาหารและแหล่งสมุนไพรของชุมชน สัตว์ป่าที่พบเห็น กระจง อีเห็น กระรอก กระต่าย งู ชนิดต่าง ๆ นกขนาดเล็กชนิดต่าง ๆ ได้แก่ นกฮูก นกกากว่า นกยูง

ภาพที่ ๑ แผนที่โครงการป่าชุมชน

ภาพที่ ๒ แผนที่โครงการป่าชุมชน

คำพิกัดขอบเขตพื้นที่ดำเนินการโครงการป่าชุมชน

ตารางที่ ๑ คำพิกัดขอบเขตพื้นที่ดำเนินการโครงการป่าชุมชน แปลงที่ ๑

จุดที่	E	N	จุดที่	E	N
๑	๖๖๘๔๘๘	๑๘๐๐๑๕๒	๑๓	๖๖๗๑๘๘	๑๗๙๙๗๔๒
๒	๖๖๘๔๑๑	๑๘๐๐๐๓๙	๑๔	๖๖๗๑๓๓	๑๗๙๙๘๓๐
๓	๖๖๘๒๕๕	๑๘๐๐๐๒๙	๑๕	๖๖๗๑๑๙	๑๗๙๙๙๔๗
๔	๖๖๘๐๗๑	๑๗๙๙๙๘๒	๑๖	๖๖๗๑๘๘	๑๘๐๐๑๙๐
๕	๖๖๗๗๗๒	๑๗๙๙๘๓๐	๑๗	๖๖๗๒๖๓	๑๘๐๐๓๒๔
๖	๖๖๗๗๔๓	๑๗๙๙๗๒๔	๑๘	๖๖๗๓๔๕	๑๘๐๐๓๔๒
๗	๖๖๗๖๕๖	๑๗๙๙๖๐๘	๑๙	๖๖๗๕๒๗	๑๘๐๐๓๖๒
๘	๖๖๗๕๐๖	๑๗๙๙๕๐๙	๒๐	๖๖๗๖๗๘	๑๘๐๐๓๔๒
๙	๖๖๗๔๖๔	๑๗๙๙๔๐๒	๒๑	๖๖๗๙๐๒	๑๘๐๐๓๙๖
๑๐	๖๖๗๒๙๓	๑๗๙๙๓๙๖	๒๒	๖๖๘๑๓๓	๑๘๐๐๓๒๑
๑๑	๖๖๗๓๐๙	๑๗๙๙๕๖๘	๒๓	๖๖๘๓๑๐	๑๘๐๐๒๔๖
๑๒	๖๖๗๓๐๔	๑๗๙๙๖๘๘	๒๔	๖๖๘๔๒๐	

ตารางที่ ๒ คำพิกัดขอบเขตพื้นที่ดำเนินการโครงการป่าชุมชน แปลงที่ ๒

จุดที่	E	N	จุดที่	E	N
๑	๖๖๘๒๗๙	๑๗๙๙๐๖๓	๖	๖๖๘๒๖๖	๑๗๙๙๙๑๑
๒	๖๖๘๓๖๗	๑๗๙๙๐๓๓	๗	๖๖๘๒๔๓	๑๗๙๙๙๓๙
๓	๖๖๘๓๕๙	๑๗๙๙๘๖๔	๘	๖๖๘๒๒๐	๑๗๙๙๙๘๒
๔	๖๖๘๓๓๕	๑๗๙๙๘๓๐	๙	๖๖๘๒๐๙	๑๗๙๙๙๐๗
๕	๖๖๘๒๙๙	๑๗๙๙๘๐๐			

โครงสร้างคณะกรรมการจัดการป่าชุมชน

๑. นายเศรษฐ์จรรณ นาคพัฒน์	ประธานป่าชุมชน
๒. นายวิชัย บัวสร้อย	รองประธานป่าชุมชน
๓. นางชาลินี เย็นทะชิต	เลขานุการ
๔. นางสาวสมใจ จันทา	เหรัญญิก
๕. นายสุวรรณ์ บัวสร้อย	กรรมการ
๖. นายไวกพ โสภณ	กรรมการ
๗. นางอรุณ ใบกุหลาบ	กรรมการ
๘. นายประสิทธิ์ ใบกุหลาบ	กรรมการ
๙. นายยूर ภูริวัตร	กรรมการ
๑๐. นายสนั่น ใบกุหลาบ	กรรมการ
๑๑. นางสาวหฤทัย ใบกุหลาบ	กรรมการ
๑๒. นางสาวรัตนภรณ์ รุ่งโรจน์	กรรมการ
๑๓. นางกมลพรรณ หยววัฒน์	กรรมการ
๑๔. นางสาวประยูร โสภณ	กรรมการ
๑๕. นางสมสี ใบกุหลาบ	กรรมการ

พื้นที่โครงการป่าชุมชน

- พื้นที่โครงการป่าชุมชนบ้านเขาโล้นอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาตะพานนาก ป่าเขาชะอม และป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พุทธศักราช ๒๔๘๔
- ปี ๒๕๔๕ มีเนื้อที่ ๔๒๕ ไร่ มีสมาชิกกลุ่มราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า จำนวน ๑๐๐ คน
- ปี ๒๕๔๖ เข้าโครงการป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน
- ปี ๒๕๕๓ ป่าชุมชนบ้านเขาโล้นต่ออายุป่าชุมชน เพิ่มเนื้อที่เป็น ๔๖๗ ไร่
- ปี ๒๕๖๒ เป็นป่าชุมชนตามพระราชบัญญัติป่าชุมชน มาตรา ๙๙

วัตถุประสงค์และเป้าหมายในการดำเนินงาน

๑. เพื่อเป็นการอนุรักษ์พื้นที่ป่าของหมู่บ้านซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร
๒. เพื่อฟื้นฟูสภาพป่าให้มีความอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
๓. เพื่อเป็นแหล่งอาหาร สมุนไพร และไม้ใช้สอย
๔. เพื่อสร้างจิตสำนึกให้ราษฎรในชุมชนรักและหวงแหนป่าของตนเอง

กิจกรรมของป่าชุมชน

๑. ร่วมกันปลูกป่าทุกปี วันสำคัญ เช่น เข้าพรรษา, ๑๒ สิงหาคม, วันป่าชุมชนแห่งชาติ
๒. การมีส่วนร่วมดูแลบำรุงรักษาป่า ใช้ประโยชน์จากป่า
๓. ทำแนวกันไฟ คณะกรรมการดับไฟป่าช่วยเหลือประชาชน
๔. โครงการบวชป่า ราษฎรร่วมกับสำนักงานป่าไม้จังหวัด กรมป่าไม้ ร่วมปลูกป่า ฟื้นฟูป่าพัฒนาป่าชุมชน ปลูกป่าจำนวน ๙,๐๐๐ กล้า
๕. โครงการปลูกป่าพื้นบ้านอาหารชุมชน ปี ๒๕๔๖ อนุรักษ์ผักป่า ผักหวานป่า ผักอีหนูน มะรุมป่า เพกา ชี้เหล็ก แคน ใผ่หวาน ใผ่รวก กระจ่าง หญ้านาง กลอย หวาย
๖. ปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติฯ ๒๕๕๑ ร่วมกับป่าไม้จังหวัด จังหวัดทหารบกเพชรบูรณ์ จังหวัดพิจิตร ร่วมกับราษฎรปลูกป่าพื้นที่ ๑๒๐ ไร่
๗. เป้าหมายพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์
๘. อนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชสมุนไพรในป่าชุมชน
๙. อนุรักษ์พันธุ์กรรมไฟในป่าชุมชน
๑๐. กิจกรรม สร้างฝายมีชีวิต
๑๑. เปิดตัวหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน “ดอกกระเจียวบาน ที่บ้านเขาโล้น”

สิ่งที่ได้รับ

- ราษฎรมีแหล่งอาหาร สมุนไพร และแหล่งไม้ใช้สอย ราษฎรมีรายได้จากการเก็บ เห็ด หน่อไม้ ไช้มัดแดง รังผึ้ง ไม้ไผ่ในการจักสาน กระบองออมสิน เพื่อนำไปจำหน่าย
- มีสัตว์ป่ามาอาศัยในพื้นที่ป่าชุมชนมากขึ้น
- สร้างความสามัคคีในชุมชน ส่งเสริมด้านการอนุรักษ์ป่า ป่าพื้นบ้าน อาหารชุมชน

- มีการเชื่อมโยงเครือข่ายหมู่บ้านด้านการอนุรักษ์ป่า ระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับประเทศ
- มีพืชสมุนไพรท้องถิ่นให้ชุมชนไว้ดูแลตนเอง และเก็บขายเป็นสินค้าของชุมชน
- สามารถพัฒนาเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผลการดำเนินงาน

๑. เครือข่าย ทสม.ร่วมสนับสนุน เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน “ดอกกระเจียว (ยักษ์) บานที่บ้านเขาโล้น”
๒. ประชาชนในหมู่บ้านมีรายได้เพิ่มจากการดำเนินกิจกรรมหมู่บ้านท่องเที่ยว
๓. ชุมชนมีความร่มรื่น
๔. เกิดกลุ่ม องค์กรด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่เข้มแข็ง
๕. ประชาชนมีความรักหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
๖. มีน้ำใช้ในการเกษตร ลำน้ำมีความชุ่มชื้น
๗. ดินมีสภาพที่ดีขึ้นทำให้มีผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น

แผนการบริหารจัดการป่าชุมชน

ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น มีการจัดทำแผนการบริหารจัดการป่าชุมชนร่วมกันสมาชิกในชุมชน โดยการจัดประชุมหมู่บ้านและ คณะกรรมการเพื่อร่วมกันพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ป่าชุมชน และแนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาป่าชุมชนร่วมกัน โดยกำหนดพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อการอนุรักษ์ไว้ ๘๔% และพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ ๑๖%

ตารางที่ ๓ แผนการบริหารจัดการป่าชุมชน

แผนการบริหารจัดการป่าชุมชน	ด้านการอนุรักษ์	ชุมชนเน้นรักษาไว้ซึ่งสภาพตามธรรมชาติของพื้นที่ โดยการงดเว้นซึ่งการกระทำการใด ๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ ความหลากหลายทางชีวภาพ และความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ในระยะยาว และการป้องกันซึ่งภัยอันอาจเกิดจากธรรมชาติและภัยจากการกระทำของมนุษย์ โดยมีการลาดตระเวนสร้างแนวป้องกันไฟฟ้า และจัดชุดลาดตระเวน ผสานกับการใช้ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณีภูมิปัญญา เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่า
	ด้านการฟื้นฟู	(๑) บริเวณเพื่อการอนุรักษ์ ได้มีแผนการปลูกฟื้นฟูหรือปรับปรุงสภาพพื้นที่ป่าชุมชนหรือพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเพื่อให้มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ขึ้นเพื่อเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ เช่น การปลูกต้นไม้ทดแทน การปลูกพืชสมุนไพร ทำการปิดป่าห้ามหาของป่า ตั้งแต่วันที่ ๒๐ กันยายน ของทุกปี

		<p>(๒) บริเวณเพื่อการใช้ประโยชน์ มีแผนการปลูกฟื้นฟูหรือปรับปรุงสภาพพื้นที่ป่าชุมชนหรือพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมเพื่อให้มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ขึ้น กรณีการปลูกฟื้นฟูที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้ประโยชน์จากไม้ โดยดำเนินการปลูกต้นไม้และบำรุงรักษาต้นไม้ในพื้นที่บริเวณเพื่อการใช้ประโยชน์ เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง เช่นในวันสำคัญต่าง ๆ</p>
<p>แผนการบริหารจัดการป่าชุมชน</p>	<p>ด้านการพัฒนา</p>	<p>พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาแหล่งสาธิตปลูกไม้ภาคพื้นฐาน พัฒนาศูนย์เรียนรู้เพื่อการศึกษาระบบนิเวศในป่าชุมชน ศูนย์การเรียนรู้ป่าชุมชน ศูนย์การเรียนรู้อนุรักษ์พันธุกรรมพืช พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก การสร้างศาลาที่พักขนาดเล็ก หรือที่พักจุดลาดตระเวน และจุดชมวิว ทั้งนี้ ต้องไม่ทำให้เกิดความเสียหายและไม่เป็นการทำลายสภาพธรรมชาติเดิมของป่าชุมชน</p>
	<p>ด้านการควบคุมดูแล</p>	<p>การกำหนดข้อบังคับป่าชุมชน การประชุมคณะกรรมการป่าชุมชนและประชุมสมาชิกป่าชุมชน ตลอดจนถึงการสร้างเครือข่ายป่าชุมชนเพื่อสร้างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมวางแผนปฏิบัติการลาดตระเวนป่าประจำปี การวางระบบรับแจ้งเหตุการณ์พบเห็นการกระทำผิดกฎหมายภายในป่าชุมชน ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดการป่าชุมชน</p>
	<p>ด้านการใช้ประโยชน์</p>	<p>ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จัดทำฐานเรียนรู้ ตลอดจนถึงกำหนดพื้นที่ในการเก็บหาของป่า จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ บริเวณรอบป่าชุมชนเพื่อเอื้อประโยชน์ด้านการศึกษารเรียนรู้ของคนทุกกลุ่มวัย ทั้งมีการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชนเพื่อใช้ในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เป็นการสร้างรายได้จากพื้นที่ป่าชุมชน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในป่าชุมชนเพื่อเก็บหาของป่าต้องเป็นไปอย่างสมดุลและยั่งยืน</p>

สภาพพื้นที่ป่าชุมชน จุดเด่น ชนิดพันธุ์ไม้ในป่าชุมชน

สภาพพื้นที่ป่าชุมชน

เป็นป่าเบญจพรรณ มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง ผลัดใบในฤดูแล้งช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน เมษายน จะผลิใบใหม่ช่วงเดือนพฤษภาคม เป็นต้นไป

ภาพที่ ๓ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน

ภาพที่ ๔ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน

ภาพที่ ๕ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน

ภาพที่ ๖ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน

ภาพที่ ๗ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน

ภาพที่ ๘ สภาพพื้นที่ป่าชุมชน

จุดเด่น

ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น มีจุดเด่นทั้งด้านกายภาพ ทรัพยากรธรรมชาติที่หลากหลาย วัฒนธรรม ประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ ที่ค้นพบทุ่งดอกกระเจียวยักษ์ (*Curcuma aeruqinosa* Roxb) แห่งเดียวในพื้นที่จังหวัดพิจิตร นอกจากนี้ยังค้นพบเห็ดดาวดิน (*Geastrum mirabile* (Mont.) Fisch) เห็ดปะการัง (*Scytinopogon angulisporus* (Pat.) Cor.)

ภาพที่ ๙ ดอกกระเจียว

Curcuma aeruqinosa Roxb

ภาพที่ ๑๐ ดอกกระเจียว

Curcuma aeruqinosa Roxb

ภาพที่ ๑๑ ดอกกระเจียว

Curcuma aeruqinosa Roxb

ภาพที่ ๑๒ เห็ดดาวดิน
Geastrum mirabile (Mont.) Fisch

ภาพที่ ๑๓ เห็ดดาวดิน
Geastrum mirabile (Mont.) Fisch

ภาพที่ ๑๔ เห็ดดาวดิน
Geastrum mirabile (Mont.) Fisch

ภาพที่ ๑๕ เห็ดปะการัง
Scytinopogon angulisporus (Pat.) Cor.

ภาพที่ ๑๖ เห็ดปะการัง
Scytinopogon angulisporus (Pat.) Cor.

ภาพที่ ๑๗ เห็ดปะการัง
Scytinopogon angulisporus (Pat.) Cor.

ชนิดพันธุ์ไม้ในป่าชุมชน

๑. กระเจียว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Curcuma aeruginosa* Roxb

ชื่ออื่นๆ -

วงศ์ ZINGIBERACEAE

ลักษณะทั่วไป พืชล้มลุก มีเหง้าในดิน ใบเป็นกาบคล้ายใบพาย ดอกออกเป็นช่อแบบ
เชิงลด มีใบประดับรองรับ ออกดอกปีละครั้งในฤดูฝน ในฤดูแล้งจะยุบตัวไป
ผลรูปไข่ เมล็ดรูปรางคล้ายหยดน้ำ

สรรพคุณ หน่ออ่อนและดอกอ่อน เป็นยาช่วยขับลม ใบตำคั้นเอาน้ำใช้รักษาแผลสด
และช่วยห้ามเลือด ช่อดอกอ่อน นำมาลวกจิ้มน้ำพริก และเข้ายาแก้โรค
ไซนัส

ภาพที่ ๑๘ กระเจียว

๒. กระชายป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Boesenbergia rotunda* (L.) Mansf.

ชื่ออื่นๆ กระชาย กะแอน ชิงทราย จีปู ละแอน

วงศ์ ZINGIBERACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก มีเหง้าหรือลำต้นอยู่ใต้ดิน แตกหน่อได้ รากอวบ ใบเดี่ยว เรียง
สลับ รูปรีหรือรูปไข่ ปลายใบแหลม ช่อดอกเชิงลด มีใบประดับ กลีบดอกสี
ขาวหรือขาวอมชมพูอ่อน ผลเป็นผลแห้งเมื่อแก่แตกเป็น ๓ เสี่ยง เมล็ด
ค่อนข้างใหญ่

สรรพคุณ เหง้าและราก แก้ปวดมวนในท้อง แก้ท้องอืดเฟ้อ แก้ลมจุกเสียด แก้โรค
กระเพาะ รักษาแผลในปาก แก่ตักขาว กลาก เกลื่อน แก้บิดมูกเลือด ใช้เมื่อ
มีอาการปวดข้อเข่า ใช้เป็นยาอายุวัฒนะ บำรุงกำลัง และบำรุง กำหนด

ภาพที่ ๑๙ กระชายป่า

๓. กระจ่างทอง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Aristolochia pothieri* Pierre ex Lecomte

ชื่ออื่นๆ กระจ่างสีดา ทาบกระเนอ

วงศ์ ARISTOLOCHIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เลื้อยล้มลุก ลำต้นมีขนประปราย ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่กว้าง ดอกช่อ กลีบรวมสีน้ำตาลแดงหรือม่วงน้ำตาล ผลแห้งแตกได้ลักษณะเป็นกระจ่าง หัวใต้ดิน ฝานเป็นแว่นบางๆต้มน้ำดื่ม เป็นยาอายุวัฒนะ คงกระพัน ใบ เป็นอาหารตัวอ่อนผีเสื้อ ตำพอก ศีรษะลดไข้ แก้ปวดบวม และฆ่าเชื้อราโรคผิวหนัง

ภาพที่ ๒๐ กระจ่างทอง

๔. กระจ่างโต

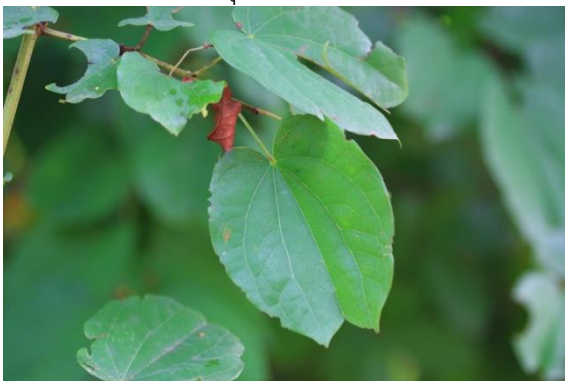
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bauhinia scandens* L. var. *horsfieldii* (Miq.) K. & S.S.Larsen

ชื่ออื่นๆ บันโตลิง ตำลึงทอง สลกบาตร มะลิ้มดำ

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย CAESALPINIOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถา เนื้อไม้แข็ง เถาแบนหยักโค้งเป็นลอนคล้ายบันได ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่หรือรูปไข่กว้าง โคนเว้า ลีกรูปหัวใจ ดอกออกเป็นช่อ สีขาวแกมเหลือง ผลเป็นฝักแบน รูปรีหรือค่อนข้างกลม

สรรพคุณ เถา แก้ไข้เชื่องซึม ขับเหงื่อ แก้พิษทั้งปวง แก้ฝีดาษ แก้พิษย

ภาพที่ ๒๑ กระจ่างโต

๕. กระทรกรป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Passiflora foetida* L.

ชื่ออื่นๆ รังนก เถาเงาะ เถาสิงโต

วงศ์ PASSIFLORACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย ลำต้นมีขนสั้นนุ่มกระจาย มีขนเป็นต่อมยาวตามหุบ ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่กว้างหรือรูปขอบขนาน ดอกสีขาวหรืออมม่วง ผลมีเนื้อหลายเมล็ด

สรรพคุณ เถาและรากสด ต้มเป็นยาปัสสาวะชุ่มชื้น ขับเสมหะ แก้ไอ แก้บวมน้ำ ยอดอ่อนเป็นอาหาร แต่ควรทำให้สุกก่อน

ภาพที่ ๒๒ กระทรกรป่า

๖. กระทึบยอด

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Mimosa pudica* L.

ชื่ออื่นๆ ทึบยอด จิยอบต้นตาล นกเขาเจ้า

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย MIMOSOIDEAE

ลักษณะทั่วไป พืชล้มลุก ลำต้นขนาดเล็กตรงเป็นปล้องข้อ ใบขนาดเล็กคล้ายใบกระถิน ก้านใบแผ่แบนรวมกันอยู่บนยอด ดอกขนาดเล็ก ออกเป็นกระจุก สีเหลืองสด

สรรพคุณ ทั้งห้า แก้ไข้ แก้กาฬ แก้สะอึก ดับพิษร้อน ถอนพิษเบื่อเมา แก้ปัสสาวะพิการ เคลื่อนฝืดตึงใน แก้ปวดฝี ราก แก้นิว แก้วโรคนองใน

ภาพที่ ๒๓ กระทึบยอด

๗. กระพี้จั่น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Millettia brandisiana* Kurz

ชื่ออื่นๆ จั่น ปี้จั่น

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ใบรูปรีแกมขอบขนาน
ดอกรูปดอกถั่ว สีขาวปนม่วง ออกเป็นช่อตามง่ามใบ ผลเป็นฝักแบน

สรรพคุณ ยอดอ่อน รับประทานเป็นผักจิ้มน้ำพริก ช่วยขับถ่าย

ภาพที่ ๒๔ กระพี้จั่น

๘. กระหนาน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pterospermum acerifolium* (L.) Willd.

ชื่ออื่นๆ กระหนานปลิง กระหนวล ปอเต่า ตองเต่า ปอหูช้าง สنانดง สากกะเท้ำ

วงศ์ STERCULIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ แผ่นใบใหญ่รูปรีหรือรูปไข่กว้างจนเกือบเป็นแผ่น
กลม ดอกออกเดี่ยวๆ ตามง่าม ใบ สีขาวอมเหลือง ผลรูปทรงกระบอกห้า
เหลี่ยม เมล็ดมีจำนวนมาก รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าด้านบนเป็นปีกบางยาว

สรรพคุณ ดอก เป็นอาหาร และเข้ายาแก้โรคไซนัส

ภาพที่ ๒๕ กระหนาน

๙. กลอย

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dioscorea hispida* Dennst. var. *hispida*
ชื่ออื่นๆ กลอยข้าวเหนียว กลอยหัวเหนียว กลอยนก มันกลอย
วงศ์ DIOSCOREACEAE
ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย มีหัวใต้ดิน ใบประกอบขนนกแบบ ๓ ใบย่อย เรียงสลับ
ดอกแยกเพศ สีขาว ผลมี ๓ ครีบ
สรรพคุณ หัว กัดเถาดานเป็นก้อนแข็งอยู่ในท้อง กัดหนอง กัดผ้า และใช้เป็นอาหาร

ภาพที่ ๒๖ กลอย

๑๐. กลิ้งกลางดง

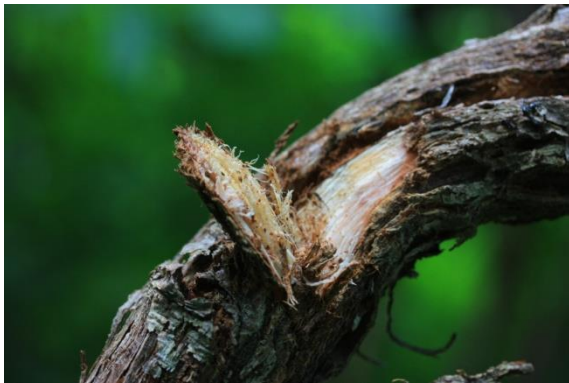
- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Stephania venosa* (Blume) Spreng.
ชื่ออื่นๆ เกลี้ยง
วงศ์ MENISPERMACEAE
ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย
สรรพคุณ หัว แก้ปวดเมื่อย บำรุงกำลัง

ภาพที่ ๒๗ กลิ้งกลางดง

๑๑. กวาวเครือขาว

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pueraria candollei* Wall. ex Benth. var. *mirifica* (Airy Shaw & Suvat.) Niyomdham
- ชื่ออื่นๆ กวาวเครือ
- วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE
- ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย มีหัวใต้ดิน ใบประกอบขนนกแบบ ๓ ใบย่อย ดอกสีม่วง
ผลเป็นฝักยาว มีขนปกคลุม
- สรรพคุณ หัว ทำให้กินได้ นอนหลับ ขับถ่ายสะดวก หายจากอาการปวดเมื่อย
อ่อนเพลีย บำรุงผิวพรรณ บำรุงกระดูก บำรุงเลือด บำรุงประสาท บำรุง
สมอง บำรุงทรงอกให้โตและเต่งตึง สะโพกขยาย เป็นยาอายุวัฒนะ

ภาพที่ ๒๘ กวาวเครือขาว

๑๒. กวาวเครือแดง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Butea superba* Roxb.
- ชื่ออื่นๆ กวาวเครือ กวาวหัว ตานจอมทอง จานเครือ จอมทอง
- วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE
- ลักษณะทั่วไป ไม้เถาขนาดใหญ่ มีเนื้อไม้ มักเลื้อยพาดพันต้นไม้อื่น สับเปลือกมีน้ำยางแดง
ซึมออกมา ใบประกอบขนนก แบบ ๓ ใบย่อย ใบใหญ่กว่ากวาวเครือขาว
ดอกสีส้มหรือเหลืองส้ม ผลเป็นฝักยาว
- สรรพคุณ หัว บำรุงกำลัง บำรุงสมรรถภาพทางเพศ และสามารถรักษาโรคเส้นเลือด
ตีบตันได้ดี จึงรักษาโรคหัวใจบางชนิดได้ เพราะสามารถทำลายไขมันใน
เลือดได้

ภาพที่ ๒๙ กวาวเครือแดง

๑๓. กระเจียน

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Polyalthia cerasoides* (Roxb.) Benth. ex Bedd.
ชื่ออื่นๆ เตน ทรายเดน พญารากดำ ค่าสามซีก จันทรงดง โมตดง สะบันงาป่า
วงศ์ ANNONACEAE
ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นขนาดเล็กถึงกลาง ใบเดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว ดอกเดี่ยวหรือเป็น
กลุ่ม ๒-๓ ดอก สีเขียวอมเหลือง ผลกลุ่ม รูปไข่ เมื่อสุกสีแดง
สรรพคุณ ราก ต้มน้ำดื่ม แก้กษัย บำรุงกำลัง แก้ไข้ คุมกำเนิดในสตรี

ภาพที่ ๓๐ กระเจียน

๑๔. กระตังใบแดง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Leea rubra* Blume ex Spreng.
ชื่ออื่นๆ กระตังใบ เขือง
วงศ์ VITACEAE (LEEACEAE)
ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่ม ลำต้นและกิ่งก้านเป็นเหลี่ยม ใบประกอบแบบขนนก ๒-๓ ชั้น ใบ
ย่อยขอบใบหยัก ดอกช่อออกปลายยอด ก้านช่อดอกสีแดงสด กลีบดอกสี
เหลือง ผลกลมดำนบนแบน
สรรพคุณ ราก แก้ไข้ ขับเหงื่อ แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย รักษาคุตทะราด แก้บิด แก้
ปวดท้อง บำรุงธาตุ ลำต้น แก้บิด ผล แก้บิด แก้คุตทะราด เมล็ด ขับพยาธิ
ทั้ง ๕ ผสมสมุนไพรตัวอื่น รักษาเมเร็ง

ภาพที่ ๓๑ กระตังใบแดง

๑๕. กระทือป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Zingiber zerumbet* (L.) Sm.

ชื่ออื่นๆ กะทือ

วงศ์ ZINGIBERACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก อายุหลายปี ลำต้นเทียมสูงประมาณ ๐.๙-๑.๕ เมตร ลำต้นโทรม
ในหน้าแล้งแล้วงอกขึ้นใหม่ในหน้าฝน มีเหง้าใต้ดินสีน้ำตาล ใบเดี่ยว เรียง
สลับในระนาบเดียวกัน รูปใบหอก กว้าง ๓ - ๑๐ ซม. ยาว ๑๔ - ๔๐ ซม.
ปลายใบเรียวแหลม โคนใบสอบดอกช่อ แบบช่อเชิงลด รูปรี แทงจากเหง้า
ใต้ดิน ใบประดับสีเขียวแล้วเปลี่ยนเป็นสีแดงเข้ม

สรรพคุณ ราก เหง้า รสร้อนขึ้นปราคา บำรุงน้ำนม ขับลมในลำไส้ แก้บิดปวดมวน ขับ
ปัสสาวะ

ภาพที่ ๓๒ กระทือป่า

๑๖. กระทือลิง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Globba schomburgkii* Hook. f.

ชื่ออื่นๆ กระทือลิง เข้าพรรษา หงส์เหิน

วงศ์ ZINGIBERACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปหอกแกมรูปขอบขนาน ดอก
ช่อแบบช่อกระจุก สีเหลือง

สรรพคุณ ทั้งต้น ต้มน้ำดื่มแก้ไข้ ใช้เป็นส่วนผสมของยาสระผม สบู่ ที่ใช้ในการรักษา
อาการคันตามผิวหนังและทำให้หน้าขาว

ภาพที่ ๓๓ กระทือลิง

๑๗. กัดลิ้น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Walsura villosa* Wall.

ชื่ออื่นๆ ชี้อายตง คัดลิ้น ลำไยป่า

วงศ์ MELIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ใบประกอบขนนก แบบ ๓ ใบย่อย ใบย่อยใบกลางมีขนาดใหญ่สุด ใบรูปรีแกมรูปขอบขนานถึงรูป ขอบขนานแกมรูปหอก ดอกออกเป็นช่อสีขาวนวล ผลกลมเมื่อสุกสีเหลือง ภายในมี ๑ เมล็ด

สรรพคุณ ราก ขับลมในลำไส้ เปลือกต้น ช่วยห้ามเลือด ใช้ชำระล้างบาดแผล สมานแผล ช่วยรักษาแผลเปื่อย แขน ผสมกับยาอื่น แก้หิด รากและต้น แก้เส้นเอ็นพิการ ผลสุกใช้รับประทาน ช่วยรักษาแผลในกระเพาะอาหารและลำไส้

ภาพที่ ๓๔ กัดลิ้น

๑๘. กางขี้มอด

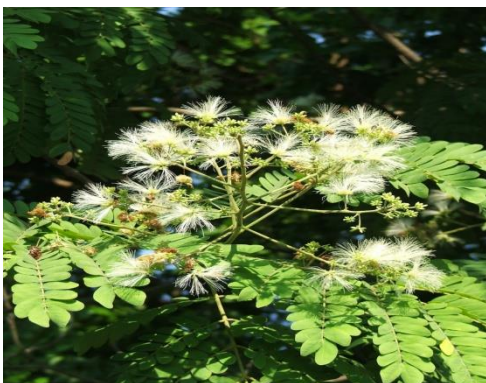
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Albizia odoratissima* (L.f.) Benth.

ชื่ออื่นๆ คางแดง กางแดง พิม จันทน์ มะขามป่า

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย MIMOSOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ใบประกอบขนนกสองชั้น รูปขอบขนาน ดอกออกเป็นช่อสีขาว ผลเป็นฝักแบนรูปขอบขนาน เมื่อแก่แตกด้านข้าง เมล็ดรูปรีกว้าง

สรรพคุณ ต้น แก้ท้องร่วง แก้ตกเลือด บำรุงธาตุ แก้อาการไข้ พิการ แก้ไอ แก้พิษฟกชวม แก้คุณทะราด ตาอักเสบ

ภาพที่ ๓๕ กางขี้มอด

๑๙. กำจาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Caesalpinia digyna* Rottler

ชื่ออื่นๆ หนามจาย ชี้แรด หนามแดง หนามหัน

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย CAESALPINIOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถา ลำต้นและก้านใบมีหนามแหลมแข็ง ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ก้านใบย่อยสั้นมาก ฝักรูปขอบขนาน ไม่แตก ตรงกลางป่อง เล็กน้อย เมล็ดค่อนข้างกลม สีน้ำตาล

สรรพคุณ ราก แก้พิษงู พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ขับระดู แก้ไข้ แก้แผลเน่าเปื่อยเรื้อรัง

ภาพที่ ๓๖ กำจาย

๒๐. กำแพงเจ็ดชั้น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Salacia chinensis* L.

ชื่ออื่นๆ กระต้อมไก่ น้ำนอง ตะลุ่มนง หลุ่มนง

วงศ์ CELASTRACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่มรอเลื้อย ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม กลีบดอกสีเหลืองหรือสีเขียวยอมเหลือง ผลสด กลม เมื่อสุกสีแดงส้ม

สรรพคุณ ลำต้น แก้ปวดเมื่อย เป็นยาระบาย ขับโลหิตระดู แก้ไข้ แก้ปวดบวมตามข้อ แก้ประดง รากแก้ประจำเดือนไม่ปกติ บำรุงน้ำเหลือง รักษาโรคตา ใบ ขับโลหิตระดู ขับน้ำคาวปลา รักษาโรคผิวหนัง ดอก แก้บิดมูกเลือด

ภาพที่ ๓๗ กำแพงเจ็ดชั้น

๒๑. เกล็ดปลา (กาสามปีกใหญ่)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Phyllodium longipes* (Craib) Schindl.

ชื่ออื่นๆ กาสามปีกใหญ่ เกล็ดลินใหญ่ ลูกสิบตัน

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่ม ใบประกอบแบบขนนก มี ๓ ใบย่อย ใบย่อยรูปไข่แกมรูปหอก เรียงสลับ ดอกออกเป็นกระจุก สีขาวรูปดอกถั่ว ผล เป็นฝักแบนรูปขอบขนาน เมื่อแห้งหลุดเป็นข้อๆ เมล็ดเล็ก แข็ง รูปไต

สรรพคุณ ราก ต้มน้ำดื่ม แก้โรคตับพิการ ผสมกับรากกระดุกอึ้ง รากกาสามปีกใหญ่ รากโมกมัน และรากหางหมาจอก ต้มน้ำดื่ม แก้คุณไสย (มีอาการผอมแห้ง ใจสั่น บางเวลาเพ้อคลั่ง ร้องไห้) เปลือก ราก ตำพอกแก้ปวด แก้เคล็ด บวม ใบ ต้มดื่มแก้ไข้ แก้ปัสสาวะดำ แก้ไข้จับสั่น

ภาพที่ ๓๘ เกล็ดปลา (กาสามปีกใหญ่)

๒๒. เกล็ดปลาช่อน (กาสามปีกเล็ก)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Phyllodium pulchellum* (L.) Desv.

ชื่ออื่นๆ กาสามปีกเล็ก เกล็ดปลา เกล็ดลินเล็ก หน้าสองปล้อง ลูกหนีบตัน

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่ม ใบประกอบแบบขนนก มี ๓ ใบย่อย ใบย่อยรูปไข่แกมรูปหอก เรียงสลับ ดอกออกเป็นกระจุก สีขาว หรือสีเหลือง รูปดอกถั่ว ผล เป็นฝักแบนรูปขอบขนาน มีลวดลายแบบร่างแหชัดเจน เมล็ดเล็ก รูปรี

สรรพคุณ รากและใบ แก้ไข้ปัสสาวะดำ แก้ปัสสาวะพิการ แก้ไข้จับสั่น กล่อมประสาท ราก ต้มน้ำดื่ม แก้โรคไตพิการ ผสมรากกระดุกอึ้ง รากกาสามปีกใหญ่ รากโมกมัน และรากหางหมาจอก ต้มน้ำดื่ม แก้คุณไสย (เวลามีอาการเพ้อคลั่ง ร้องไห้)

ภาพที่ ๓๙ เกล็ดปลาช่อน (กาสามปีกเล็ก)

๒๓. ขยุ่มตีนหมา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ipomoea pes-tigridis* L.

ชื่ออื่นๆ เถาสายทองลอย

วงศ์ CONVOLVULACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่ม ลำต้นทอดเลื้อยบนดินหรือพันต้นไม้อื่น ใบเป็นแฉก ๗-๙ แฉก ดอก
ออกเป็นช่อ กลีบดอกสีขาว

สรรพคุณ ทั้งต้น ใช้เป็นยาระงับพิษสุนัขบ้า หรือตำให้ละเอียดผสมกับเนยใช้ปิดหัวฝี
ไม่ให้แพร่กระจาย รากใช้เป็นยารักษาโรคไอเป็นเลือด เมล็ดใช้รักษาโรค
ท้องมาน

ภาพที่ ๔๐ ขยุ่มตีนหมา

๒๔. ข่อย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Streblus asper* Lour.

ชื่ออื่นๆ กักไม้ฝอย ส้มพอ

วงศ์ MORACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น น้ำยางสีขาว ใบเดี่ยวเรียงสลับ ขอบใบหยัก ดอกสีเหลืองอมเขียว ผล
สุกสีเหลือง

สรรพคุณ เปลือก แก่ท้องเสีย รักษาฟัน แก่ปวดฟัน แก่เหงือกบวม รำมะนาด เนื้อไม้
แก่ปวดฟัน แก่กระษัย ใบ เป็นยาระบายอ่อนๆ แก่ปวดประจำเดือน เมล็ด
แก่ลม เป็นยาอายุวัฒนะ

ภาพที่ ๔๑ ข่อย

๒๕. ชะเง้าะ

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Millettia leucantha</i> Kurz var. <i>leucantha</i>
ชื่ออื่นๆ	กระเจาะ สารธ กระจีเขาควาย คำแมบ
วงศ์	LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE
ลักษณะทั่วไป	ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบขนนก เรียงสลับ ใบย่อยรูปรีแกมรูปไข่
สรรพคุณ	ยอดอ่อน เป็นอาหาร ช่วยขับถ่าย

ภาพที่ ๔๒ ชะเง้าะ

๒๖. ชันทองพยับบาท

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Suregada multiflorum</i> (A.Juss.) Baill.
ชื่ออื่นๆ	ชันทสกร หมากตุก กระจุก ยายปลวก ขนุนดง ขอบนางนึ่ง ชันทสกร สลอดน้ำ ชันทอง ขุนทอง ตุ๊กไส ตุ๊กหิน ไฟ ป่าช้างหมอง
วงศ์	EUPHORBIACEAE
ลักษณะทั่วไป	ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกแยกเพศต่างต้น สีเขียวอ่อนหรือเหลืองอ่อน ผลแห้งแตก รูปกลม มี ๓ พู
สรรพคุณ	เปลือกต้น รสเมาเบื่อ แก้ลมเป็นพิษ แก้ประดง แก้พิษในกระตุก ฆ่าพยาธิ แก้โรคเรื้อน มะเร็ง คุดทะราด ผิวหนัง กลาก เกื้อน รากแก้ลม แก้ประดง แก้พิษในกระตุก เปลือกและเนื้อไม้ แก้ลมพิษ แก้ประดง รักษาแกมโรค โรค เรื้อน และมะเร็ง

ภาพที่ ๔๓ ชันทองพยับบาท

๒๗. ชี้หนอน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Zollingeria dongnaiensis* Pierre

ชื่ออื่นๆ ชี้มอด

วงศ์ SAPINDACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบขนนกปลายคู่ เรียงสลับ ใบรูปรีหรือขอบขนาน ดอกออกเป็นช่อสีขาวอมเหลือง ผลแห้งมีปีกยาว ๓ ปีก เมล็ดรูปไข่

สรรพคุณ เปลือกต้น รสเมาเบื่อ ต้มน้ำดื่มเป็นฟองพอกสุ่มศีรษะเด็กแก้หวัด คัดจุมูก ดับพิษร้อน แก้หวัด ใบแก้ร้อน เนื้อไม้ แก้โรคกระษัย แก้นิว ขับปัสสาวะ ขับมูกกิด

ภาพที่ ๔๔ ชี้หนอน

๒๘. เข็มป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ixora cibdela* Craib

ชื่ออื่นๆ เข็มตาไก่ เข็มดอย

วงศ์ RUBIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่ม ดอกสีขาว

สรรพคุณ ดอก รักษาโรคตาแดง ตาเปียก ตาแฉะ เปลือกต้น คั้นเอาน้ำใช้เป็นยาหยอดหูฆ่าแมลงเข้าหู ผล แก้อริตสีดวงจุมูก ราก แก้เสมหะในทรวงอกและในท้อง ใบ เป็นยาฆ่าพยาธิ

ภาพที่ ๔๕ เข็มป่า

๒๙. คนทา

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.
ชื่ออื่นๆ	สีพันคนทา สีพันคนตาย สีพัน กะลันทา ขี้ดำตา จี้ จี้หนาม สีเตาะ หนามจี้
วงศ์	RUTACEAE (SIMAROUBACEAE)
ลักษณะทั่วไป	ไม้พุ่มรอเลื้อย กิ่งก้านมีหนาม ใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ใบอ่อนสีน้ำตาลแดง ดอกช่อ ออกที่ซอกใบและปลายกิ่ง กลีบดอกด้านนอกสีแดงแกมม่วง ด้านในสีนวล ผลสดฉ่ำน้ำ
สรรพคุณ	ราก แก้บวม แก้ไข้ แก้บิด แก้ร้อนในกระหายน้ำ เปลือก ราก รักษาฝี แก้ปวด แก้พิษแมลงกัดต่อย

ภาพที่ ๔๖ คนทา

๓๐. ครอบจักรวาล

ชื่อวิทยาศาสตร์	<i>Pavonia rigida</i> (Wall. ex Mast.) Hochr.
ชื่ออื่นๆ	มะก่องข้าว ครอบ ครอบฟันสี ตอบแตบ
วงศ์	MALVACEAE
ลักษณะทั่วไป	ไม้พุ่มขนาดเล็ก แตกกิ่งก้านสาขามาก มีขนสีขาวนวลหรือสีเทาอ่อนนุ่ม ปกคลุม ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปกลมโต โคนใบเว้ารูปหัวใจ ขอบใบหยัก ดอกเดี่ยวสีเหลือง ผลกลม เป็นกลีบๆ เรียงติดกันคล้ายฟันเฟืองข้าว เมล็ดรูปไต
สรรพคุณ	ราก รสขมร้อน รักษาโรคผอมเหลือง บำรุงกำลัง บำรุงธาตุในร่างกาย แก้ดีและลม แก้ไอ รักษาโรค หลอดลมและน้ำดี ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ ทั้งต้น รักษาโรคความดันโลหิต เมล็ดแห้งช่วยกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ

ภาพที่ ๔๗ ครอบจักรวาล

๓๑. คาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Albizia lebeckoides* (DC.) Benth.

ชื่ออื่นๆ กาง จามรีป่า จามรีดง

วงศ์ LEGUMINOSAE-MIMOSOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ตามกิ่งก้านมีขนขึ้นปกคลุม ใบเป็นใบประกอบแบบขนนก มี ๓-๔ ใบ ใบย่อยของแต่ละใบประกอบมี ๑๕-๒๕ คู่ เรียงตรงข้ามกัน ไม่มีก้าน ใบย่อยเป็นรูปขอบขนาน ปลายใบมนหรือแหลม มีขนขึ้นปกคลุมทั้ง ๒ ด้านลักษณะดอก ออกดอกเป็นช่อด้านข้าง เป็นดอกช่อชนิดกลุ่มย่อย กลีบเลี้ยงเป็นรูปกระดิ่ง กลีบดอกเป็นหลอด ผลมีลักษณะฝักแบนโต สีน้ำตาลเข้ม มีขนขึ้นปกคลุม

สรรพคุณ ใบแก้ไอ ดอกแก้ฟกบวมปวดบาดแผล แก้कुดทะราด แก้ตาอักเสบ แก้พิษงู เปลือกต้นแก้ตกลีอด แก้บวม ฝี แผลเน่าเปื่อย โรคเรื้อน บำรุงเส้นเอ็น เป็นยาอายุวัฒนะ

ภาพที่ ๔๘ คาง

๓๒. เครือเขาน้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tetrastigma leucostaphyllum* (Dennst.) Mabb.

ชื่ออื่นๆ เถาพันซ้าย ย่านสายพาน

วงศ์ VITACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเนื้อแข็ง ใบประกอบแบบนิ้วมือ มี ๕-๗ ใบย่อย ใบรูปรีแกมรูปหอก

สรรพคุณ เถา แก้กษัย ทำให้เส้นเอ็นหย่อน ขับปัสสาวะ ขยี้กับปูนพอกทารักษาแผลสด น้ำที่อยู่ในลำต้นสามารถดื่มกินได้ ใบตำพอกฝีที่เกิดจากเชื้อ

ภาพที่ ๔๙ เครือเขาน้ำ

๓๓. เครืออีโก๋

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ampelocissus martinii* Planch.

ชื่ออื่นๆ ส้มกุ่ม องุ่นป่า ส้มอบ ส้มกุ่ม เกาวัลย์ขน เกาเปรี้ยว กุ่ม กี่โก๋

วงศ์ VITACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อยหลายฤดู ลำต้นมีขนสีแดง มีมือเกาะ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ขอบใบเว้าเป็น ๓ แฉก ดอกช่อแยกแขนง ดอกย่อยขนาดเล็กสีแดงหรือชมพูอ่อน ผลสด รูปกลม เมื่อสุกสีม่วงดำ

สรรพคุณ ราก ถ่ายพรดิก แก้ไข้ใน แก้ไอ เถา ขับฟอกโลหิตระดู แก้ไอ เป็นยาละลายอ่อนๆ ผสมสมุนไพรรื่นๆ แก้บวม ใบ แก้ไอ แก้ไข้ใน แก้ทอหืด ขับฟอกโลหิตระดู ยอดอ่อน รับประทานเป็นผักสด มีรสหวานอมเปรี้ยว ผลอ่อนต้มน้ำพริกหรือใส่ส้มตำ เพราะมีรสเปรี้ยว ถ้ารับประทานดอกมากจะทำให้ระคายคอ ชาวบ้านจะจิ้มเกลือก่อนรับประทานจะลดอาการระคายคอหรือนำผลสุกมาตำใส่ส้มตำ

ภาพที่ ๕๐ เครืออีโก๋

๓๔. แคทราย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Stereospermum neuranthum* Kurz

ชื่ออื่นๆ แคหินแฮ่ แคหินแท้ แคก้อง แคดง แคฝอย

วงศ์ BIGNONIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ใบประกอบขนนกปลายคี่ เรียงตรงข้าม

สรรพคุณ ยอดอ่อน ดอกอ่อน นำมารับประทานโดยนำมาลวกหรือต้ม ใช้เป็นผักจิ้ม น้ำพริก ช่วยขับถ่าย

ภาพที่ ๕๑ แคทราย

๓๕. แคสลัก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Markhamia stipulata* (Wall.) Seem.

ชื่ออื่นๆ แคป่า แคขน

วงศ์ BIGNONIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ รูปขอบขนานแกมรูปหอกหรือรูปไข่ ดอกออกเป็นช่อ กลีบดอก รูปปากแตร สีแดงอมเหลืองหม่นหรือสีตื้น ๆ บางครั้งปนสีน้ำตาลแดงด้านใน ฝักรูปแถบหรือทรงกระบอก มีขนปุย

สรรพคุณ ดอก ผลอ่อนหรือฝักอ่อน นำมาลวกกินกับน้ำพริก หรือนำดอกมาบั้งแล้วสับคั่วกับน้ำพริกก็ได้ หรือนำฝักอ่อนมาเผาแล้วชูดขนออกกินร่วมกับน้ำพริก โดยจะมีรสขมเล็กน้อย ช่วยขับถ่าย

ภาพที่ ๕๒ แคสลัก

๓๖. แคหางค่าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Fernandoa adenophylla* (Wall. ex G.Don) Steenis

ชื่ออื่นๆ แคบิต

วงศ์ BIGNONIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบขนนกปลายคี่ ใบรูปขอบขนานแกมรูปรีหรือรูปหอก ดอกออกเป็นช่อ กลีบดอก รูปปากแตร สีเหลืองหม่นหรือสีตื้น ๆ ฝักรูปแถบหรือทรงกระบอก บิดตัว แตกตามตะเข็บ

สรรพคุณ ดอก ผลอ่อนหรือฝักอ่อน นำมาลวกกินกับน้ำพริก หรือนำดอกมาบั้งแล้วสับคั่วกับน้ำพริกก็ได้ หรือนำฝักอ่อนมาเผาแล้วชูดขนออกกินร่วมกับน้ำพริก โดยจะมีรสขมเล็กน้อย

ภาพที่ ๕๓ แคหางค่าง

๓๗. โศกกระออม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cardiospermum halicacabum* L.

ชื่ออื่นๆ โปออม ลูกสิบเครือ

วงศ์ SAPINDACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย กิ่งแก่สีน้ำตาล มีขนปกคลุมเล็กน้อย ใบประกอบแบบขนนก มีใบย่อย ๓ ใบ ใบย่อยรูปสามเหลี่ยม ขอบใบหยักลึก ดอกขนาดเล็กสีขาว ผลเป็นรูปสามเหลี่ยม มีพู ๓ พู ลักษณะคล้ายถั่วลันเตามีเยื่อบางๆ ห่อหุ้ม เมล็ดกลมเล็กๆคล้ายเมล็ดข้าวโพด เมื่อแก่สีดำแข็ง ที่ขั้วเมล็ดสีขาวรูปหัวใจ

สรรพคุณ ทั้งต้น เป็นยาขับพิษร้อน ถอนพิษไข้ ลดความดันโลหิต บำรุงน้ำดี รักษาโรคผิวหนัง รักษาโรคผิวหนัง ต้มน้ำดื่มเป็นยาขับน้ำนมสตรี น้ำคั้นจากรากสดใช้หยอดตา รักษาต้อ ราก เป็นยาระบาย ตำคั้นเอาน้ำกินเป็นยาแก้พิษแมลง สัตว์กัดต่อย ส่วนที่เหลื่อใช้พอกดูดพิษ ดอก ขับโลหิตและขับประจำเดือน สตรี ใบ แก้ตาเจ็บ แก้ไข้ แก้ไอหืด ขับปัสสาวะ ตำพอกรักษาฝี ผล บำรุงน้ำดี ดับพิษทั้งปวง ดิบพิษไฟไหม้ แผลไฟลวก เมล็ด แก้ไข้

ภาพที่ ๕๔ โศกกระออม

๓๘. จีว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bombax ceiba* L.

ชื่ออื่นๆ จีวแดง จีวป่า

วงศ์ MALVACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ลำต้นมีหนาม ใบประกอบแบบนิ้วมือ มี ๕ ใบย่อย ดอกช่อสีแดงหรือเหลือง ผลแห้งแตก

สรรพคุณ ราก บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ แก้บวม เปลือก แก้กตโลหิต แก้ท้องเสีย ทำให้อาเจียน ใบ แก้อักเสบ ฟกช้ำ แก้ต่อมทอลซิลอักเสบ ดอก ระวังประสาท แก้ปวด ทาแก่น้ำร้อนลวก

ภาพที่ ๕๕ จีว

๓๙. แฉง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Maerua siamensis* (Kurz) Pax

ชื่ออื่นๆ แฉง

วงศ์ CAPPARACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ใบประกอบแบบนิ้วมือ มี ๑-๕ ใบย่อย ดอกช่อหรือออกเดี่ยว ไม่มี
กลีบดอก ผลสด รูปรีหรือกลม เมื่อสุกสีเหลืองเข้ม

สรรพคุณ รสขมเมา แก้ดีซ่าน แก้ตาฟาง แก้ไข้จับสั่น แก้กระษัย แก้ปวดเมื่อย
ขับปัสสาวะ ราก บำรุงกำลัง ขับปัสสาวะ แก้ปวดเมื่อย แก้กระษัย แก้
ปัสสาวะพิการ ลำต้น แก้ปวดหลัง บำรุงธาตุ ใบและยอด แก้แมงกินฟัน

ภาพที่ ๕๖ แฉง

๔๐. ชำมะเลียงป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lepisanthes senegalensis* (Poir.) Leenh.

ชื่ออื่นๆ ชำมะเลียง ลำเนียงป่า หมากว้อ

วงศ์ SAPINDACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบประกอบส่วนมากมีใบย่อยเดี่ยวๆ หรือคู่เดี่ยว ก้านใบ
ประกอบสั้นๆ ใบย่อยรูปรี หรือรูปขอบขนาน ดอกออกเป็นช่อ สีครีมอม
เขียว ผลแบบมีฝักชั้นในแข็ง มี ๒ พู เกือบสี่เหลี่ยมเปลี่ยนเป็นสี่เหลี่ยม
ม้วนและสีม่วงเข้มเมื่อแก่ เมล็ดรูปรี

สรรพคุณ ราก และผล แก้ไข้มาลาเรียขึ้นสมอง ไล่ส้นนิบาต ผลบำรุงกำลัง

ภาพที่ ๕๗ ชำมะเลียงป่า

๔๑. ชิงชี

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Capparis micracantha* DC.

ชื่ออื่นๆ กระดุมอีฐู กระตาดขาว พญาจอมปลวก ค้อนกลอง หนวดแมงแดง

วงศ์ CAPPARACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่มกิ่งไม้ต้นขนาดเล็ก กิ่งมีหนามแหลม ใบ เดี่ยว เรียงสลับ ดอกสีขาว
ผลสุกสีแดง

สรรพคุณ ใบ แก้โรคผิวหนัง ใช้พิษฝีกาฬ ใช้สันนิบาต แก้ตะคริว แก้หลอดลมอักเสบ
ดอก แก้มะเร็ง ลูกดิบแก้โรคในลำคอ ต้นแก้ฟกบวม ราก แก้โรคที่เกิดใน
ท้อง แก้ไข้ร้อนภายในทุกชนิด ใช้พิษ ใช้กาฬ แก้โรคตา ลำต้นและเนื้อไม้
แก้ฟกบวม แก้ปวดท้อง ผล แก้โรคในคอ

ภาพที่ ๕๘ ชิงชี

๔๒. ชิงชีใบแหลม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Capparis acutifolia* Sweet

ชื่ออื่นๆ น้ำนอง หนามเกี่ยวไก่

วงศ์ CAPPARACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่มรอเลื้อย มีหนาม ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปรีหรือรูปไข่ ดอกออกเดี่ยวตาม
ซอกใบด้านบน ผลกลม มีเนื้อหลายเมล็ด

สรรพคุณ ราก แก้ไข้ร้อนภายในทุกชนิด

ภาพที่ ๕๙ ชิงชีใบแหลม

๔๓. ดอกดิ่ง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Gloriosa superba* L.
ชื่ออื่นๆ ก้ามปู คมขวาน บ้องขวาน หัวขวาน
วงศ์ COLCHICACEAE
ลักษณะทั่วไป ไม้เถาล้มลุก มีหัวใต้ดิน ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกเดี่ยว สีเหลือง ปลายกลีบสีแดง ผลแห้งแตก
สรรพคุณ หัว รักษาโรคเรื้อน คุดทะราด โรคเก๊า ปวดข้อ รักษาภูมิโรค พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ใช้ปริมาณมากอาจเป็นอันตรายถึงชีวิตได้ ราก แก้กลมจุกเสียด ขับเสมหะ แก้ปวดข้อ รักษาโรคผิวหนัง

ภาพที่ ๖๐ ดอกดิ่ง

๔๔. ตดหมูตดหมา

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Paederia linearis* Hook.f.
ชื่ออื่นๆ หญ้าตดหมา ตูดหมูตูดหมา ตำยานตัวผู้ พังโหม ย่านพาโหม
วงศ์ RUBIACEAE
ลักษณะทั่วไป ไม้เถาล้มลุก ทุกส่วนมีขนปกคลุม และมีกลิ่นเหม็น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม มีหูใบร่วมระหว่างคู่ใบ ดอกช่อสีชมพูอมม่วง ผลแห้ง รูปกลม
สรรพคุณ ใบ ปอกแก้ริ้ว แก้งูสวัด ขับปัสสาวะ แก้ปวดฟัน แก้กษามะนาต บำรุงกำลัง ราก แก้กตาฟาง ตาแฉะ ตามัว ชาง แก้กษามะนาต แก้กษามะนาต บำรุงกำลัง ขับน้ำนม แก้ไข้จับสั่น ผล แก้กษามะนาต รักษาโรคผิวหนัง

ภาพที่ ๖๑ ตดหมูตดหมา

๔๕. ตะโกนา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Diospyros rhodocalyx* Kurz

ชื่ออื่นๆ โโก มะโก ถ่านไฟผี้

วงศ์ EBENACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น เปลือกต้น กิ่งสีดำ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกแยกเพศ สีขาวนวล ผลสด
รูปกลม เมื่อสุกสีเหลืองอมส้ม

สรรพคุณ เปลือกต้น เป็นยาอายุวัฒนะ เปลือกและแก่น บำรุงธาตุ บำรุงกำลัง บำรุง
กำหนด แก้กษามะนาด ผล แก้ก้องร่วง แก้กตเลือด ขับพยาธิ

ภาพที่ ๖๒ ตะโกนา

๔๖. ตะโกพนม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Diospyros castanea* Fletcher

ชื่ออื่นๆ หมากขโมย มะดำ มะตับหมาก หมากค่อน หนังกดำ หลังดำ

วงศ์ EBENACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น เปลือกต้นแตกเป็นสะเก็ดสีเทาปนดำ กิ่งก้านสีดำ ใบเดี่ยว รูปไข่หรือ
รูปกว้าง เรียงสลับ ดอกออกเป็นช่อหรือดอกเดี่ยว สีขาวอมเหลืองอ่อน ผล
กลมรีปลายผลเป็นติ่งหนามแหลมสั้นๆ

สรรพคุณ ต้น น้ำต้มเปลือก กินเป็นยาบำรุงร่างกาย ผล เป็นยาฝาดสมาน กินเป็นยา
แก้อาเจียน แก้ก้องร่วง ผลทุบใช้เปื้อปลา

ภาพที่ ๖๓ ตะโกพนม

๔๗. ตะขบป่า

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Flacourtia indica* (Burm.f.) Merr.
ชื่ออื่นๆ ตานเสี้ยน มะแก้วนก มะแก้วนป่า
วงศ์ SALICACEAE (FLACOURTIACEAE)
ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นหรือไม้พุ่ม มีหนามแหลมตามลำต้นและกิ่ง ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกช่อ
แยกเพศ สีเหลือง ผลสดรูปกลม เมื่อสุกสีแดงคล้ำ มีรสฝาด
สรรพคุณ เนื้อไม้ ขับพยาธิไส้เดือน แก้กานขโมย แก้ประดง โรคมิวหนัง ผื่นคัน ราก
แก้กานขโมย ขับพยาธิไส้เดือน บำรุงน้ำนม แก้ท้องร่วง ลำต้น แก้ประดง
ผื่นคันตามตัว ใบ ประุงยาสำหรับสตรีหลังคลอด

ภาพที่ ๖๔ ตะขบป่า

๔๘. ตะคร้อ

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Schleichera oleosa* (Lour.) Oken
ชื่ออื่นๆ ตะคร้อไข่ กาซ้อง คอส้ม เคาะค้อ มะจักบักค้อ หมากค้อ
วงศ์ SAPINDACEAE
ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ ใบคู่ปลายสุดจะมีขนาดใหญ่ เรียง
สลับ ใบรูปรีหรือรูปรีแกมขอบขนาน ดอกออกเป็นช่อ ดอกย่อยขนาดเล็กสี
ขาวหรือสีเหลืองอ่อนๆ ผลกลมมีเนื้อหุ้มเมล็ดข้างใน ฉ่ำน้ำ
สรรพคุณ เปลือกต้น แก้ท้องร่วง น้ำมันจากเมล็ด แก้ผมร่วง ผลรับประทานได้
รสเปรี้ยว

ภาพที่ ๖๕ ตะคร้อ

๔๙. ตะคร้ำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Garuga pinnata* Roxb.

ชื่ออื่นๆ กอกฟาน กะตึบ แขกเต้า ค้า หวิด อ้อยน้ำ

วงศ์ BURSERACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบขนนก รูปขอบขนานแกมรูปหอก ขอบใบหยัก
เหมือนฟันเลื่อย ดอกสีครีมแกมชมพูหรือเหลือง ผลกลม เมล็ดเดี่ยว

สรรพคุณ น้ำคั้นจากต้น ใช้หยอดตาแก้ตามัวเนื่องจากเยื่อตาอักเสบ น้ำฝาดจาก
เปลือกแก้บิด แก้ท้องร่วง ทาภายนอกเป็นยาห้ามเลือด ชะล้างบาดแผล
เรื้อรัง ใบ คั้นเอาน้ำผสมกับน้ำผึ้งใช้รักษาโรคหืด ผล เป็นยาบำรุงธาตุ
บำรุงกระเพาะอาหาร สารสกัดเปลือกต้นมีฤทธิ์ทำให้เลือดแข็งตัวเร็ว และ
กล้านเนื้อเรียบเกร็งในหลอดทดลอง

ภาพที่ ๖๖ ตะคร้ำ

๕๐. ตะแบกหนู

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lagerstroemia subangulata* Craib

ชื่ออื่นๆ สมอรัต สมอร่อง ตะแบกตัวเมีย ชี้อ้าย

วงศ์ LYTHRACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นขนาดเล็ก เปลือกบาง ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรีหรือรูปไข่หรือรูป
ขอบขนาน ดอก ออกเป็นช่อแยกแขนง สีชมพู ผลแห้งแตก รูปไข่

สรรพคุณ ราก แก้เป็นยาแก้ปวดกล้ามเนื้อ เปลือก แก้ท้องร่วง แก้พิษ

ภาพที่ ๖๗ ตะแบกหนู

๕๑. ตะแบกใหญ่

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lagerstroemia calyculata* Kurz

ชื่ออื่นๆ ตะแบก ตะแบกแดง เปื่อยแดง เปื่อยขาว เปื่อยเปลือกหนา

วงศ์ LYTHRACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น เปลือกต้นแตกร่อนเป็นหลุมตื้นๆ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรีหรือรูป
ขอบขนาน ดอกออกเป็นช่อสีขาว พอแก่จนวนร่วงกลายเป็นสีม่วง

สรรพคุณ เปลือกต้น แก้บิดมูกเลือด แก้ลงแดง

ภาพที่ ๖๘ ตะแบกใหญ่

๕๒. ตานขโมยน้อย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Vernonia elliptica* DC.

ชื่ออื่นๆ ตานหม่อน ตานหม่น ตานค้อน

วงศ์ COMPOSITAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อยพันต้นไม้อื่น กิ่งอ่อนยอดอ่อนมีขนสีขาวปกคลุม ใบเดี่ยว เรียง
สลับ ใบรูปรีแกมรูปไข่กลับ แผ่นใบด้านล่างสีขาวเงิน ขอบปลายใบเป็นจัก
ห่าง ๆ ดอกออกเป็นช่อ สีขาว ผลแห้งไม่แตก

สรรพคุณ ทั้งห้า ขับพยาธิ แก้กตางชา รักษาฝีไส้ คุมธาตุ ราก แก้พิษตานซาง
กุมธาตุ ขับพยาธิไส้เดือน บำรุงร่างกายให้สมบูรณ์

ภาพที่ ๖๙ ตานขโมยน้อย

๕๓. ตาลเดี่ยว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Spathoglottis affinis* de Vriese

ชื่ออื่นๆ เอื้องหัวข้าวเหนียว หัวข้าวเหนียว เอื้องเหลืองพิศมร

วงศ์ ORCHIDACEAE

ลักษณะทั่วไป กล้ายไม้ดิน มีหัวใต้ดินรูปร่างกลมแบน หรือมีรูปร่างไม่แน่นอน มีการพักตัวในฤดูแล้ง ใบรูปแถบหรือขอบรูปหอกแกมขอบขนาน ดอกสีเหลือง ออกเป็นช่อตั้งจากโคนกอ ผลแห้งแตก

สรรพคุณ หัวใต้ดิน ตำผสมกับเหล้าทาแก้ฝี บำรุงผิวพรรณ แก้สิ่วฝ้า

ภาพที่ ๗๐ ตาลเดี่ยว

๕๔. ตำลึง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Coccinia grandis* (L.) Voigt

ชื่ออื่นๆ ผักแคบ ผักตำลึง

วงศ์ CUCURBITACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย มีมือเกาะ ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกสีขาว แยกเพศต่างต้น ผลสุกสีแดง

สรรพคุณ ราก แก้อาเจียน แก้ไข้ ใบ แก้ไข้ ขับเสมหะ บำรุงสายตา แก้ผดผื่นคัน เริ่มงูสวัด ปวดแสบปวดร้อน แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย ผล รักษาโรคเบาหวาน ทั้งห้ารักษาโรคผิวหนัง หลอดลมอักเสบ โรคเบาหวาน

ภาพที่ ๗๑ ตำลึง

๕๕. ตีนนก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Vitex pinnata* L.

ชื่ออื่นๆ กาสามปึก สวองตีนนก สมอตีนเป็ด ตีนรูง ตีนกา กาสามซึก

วงศ์ LAMIACEAE (LABIATAE)

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นขนาดกลาง ใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย ๓-๕ ใบ เรียงตรงข้าม สลับตั้งฉาก ใบย่อยรูปรีหรือรูปไข่ หรือรูปหอก ดอกแบบช่อกระจุกแยกแขนง ออกจำนวนมากสีม่วงอมขาว ผลกลม ผนังชั้นในแข็ง สุกสีดำมี ๑-๔ เมล็ด

สรรพคุณ ราก ทำให้นอนหลับ กลุ่มประสาท เจริญอาหาร ขับน้ำเหลืองเสีย

ภาพที่ ๗๒ ตีนนก

๕๖. ถ่านไฟผี้

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Diospyros montana* Roxb.

ชื่ออื่นๆ ตานดำ มะเกลือป่า มะตุมดำ ตานส้าน

วงศ์ EBENACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น เปลือกดำแตกเป็นสะเก็ด ลำต้นและกิ่งมักมีหนาม ใบเดี่ยว เรียงสลับ หนาใบเดี่ยว รูปไข่หรือรูปไข่กลับหรือรูปขอบขนาน โคนใบรูปหัวใจ ดอกแยกเพศ ดอกเพศผู้ออกเป็นช่อกระจุกสั้นๆ ดอกเพศเมียออกเดี่ยว ๆ ผลค่อนข้างกลม เกลี้ยง

สรรพคุณ เปลือกต้น เป็นยาแก้ไข้ แก่นต้มน้ำดื่มแก้ไตพิการ รากเป็นยาขับพยาธิ

ภาพที่ ๗๓ ถ่านไฟผี้

๕๗. เกาคันขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Parthenocissus quinquefolia* (L.) Planch.

ชื่ออื่นๆ เกาคัน เครือพัดสาม

วงศ์ VITACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเนื้ออ่อน มีมือเกาะ ใบประกอบแบบ ๓ ใบย่อย รูปไข่หรือรูปไข่กลับ ขอบใบจักซี่ฟัน ดอกออกเป็น ช่อกระจุก ดอกเล็กสีเขียวอ่อน ผลแบบผลสด มีเนื้อหลายเมล็ด รูปร่างกลมแบน ผลสุกสีดำ

สรรพคุณ ราก เป็นยาลดไข้ เถา เป็นยาขับเสมหะ พอกโลหิต แก้ฟกช้ำภายใน ฝิ่นท้อง ขับเลือดเน่า ขับน้ำคาวปลา แก้กริดสีดวงลำไส้ ใบใช้ดูหนองที่หัวฝี

ภาพที่ ๗๔ เกาคันขาว

๕๘. โทงเทง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Physalis angulata* L.

ชื่ออื่นๆ ต่อมต็อก ปุงปิง ปิงเป็ง

วงศ์ SOLANACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก ลำต้นอวบน้ำ ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่แกมรูปหอก ขอบใบหยักห่าง ๆ ดอกเล็กคล้ายดอกพริก กลีบดอกชั้นในสีเหลืองอ่อน กลีบดอกชั้นนอกหรือกลีบเลี้ยงสีเขียวอ่อน ผลมีกลีบดอกชั้นนอกหุ้มเหมือนโคมจีน สีเขียวอ่อนมีลายสีม่วง ในผลมีเมล็ดจำนวนมาก

สรรพคุณ ทั้งห้า แก่ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้เจ็บในลำคอ แก้ปวดแสบปวดร้อน แก้ตาแฉะ ตาอักเสบ ดีซ่าน ไอหืดเรื้อรัง บำรุงเส้นเอ็น รากใช้ขับพยาธิ รักษาโรคเบาหวาน

ภาพที่ ๗๕ โทงเทง

๕๙. นมวัว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Uvaria rufa* Blume

ชื่ออื่นๆ นมควาย นมแมว บุงาใหญ่ พืพวน พืพวนน้อย ตีนตั้งเครือ

วงศ์ ANNONACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเนื้อแข็ง ใบเดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว มีขนสาบทั้งสองด้าน ดอกสีแดง ผลกลุ่มเมื่อสุกสีแดง

สรรพคุณ ราก รักษาโรคผอมแห้งสตรีเนื่องจากอยู่ไฟหลังคลอดบุตร บำรุงน้ำนม รากและเนื้อไม้ แก้ไข้กลับ ไข้ซ้ำ เนื่องจากกินของพิษของแสดลง ผล รับประทานถอนพิษ แก้ผื่นคันตามลำตัว

ภาพที่ ๗๖ นมวัว

๖๐. บัวบกเถา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Stephania erecta* Craib

ชื่ออื่นๆ บัวบกหัว บัวบกป่า

วงศ์ MENISPERMACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาล้มลุก มีหัวใต้ดิน ลำต้นชูขึ้นมาเหนือพื้นดินไม่สูงนัก ใบคล้ายใบบัวบก แต่แข็งกว่า ดอกเพศผู้เป็นช่อสีเหลือง กลีบดอกเชื่อมรวมกับเกสร ผลมีเนื้อรูปทรงกลม เมล็ดมีเปลือกแข็ง หัวมีทั้งขนาดเล็ก ขนาดใหญ่

สรรพคุณ หัว แก้ลม แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แก้ท้องอืด ช่วยย่อยอาหาร บำรุงไฟธาตุ เป็นยาอายุวัฒนะ เจริญอาหาร มีฤทธิ์ต้านเชื้อแบคทีเรีย เชื้อรา และเชื้อมาลาเรีย เป็นยาบำรุงกำลัง เช่นเดียวกับกวาวเครือ และสับเลียด

ภาพที่ ๗๗ บัวบกเถา

๖๑. บุกคางคก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Amorphophallus paeoniifolius* (Dennst.) Nicolson

ชื่ออื่นๆ บุก บุกคางคก บุกหนาม บุกหลวง บุกรอ หัววุ้น บักกะเตือ

วงศ์ ARACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก เจริญเติบโตในฤดูฝน มีหัวใต้ดินขนาดใหญ่ มีอายุนานหลายปี ใบเดี่ยวออกที่ปลายยอด ใบแผ่ออกคล้ายกางร่มแล้วหักเว้าเข้าหาเส้นกลางใบ ดอกออกเป็นช่อแทงขึ้นมาจากหัวใต้ดิน มีใบประดับรูปกรวยหุ้มช่อดอก ผลรูปทรงรียาว มีจำนวนมากติดกันเป็นช่อ หัวบุกค่อนข้างกลมเนื้อในสีชมพูสด หรือ เหลืองอมชมพู หรือขาวเหลือง

สรรพคุณ หัว กัดเถาดาน กัดเสมหะ แก้เลือดจับเป็นก้อน หุงกับน้ำมันใส่แผล กัดฝ้า กัดหนอง ดูดสารพิษ ขจัดไขมัน ในเลือด นำมาต้มกับน้ำแก้โรคตับ โรคท้องมาน แก้ไอ หัวยังทำเป็นอาหารลดความอ้วนอีกด้วย

ภาพที่ ๗๘ บุกคางคก

๖๒. บุกอีรอก

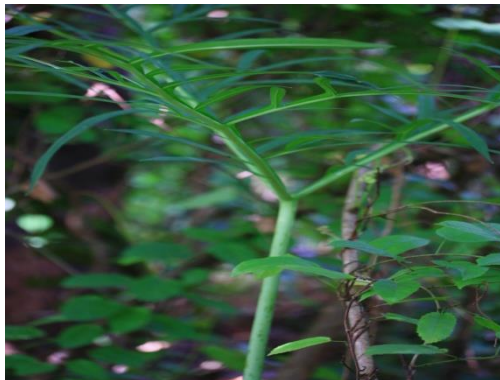
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Amorphophallus brevispathus* Gagne.

ชื่ออื่นๆ บุกป่า บุกอีรอกเขา

วงศ์ ARACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุกข้ามปี มีเหง้าอยู่ใต้ดิน ในฤดูฝนจะเกิดก้านใบยาวขึ้นมาเหนือพื้นดิน อวบน้ำ ไม่มีแกน ใบประกอบ ออกเป็นคู่ รูปหอก ดอกชูก้านยาว ขึ้นมาจากเหง้า รูปดอกคล้ายดอกหน้าวัว ผลกลมขนาดเล็กเรียงติดกันเป็นแท่ง เมื่อสุกสีส้มแดง

สรรพคุณ หัว ใช้พอกกัดฝีหนอง ยอดอ่อน เป็นอาหาร

ภาพที่ ๗๙ บุกอีรอก

๖๓. ประดู่ป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pterocarpus macrocarpus* Kurz

ชื่ออื่นๆ ดู่ ดู่ป่า ประดู่เลือด ประดู่เสน จิตอก ฉะนอง ตะเลอ

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ รูปไข่หรือรูปขอบขนาน ดอกช่อกระจุกแยกแขนง ดอกสีเหลือง ผลเป็นฝักรูปรางคล้ายโล่ มีปีกเป็นแผ่นกลม

สรรพคุณ เนื้อไม้ แก้เสมหะ แก้ไข้ โรคคุดทะราด ใบพอกฝี ยางแก้โรคท้องเสีย

ภาพที่ ๘๐ ประดู่ป่า

๖๔. ปรงู

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Alangium salviifolium* (L.f.) Wangerin subsp. *hexapetalum* Wangerin

ชื่ออื่นๆ ปู ปรงู ปลู ผลู มะเกลือกา

วงศ์ ALANGIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ ใบรูปไข่กลับหรือรูปหอกกลับ ดอกช่อ สีขาวนวล กลิ่นหอมอ่อนๆ ผลรูปกลมรี ออกเป็นกระจุก เมื่อสุกสีดำ

สรรพคุณ แก้ลม เปลือกต้น ผล แก่น้ำเหลืองเสีย แก่ริดสีดวงทวาร บำรุงกำลัง เปลือกต้น แก้ไอ แก้หืดหอบ แก้ท้องร่วง ผล ขับพยาธิ แก้จุกเสียด บำรุงธาตุ เปลือกกราก แก้โรคผิวหนัง แก้พิษ เป็นยาระบาย ทำให้อาเจียน

ภาพที่ ๘๑ ปรงู

๖๕. ปีกนกแอ่น

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hegnere obcordata* (Miq.) Schindl.

ชื่ออื่นๆ ผีเสื้อ หย้าฮากเหลือง

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่มขนาดเล็ก ใบประกอบขนนกมี ๓ ใบย่อย ใบรูปคล้ายผีเสื้อ ดอกเป็นช่อกระจุก รูปดอกถั่ว กลีบดอกสีม่วงหรือสีม่วงอมชมพู ผลเป็นฝักแบนคอดเป็นข้อๆ

สรรพคุณ ทั้งห้า ขับปัสสาวะ

ภาพที่ ๘๒ ปีกนกแอ่น

๖๖. ปีบ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Millingtonia hortensis* L.f.

ชื่ออื่นๆ กาซะลอง กาดสะลอง

วงศ์ BIGNONIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนกสามชั้น รูปหอกแกมรูปไข่ ขอบใบหยัก ดอกเป็นช่อกระจุกแยกแขนง สีขาว กลิ่นหอม ผลแห้งแตก ลักษณะแบนยาว รูปขอบขนาน เมล็ดมีจำนวนมากเป็นแผ่นบางมีปีก

สรรพคุณ ใบ แก้อืดเสีตวงจุมก บำรุงปอด แก้ไอ แก้วณโรค ราก บำรุงปอด แก้หอบหืด ดอก รักษาอาการหอบหืด ไชน์สอ๊กเสบ เพิ่มการหลั่งน้ำดี

ภาพที่ ๘๓ ปีบ

๖๗. เปราะป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Kaempferia marginata* Carey.

ชื่ออื่นๆ ปลาบขอบใบเรียว

วงศ์ ZIGIBERACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก ลงหัวขนาดเล็ก มีเหง้าสั้น รากเป็นกระจุก ใบเดี่ยว ใบอ่อนม้วน เป็นกระบอกตั้งขึ้น ใบแก่แผ่ราบ บนหน้าดิน ไม่มีก้านใบ ต้นหนึ่งมักมี ๒ ใบ ใบกลมโต ดอกสีขาว กลีบดอกบาง ผลรูปไข่ แตกเป็น ๓ พู

สรรพคุณ เหง้าใต้ดิน แก้ไข้ แก้หวัด แก้กำเดา ขับลมในลำไส้ ตำผสมกับหัวหอมสุ่มหัว เด็กแก้หวัด แก้กำเดา แก้อักเสบเนื่องจากแมลงสัตว์กัดต่อย ผสมใบหนาด ใหญ่ต้มน้ำดื่มแก้ลมพาต เข้าตำรับยาอายุวัฒนะ หัวทำลูกประคบ แก้ฟกช้ำ แก้ไข้ แก้หวัด ขับลมในลำไส้

ภาพที่ ๘๔ เปราะป่า

๖๘. ผักปลาบ

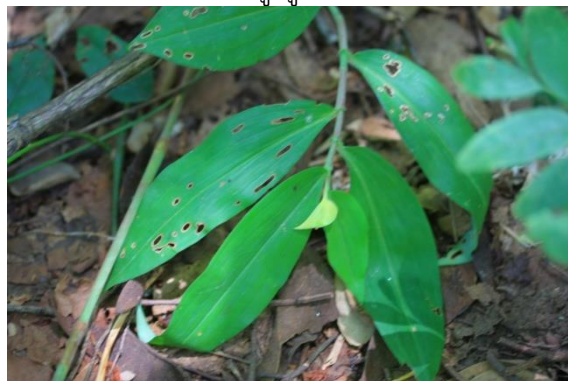
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Commelina benghalensis* L.

ชื่ออื่นๆ ปลาบขอบใบเรียว

วงศ์ COMMELINACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก ลำต้นทอดเลื้อย และชูยอดขึ้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนาน แกมรูปหอก ดอกช่อ สีม่วงน้ำเงิน มีใบประดับ และเกสรตัวผู้ที่เป็นหมัน ผลแห้งแตกตามพู

สรรพคุณ ลำต้น แก้ไอมีน้ำมูกขึ้น ทั้งต้น แก้ผื่นคัน โรคผิวหนัง แก้โรคเรื้อน บรรเทาอาการปวด ปวดหู หูอื้อ รักษาแผลสด ใช้ห้ามเลือด

ภาพที่ ๘๕ ผักปลาบ

๖๙. ผักหวานป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Melientha suavis* Pierre

ชื่ออื่นๆ ผักหวาน

วงศ์ OPILIAEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นขนาดเล็ก ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่หรือรูปรียาว ดอกออกเป็นช่อยาวตามกิ่งและซอกใบ ดอกแยกเพศบนก้านดอกเดียวกัน ผลเดี่ยว รูปไข่ เมื่อแก่เปลี่ยนเป็นสีเหลืองส้ม

สรรพคุณ ราก แก้ไข้ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ดีพิการ แก้กระสับกระส่าย แก้ปวดมดลูกสตรี แก่น แก้ปวดตามข้อ ต้น เพิ่มน้ำนมหลังคลอดบุตร ใบและราก แก้อาการปวดศีรษะ แก้อาการปวดท้อง รักษาแผล อาการปวดในข้อ ยาง แก้กลิ่นเป็นฝ้าขาว

ภาพที่ ๘๖ ผักหวานป่า

๗๐. ใผ่ (มันหมู)

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Thyrsostachys* sp.

ชื่ออื่นๆ ใผ่มันหมู

วงศ์ GRAMINEAE

ลักษณะทั่วไป ใผ่กอเล็กคล้ายไผ่รวก แตกกอหนาแน่นขึ้นอยู่กับความอุดมสมบูรณ์ของดิน ส่วนโคนลำมีเนื้อหนาเกือบตัน บางลงที่ส่วนปลาย ลำสีเขียว ใบเดี่ยวรูปแถบ ปลายเรียวแหลมยาว ออกดอก เป็นกลุ่ม เมล็ดใผ่คล้าย ๆ เมล็ดข้าว

สรรพคุณ หน่อ ใช้รับประทาน ลำใผ่ใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้หลากหลายชนิด ทั้งก่อสร้างอุตสาหกรรมจักสาน และทำเยื่อกระดาษ ทางสมุนไพร ใบ ขับและฟอกล้างโลหิตระดู ขับระดูขาว แก้มดลูกอักเสบ ขับปัสสาวะ ตา เข้ายาที่ใช้แก้ฝีหนองภายในต่างๆ แก้ร้อนในกระหายน้ำ แก้ไข้พิษ ไข้กาฬ ราก ขับปัสสาวะ แก้ไตพิการ ขับนิ่ว ใช้เข้ายาขับระดู แก่หนองในและฝีหนองที่เกิดในร่างกาย หน่อไม้ตาเต่า แก่ตับหย่อน ตับทรุด ม้ามย่อย แก้กระษัย เลือดเป็นก้อน

ภาพที่ ๘๗ ใผ่ (มันหมู)

๗๑. ไม้ป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bambusa bambos* (L.) Voss

ชื่ออื่นๆ ไม้หนาม

วงศ์ GRAMINEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ขนาดใหญ่ กอแน่น มีหนามและแขนงรกแน่น กิ่งย่อยลดรูปเป็นหนาม
แข็ง ผิวของลำต้นค่อนข้างเรียบ และสั้น ใบเดี่ยว รูปแถบ ปลายเรียวแหลม
ยาว ด้านท้องใบมีขนสาก ออกดอกเป็นกลุ่มพร้อมๆ กัน เมล็ดไม้คล้าย ๆ
เมล็ดข้าว

สรรพคุณ หน่อ ใช้รับประทาน ลำไผ่ใช้ทำเครื่องมือเครื่องใช้หลากหลายชนิด ทั้ง
ก่อสร้าง อุตสาหกรรมจักสาน ทำเยื่อกระดาษ ทางสมุนไพร ราก แก้ไข้กาฬ
ขับปัสสาวะ บำรุงโลหิต แก้มุกติกระดูกขาว ใบ ขับและพอกโลหิต ขับระดู
ขาว และรักษามดลูกอักเสบ

ภาพที่ ๘๘ ไม้ป่า

๗๒. พยุงป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dalbergia glomeriflora* Kurz

ชื่ออื่นๆ คูแด้ง เกิดขาว คูขาว คูร้อง

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น โคนต้นมักเป็นร่อง ใบประกอบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ รูปไข่กว้าง
ใบค่อนข้างหนา ด้านล่างใบสีนวล ดอกช่อกระจุกแยกแขนง ผล เป็นฝัก
แบนรูปขอบขนาน

สรรพคุณ เปลือกต้นหรือแก่นพะยุง นำมาผสมกับแก่นสนสามใบ แก่นขี้เหล็ก และแก่น
สมสาร ใช้ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้มะเร็ง รากใช้กินเป็นยารักษาอาการไข้พิษ
เซื่องซึม เปลือกนำมาต้มเอาแต่น้ำ ใช้เป็นยาอมรักษาโรคปากเปื่อย ปาก
แตกกระแหว่ง ยางสดใช้เป็นยาทาปาก รักษาโรคปากเปื่อย ทาแก้เท้าเปื่อย

ภาพที่ ๘๙ พยุงป่า

๗๓. พลุเลื่อย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Scindapsus sp.*

ชื่ออื่นๆ -

วงศ์ ARACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่มเลื้อยคลุมพื้นดิน และเกาะต้นไม้อื่น ลำต้นฉ่ำน้ำ ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ก้านใบแผ่เป็นครีบกวาง ดอกช่อเชิงลดมีกาบ ผลสด รูปไข่ ฉ่ำน้ำ

สรรพคุณ ใบ ต้มน้ำให้เด็กกินแก้ซาง ต้นต้มเป็นยาบำรุงกำลัง แก้นิว

ภาพที่ ๙๐ พลุเลื่อย

๗๔. พันงูเขียว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Stachytarpheta jamaicensis (L.) Vahl*

ชื่ออื่นๆ พันงู เตี้ยงู พระอินทร์โปรย สารพัดพิษ สี่บาท หญ้าหนวดเสือ หญ้าหางงู

วงศ์ VERBENACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ดอกช่อสีม่วง

สรรพคุณ ราก แก้หนองใน ทำให้แห้ง ใบ ขับพยาธิในเด็ก แก้บิด แก้เคล็ดขัดยอก ทั้งห้า ขับเหงื่อ แก้ไข้ ขับปัสสาวะแก้紐 แก้อาเจียน รักษาแผลอักเสบ แผลเปื่อย

ภาพที่ ๙๑ พันงูเขียว

๗๕. พันงูขาว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Achyranthes bidentatta* Blume

ชื่ออื่นๆ หญ้าตีนงูขาว หญ้าโคยงู หญ้าพันงูเล็ก

วงศ์ AMARANTHACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุกขนาดเล็ก อายุ๑-๒ ปี ลำต้นกลมตั้งตรง แตกกิ่งก้านสาขามากจากบริเวณโคนของลำต้น เป็นสัน ขั้วโป่งพองออก กิ่งก้านเป็นสี่เหลี่ยม มีขนนุ่มสีขาว พบขึ้นอยู่ทั่วไป

สรรพคุณ ต้นสดนำมาต้มน้ำกินเป็นยาบำรุงธาตุ บำรุงธาตุไฟ ทำให้เลือดไหลเวียนดี รากช่วยลดความดันโลหิต เป็นยาเย็นจัด ออกฤทธิ์ต่อปอดและไต ใช้ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ แก้อาการร้อนใน ช่วยขับเหงื่อ แก้ไข้จับสั่น แก้ไข้หวัดลดไข้ ตัวร้อน แก้เจ็บคอ ใบแก้โรคน้ำคอก แก้คออักเสบโรคน้ำคอกเป็นเม็ดเป็นตุ่ม ผล ทำให้อาเจียน ดอกรักษาหูน้ำหนวก หูชั้นกลางอักเสบ

ภาพที่ ๗๕ พันงูขาว

๗๖. เพกา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Oroxylum indicum* (L.) Kurz

ชื่ออื่นๆ ลิ้นฟ้า ลิ้นก้าง ลิ้นช้าง มะลิดไม้ ลิ้นไม้

วงศ์ BIGNONIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ลำต้น กิ่งก้านมีรูระบายอากาศ ใบประกอบขนนกสามชั้น ใบย่อยรูปไข่หรือรูปไข่แกมรูปรี ดอก ออกเป็นช่อขนาดใหญ่ กลีบดอกสีนวลแกมเขียว ผลเป็นฝักแบนยาว เมล็ดแบนสีขาว มีปีกบาง

สรรพคุณ ทั้งห้า เป็นยาสมานแผล แก้อักเสบฟกบวม แก้ท้องร่วง แก้ไข้ แก่น้ำเหลืองเสีย ราก แก้ท้องร่วง แก้บิด แก้ไข้สันนิบาต แก้บวมอักเสบ ใบ แก้ปวดท้อง เจริญอาหาร แก้ปวดข้อ ฝักแก้รับประทานช่วยเจริญอาหาร แก้อ่อนในกระหายน้ำ ฝักอ่อนเป็นยาขับลม เปลือกหรือแก่น เป็นยาแก้ฟกช้ำ แก่น้ำเหลืองเสีย บำรุงเลือด เป็นยาแก้พิษ เมล็ด แก้ไอ ขับเสมหะ เป็นยาระบาย

ภาพที่ ๗๖ เพกา

๗๗. โปกพาย

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Pachygone dasycarpa* Kurz

ชื่ออื่นๆ ย่านางใบใหญ่ ย่านางควาย ย่านางช้าง พระพาย เครือหมากเก็บ

วงศ์ MENISPERMACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อยพัน ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปรีหรือรูปรีกว้าง ดอกสีเหลืองอ่อน ผล
เมล็ดเดี่ยวแข็ง

สรรพคุณ ทั้งต้น ดับพิษร้อน ถอนพิษไข้ แก้ปวดเมื่อย แก้กระษัย ไตพิการ ขับ
ปัสสาวะ แก้บวม

ภาพที่ ๙๔ โปกพาย

๗๘. เฟินก้านดำ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Adiantum zollingeri* Mett. ex Kuhn

ชื่ออื่นๆ เฟิน กูดใบเล็ก

วงศ์ PTERIDACEAE

ลักษณะทั่วไป เป็นเฟินล้มลุก หน้าแล้งยุบตัว ลำต้นเป็นเหง้ามีทั้งแบบตั้งและเลื้อย ก้านใบ
สีดำ ใบประกอบขนนก ใบย่อยรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน กลุ่มสปอร์สี
น้ำตาลดำเมื่อแก่

สรรพคุณ ใช้ทำยารักษาอาการไอ เนื่องจากหืด เยื่อหุ้มปอดอักเสบ ขับปัสสาวะ
แก้ดีซ่าน นิ่วอุดตันในไต ช่วยละลายเสมหะ แก้จุกแน่นหน้าอก แก้ขัดเบา
ลดไข้ รุมตีสซึม ลดกรดในกระเพาะ

ภาพที่ ๙๕ เฟินก้านดำ

๗๙. มะกอก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Spondias pinnata* (L.f.) Kurz

ชื่ออื่นๆ กอก กอกกุก กอกเขา กุก ไผ่แซ่ ไผ่ย กราไผ่

วงศ์ ANACARDIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ รูปขอบขนาน ดอก
ออกเป็นช่อ ดอกย่อยจำนวนมาก สีขาวครีม ผลสดมีเนื้อฉ่ำน้ำ รูปไข่ เมื่อ
แก่เสียงเหลืองอมเขียว เมล็ดเดี่ยว

สรรพคุณ ผล เปลือก ใบ ราก เป็นยาบำรุงธาตุ ช่วยให้ชุ่มคอ แก้กระหายน้ำ
เลือดออกตามไรฟัน บำรุงธาตุ แก้บิด รากแก้ร้อนในกระหายน้ำ
ขับปัสสาวะ ยอดอ่อนรับประทานเป็นอาหาร

ภาพที่ ๙๖ มะกอก

๘๐. มะกัก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Spondias bipinnata* Airy Shaw & Forman

ชื่ออื่นๆ -

วงศ์ ANACARDIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนกสองชั้น เรียงสลับ ใบย่อยรูปไข่หรือ
รูปรี มีขนปกคลุมสองด้าน ดอก ออกเป็นช่อ ดอกย่อยจำนวนมาก สีขาว
ครีม ผลสด มีเนื้อฉ่ำน้ำ ผันชั้นในแข็ง รูปไข่หรือรูปรี เมื่อแก่สีเหลืองอม
เขียว เมล็ดเดี่ยว

สรรพคุณ ผล รับประทานได้ เป็นยาระบาย

ภาพที่ ๙๗ มะกัก

๘๑. มะกา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bridelia ovata* Decne.

ชื่ออื่นๆ ชำชำ มะกาดัน มัดกา กอง กองแกบ ก้องแกบ

วงศ์ EUPHORBIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นขนาดเล็ก กิ่งก้านแผ่กว้าง ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปรี ก้านใบสั้น ดอก
ออกเดี่ยวหรือเป็นกระจุก สีเขียวอ่อน ผลรูปทรงกลมขนาดเล็ก เมื่อสุกแล้ว
จะเปลี่ยนเป็นสีม่วงดำ

สรรพคุณ เปลือกต้นและแก่น แก้กระษัย แก้ไตพิการ ฟอกโลหิต สมานลำไส้ ใบ
แก้ตานขโมย บำรุงธาตุไฟ แก้โลหิตเป็นพิษ แก้ไข้ ขับเสมหะ แก้ชักลม
แก้อาการสะอึก ช่วยย่อยอาหาร ช่วยขับระดู บำรุงน้ำดี แก้น้ำเหลืองเสีย
แก้เหน็บชา ทั้งห้าช่วยบำรุงโลหิต ขับลม

ภาพที่ ๘๘ มะกา

๘๒. มะเกลือ

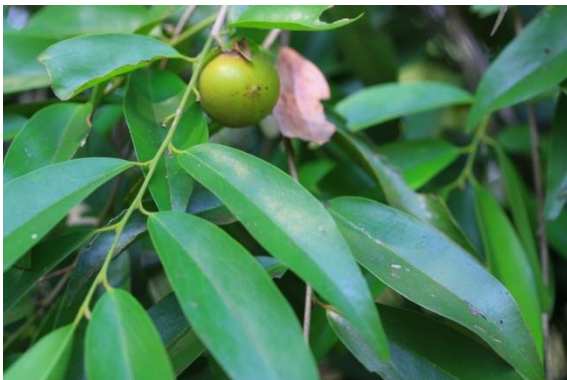
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Diospyros mollis* Griff.

ชื่ออื่นๆ เกลือ มักเกลือ ผีเผา ผีผา มะเกีย

วงศ์ EBENACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น เปลือกและกิ่งมีสีดำ ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่หรือรูปไข่แกมขอบ
ขนาน ดอกสีขาวหรือเหลืองอ่อน แยกเพศอยู่ต่างต้นกัน ผลสด รูปทรงกลม
มีกลีบเลี้ยง ๔ กลีบ ติดอยู่ที่ขั้วผล ผลสุกสีเหลืองอมดำ มี ๒-๓ เมล็ด

สรรพคุณ ทั้งต้น ขับพยาธิ แก้ตานซาง แก้กระษัย ผลสด ขับพยาธิในไส้เดือน พยาธิ
ปากขอ พยาธิเส้นด้าย ถ่ายตาน ซาง ถ่ายกระษัย ราก แก้อาเจียน แก้ม
แก้กระษัย แก่ริดสีดวงทวาร แก่พิษตานซาง ขับพยาธิ ลำต้น ตานขโมย
ถ่ายพยาธิไส้เดือน ต้มน้ำอาบรักษาโรคตีชาน เมล็ด ขับพยาธิในท้อง

ภาพที่ ๘๙ มะเกลือ

๘๓. มะค่าแต้

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Sindora siamensis* Teijsm. & Miq.

ชื่ออื่นๆ แต้ มะค่าหนาม มะค่าหยุ่ม มะค่าลิง กอกก้อ

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย CAESALPINIOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนกปลายคู่ แผ่นใบหนา รูปไข่กลับหรือรี กว้าง ดอกออกเป็นช่อ สีเหลืองแกมแดง ผลเป็นฝักเดี่ยวสีดำ รูปโล่ มีหนามแหลมที่ผิวทั่วไป ภายในมี ๑-๓ เมล็ด

สรรพคุณ เปลือก แก้กษาม แก้ก้นเป็นฝ้า ผสมกับสมุนไพรอื่นต้มน้ำดื่มแก้ไอสูกอีไส ปุ่มเปลือกและผล แก้กษาม แก้ก้นเป็นฝ้า ต้มรวมหัวริดสีดวงให้ฝ่อแห้ง

ภาพที่ ๑๐๐ มะค่าแต้

๘๔. มะค่าโมง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Azalia xylocarpa* (Kurz) Craib

ชื่ออื่นๆ โมง มะค่าใหญ่ มะค่าหลวง มะค่าหัวค้ำ เขง เบง บิง ปั้น ฟันฤๅษี

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย CAESALPINIOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น แตกกิ่งก้านพุ่มกว้าง ผิวต้นมักขรุขระ ใบประกอบขนนกปลายคู่ เรียงสลับ ดอกออกเป็นช่อแยกแขนง ดอกคล้ายดอกถั่ว กลีบดอกสีชมพู ผลเป็นฝักแบนรูปขอบขนาน ผิวเปลือกเรียบ เปลือกแข็งเมื่อแห้งแตกเป็นสองซีก มีเมล็ดภายใน ๒-๔ เมล็ด

สรรพคุณ เปลือกต้นและเนื้อไม้ เป็นยาถ่ายพยาธิ แก้ก้นเป็นฝ้า ต้มเอาไอร่มหัวริดสีดวงทวารทำให้แห้ง เปลือกต้นและราก รักษาโรคผิวหนัง เมล็ดอ่อนรับประทานสดหรือต้มให้สุก เมล็ดแก่นำมาคั่ว กะเทาะเปลือกแช่น้ำให้นิ่มรับประทานได้

ภาพที่ ๑๐๑ มะค่าโมง

๘๕. มะดูก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Siphonodon celastrineus* Griff.

ชื่ออื่นๆ บักโคก ยายปลวก

วงศ์ CELASTRACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปขอบขนาน ขอบใบจักฟันเลื่อย ใบหนาแผ่น
หนัง ดอกเป็นกระจุก สีขาวครีม ผลรูปกลมหรือรีกว้าง สีเขียวหรือเขียวอม
เหลือง

สรรพคุณ ราก แก่น้ำเหลืองเสีย ผื่นคัน ประดง โรคผิวหนัง ดับพิษในกระดูก แก้เส้น
เอ็นพิการ

ภาพที่ ๑๐๒ มะดูก

๘๖. มะตูม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Aegle marmelos* (L.) Corria ex Roxb.

ชื่ออื่นๆ มะปิ่น หมากตูม กระตันตาเถร ตูม ตุ่มตั้ง

วงศ์ RUTACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น มีหนามแหลมอยู่ทั่วไป ใบประกอบแบบขนนก มี ๓ ใบย่อย รูปไข่
หรือรูปหอก ดอกสีขาวหรือขาวอมเขียว กลิ่นหอม ผลค่อนข้างกลมเปลือก
แข็ง เนื้อในเหนียวข้น มีกลิ่นหอม มีเมล็ดจำนวนมาก

สรรพคุณ เปลือกต้น แก่น ราก แก้พิษไข้ รักษาโรคภัยไข้เจ็บ แก้ไข้จับสั่น ขับลมในลำไส้ แก้
หลอดลมอักเสบ แก้เยื่อตาอักเสบ แก้ธาตุพิการ ช่วยย่อยอาหาร ระบาย
ท้อง เนื้อในเป็นยาแก้ท้องร่วง ท้องเดิน โรคลำไส้ ไข้หวัด แก้ท้องผูกเรื้อรัง

ภาพที่ ๑๐๓ มะตูม

๘๗. มะระขี้นก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Momordica charantia* L.

ชื่ออื่นๆ -

วงศ์ CUCURBITACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย ผลมีรูปร่างคล้ายกระสวย ผิวเปลือกขรุขระ ผลอ่อนสีเขียว ผลแก่สีเหลืองอมแดง

สรรพคุณ ใบ ต้มกินเป็นยาพอกเลือด ยาระบาย เจริญอาหาร ขับพยาธิ ผล ใช้เป็นอาหาร บำบัดโรคเบาหวาน ลดความดันโลหิต ป้องกันการเกิดมะเร็ง ยับยั้งเชื้อเอชไอวี ราก บำรุงธาตุ แก่ริดสีดวงทวาร แก้บิดมูกเลือด

ภาพที่ ๑๐๔ มะระขี้นก

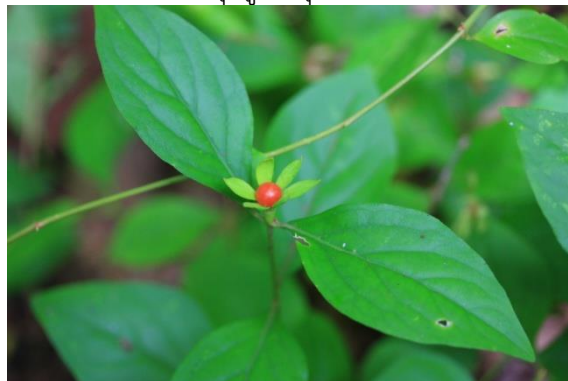
๘๘. มะลิติน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Jasminum elongatum* (Bergius) Willd.

ชื่ออื่นๆ มะลิป่า มะลิไต้ไก่ เขี้ยวงู ดอกเสี้ยว

วงศ์ OLEACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่มรอเลื้อย ลำต้นกิ่งก้านแผ่คลุมพื้นดิน ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรี ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอดสีขาวขนาดเล็ก ผลทรงกลม ฉ่ำน้ำ สีแดงสดหรือสีส้ม ทั้งห้า ต้มน้ำดื่มเป็นยาเย็น ขับปัสสาวะ ดอกสดล้างน้ำให้สะอาดต้มน้ำ ใช้ล้างตาแก้ตาแดง ตาอักเสบ รากสดทุบให้แหลกผสมเหล้า พอกแก้ปวดกระดูก กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น รากแห้งบดผสมกับไข่แดงที่ต้มสุก แล้วจมน้ำยาเหนียวขึ้นอุดรูฟันพุ

ภาพที่ ๑๐๕ มะลิติน

๘๙. มะหวด

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lepisanthes rubiginosa* (Roxb.) Leenh.

ชื่ออื่นๆ สีหวด กำขำ มะหวดบาท มะหวดลิง กำขำ มะหวดป่า หวดลาว

วงศ์ SAPINDACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ เปลือกสีน้ำตาล แตกเป็นร่องตามยาว ใบประกอบขนนก
ปลายคู้ เรียงสลับ ดอกสีขาวถึงสีเหลืองอ่อน ออกเป็นช่อแบบแยกแขนง ผล
สดแบบมีเนื้อ ภายในมี ๑ เมล็ด

สรรพคุณ ราก แก้ไข้ แก้พิษฝีภายใน ดับพิษร้อน ตำพอกศีรษะแก้ไข้ ปวดศีรษะ ตำ
พอกรักษาโรคผิวหนังคัน ขับพยาธิ วัณโรค แก้กระษัยเส้นเอ็น เปลือก
บำรุงธาตุ แก้บิด สมานแผล ใบ แก้ไข้ แก้ไข้ชาง เมล็ด ต้มน้ำดื่มเป็นยาแก้
ไข้ ชางเด็ก แก้ไอกรน บำรุงเส้นเอ็น ผลสุก รสฝาดถึงหวานรับประทานได้

ภาพที่ ๑๐๖ มะหวด

๙๐. มันอีแลน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dioscorea* sp.

ชื่ออื่นๆ มันอีมุก มันคันขาว

วงศ์ DIOSCOREACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาล้มลุก ลำต้นเลื้อยพัน มีหัวใต้ดิน ใบประกอบ เรียงสลับ ใบย่อย ๓-๕
ใบ รูปไข่แกมรูปรีกว้าง

สรรพคุณ หัวใช้รับประทานเป็นอาหาร บำรุงร่างกาย

ภาพที่ ๑๐๗ มันอีแลน

๙๑. มันนางนอน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dioscorea glabra* Roxb.

ชื่ออื่นๆ ทาด มันชาย มันดง มันตามะระ มันทราย มันลาย

วงศ์ DIOSCOREACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย มีหัวใต้ดิน ใบเดี่ยว รูปหัวใจยาวแคบ เรียงตรงข้าม ดอกแยกเพศต่างต้น ผลเป็นฝัก รูปกลมป้าน มีครีบเป็นสัน ๓ ครีบ

สรรพคุณ หัว รับประทานได้ บำรุงร่างกาย

ภาพที่ ๑๐๘ มันนางนอน

๙๒. มันเส้า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dioscorea alata* L.

ชื่ออื่นๆ -

วงศ์ DIOSCOREACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย มีหัวใต้ดิน ลำต้นสีเหลี่ยม มีหนาม ใบเดี่ยว รูปหัวใจยาวกว้าง เรียงตรงข้าม ดอกแยกเพศต่าง ต้น ผลเป็นฝัก รูปรีหรือไข่กลับ ปลายฝักมน มีกระเปราะ โคนฝักแหลม มีครีบเป็นสัน ๓ ครีบ หัวใต้ดิน รูปทรงกระบอก ลีกลดดิน

สรรพคุณ หัว รับประทานได้ ทางสมุนไพร หัวขับพยาธิ รักษาโรคเรื้อน ริดสีดวงทวาร รักษาอาการไอเป็นเลือด โรคลด และม้ามอักเสบ

ภาพที่ ๑๐๙ มันเส้า

๙๓. โมกมัน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Wrightia arborea* (Dennst.) Mabb.

ชื่ออื่นๆ มูกมัน มูกน้อย มักมัน

วงศ์ APOCYNACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ เปลือกต้นมีรูระบายอากาศมาก สับเปลือกมีน้ำยางสีขาว ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรีหรือรูปไข่ แผ่นใบมีขนนุ่มสองด้าน ดอกออกเป็นช่อกระจุก สีขาวอมเหลือง มีกลิ่นหอม ผลเป็นฝักรูปทรงกระบอก เมื่อแก่แห้งแตกออก ภายในมีเมล็ดจำนวนมาก เมล็ดมีขนปุยสีขาวติดอยู่เป็นกระจุกที่ปลายด้านหนึ่ง

สรรพคุณ ใบ ชับน้ำเหลือง แก้ตับพิการ ดอก ระบายท้อง แก้พรรดิก ฝักแก้พิษทุเปลือกต้น แก้บิดมูกเลือด แก้कुตหะรัต แก้พิษแมลงสัตว์กัดต่อย รักษาโรคไต เจริญอาหาร บำรุงธาตุ กระพี้ แก้ตีพิการ แก่น ชับเลือดเสีย

ภาพที่ ๑๑๐ โมกมัน

๙๔. ยมหิน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Chukrasia tabularis* A.Juss.

ชื่ออื่นๆ มะเฟืองช้าง สะเดาหิน สะเดาช้าง เสียด่าง ยมขาว ฝักดาบ

วงศ์ MELIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนก ก้านใบยาว ใบรูปหอกแกมขอบขนาน ดอกออกเป็นช่อที่ปลายยอด ปลายช่อห้อยลง ดอกขนาดเล็ก มีกลิ่นหอม กลีบดอกสีเหลือง ผลแบบผลแห้ง รูปไข่ เปลือกแข็ง เมื่อสุกสีดำ

สรรพคุณ เปลือกต้น แก้ไข้จับสั่น สมานแผล

ภาพที่ ๑๑๑ ยมหิน

๙๕. ยอเถื่อน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Siphonodon celastrineus* Griff.

ชื่ออื่นๆ ยอป่า กะมุดู มุดู

วงศ์ RUBIACEAE E

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น เปลือกสีน้ำตาลเทา แตกเป็นร่องลึกหรือเป็นสีเหลี่ยม ใบเดี่ยว รูปรีหรือรูปไข่กลับ เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ผิวใบเกลี้ยงสองด้าน ดอกออกเป็นกลุ่ม กลีบดอกสีขาว โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด ผล เป็นผลรวมค่อนข้างกลม เป็นปุ่มปม มีเมล็ดมาก

สรรพคุณ ราก แก้น้ำเหลืองเสีย ผื่นคัน ประดง โรคนิวหนัง ดับพิษในกระดุก แก้เส้นเอ็นพิการ แก้เบาหวาน ผลอ่อน แก้อาเจียน ผลสุกขับระดู

ภาพที่ ๑๑๒ ยอเถื่อน

๙๖. ยอป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Morinda coreia* Ham.

ชื่ออื่นๆ สลักป่า สลักหลวง คุย โคะ

วงศ์ RUBIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น กิ่งก้านมักคดงอ เปลือกสีน้ำตาลเทา แตกเป็นร่องลึกหรือเป็นสีเหลี่ยม ใบเดี่ยวรูปรีหรือไข่กลับ เรียงตรงข้ามสลับตั้งฉาก ผิวใบมีขนนุ่มสองด้าน ดอกออกเป็นกลุ่ม กลีบดอกสีขาว โคนกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอด มีกลิ่นหอมอ่อน ผลเป็นผลรวม ค่อนข้างกลม เป็นปุ่มปม มีเมล็ดมาก

สรรพคุณ ใบ แก้ไข้ ปวดศีรษะ แก้วริดสีดวงทวาร แก้วม้ามโต ใบสด ตำพอกศีรษะฆ่า ไข้เหา อังไฟปิดที่หน้าอกหน้าท้อง แก้ไอ แก้วจุกเสียด แก้วไข้ แก้วม้ามโต ผลอ่อน แก้วคลื่นไส้อาเจียน ผลสุกอม ขับระดูสตรี ขับลมในลำไส้ รับประทานได้ เปลือกและเนื้อไม้ แก้วไข้ แก้วไข้มาลาเรีย แก้วน้ำคาวปลา บำรุงเลือด ราก แก้วเบาหวาน

ภาพที่ ๑๑๓ ยอป่า

๘๗. ย่านาง

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Tiliacora triandra* (Colebr.) Diels
ชื่ออื่นๆ เถาย่านาง เถาวัลย์เขียว ยาดนาง จ้อยนาง
วงศ์ MENISPERMACEAE
ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย เถียวพันต้นไม้อื่น ทุกส่วนมีสีเขียวเข้ม ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ ใบเงามัน ออกดอกเล็กๆ สีเหลือง ผลเล็ก ๆ กลมรี เวลาแก่เถาย่านางจะเหนียวมาก เป็นต้นไม้ที่มีความทนทาน
สรรพคุณ เถา แก้กษัย พิษ ไข้กาฬ ดับพิษร้อน ถอนพิษผิดสำแดง รากแก้พิษเบื่อเมา ใบแก้ฝีดาษ แก้ไข้ เป็นอาหาร เป็นสมุนไพรเย็น มีคลอโรฟิลล์สดจากธรรมชาติ และยังมีวิตามินที่จำเป็นต่อร่างกายมากมาย เช่น วิตามินเอ วิตามินบี ๑ วิตามินบี ๒ วิตามินบี ๓ วิตามินซี ธาตุแคลเซียม ธาตุฟอสฟอรัส ธาตุเหล็ก เบต้าแคโรทีน ในปริมาณค่อนข้างสูง

ภาพที่ ๑๑๔ ย่านาง

๘๘. รางจืด

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Thunbergia laurifolia* Lindl.
ชื่ออื่นๆ รางจืดเถา กำลั้งข้างเผือก ขอบชะนาง เครือเขาเขียว ยาเขียว น้ำนอง ย่ำแย้
วงศ์ ACANTHACEAE
ลักษณะทั่วไป ไม้เถา ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปขอบขนานหรือรูปไข่ ดอก ออกเป็นช่อห้อยลงตามซอกใบ สีม่วงอมฟ้า ผล เป็นฝักกลมปลายเป็นจะงอย เมื่อแก่แตกเป็น ๒ ซีก
สรรพคุณ ราก เถา แก้อ่อนในกระหายน้ำ น้ำคั้นจากใบสดนำมาเข้ายาเขียวแก้ไข้ ถอนพิษ และช่วยให้สร้างเอนไซม์ และราก ถอนพิษ พอกบาดแผลน้ำร้อนลวกไฟไหม้ ทำลายพิษยาฆ่าแมลงหรือยาเบื่อต่างๆ

ภาพที่ ๑๑๕ รางจืด

๙๙. ราชพฤกษ์

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Cassia fistula* L.

ชื่ออื่นๆ คุณ ชัยพฤกษ์ ลมแล้ง เปอโซ

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย CAESALPINIOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ รูปไข่ ดอกออกเป็นช่อ สีเหลือง ฝักยาวรูปทรงกระบอก

สรรพคุณ ใบฆ่าพยาธิผิวหนัง แก้ปวดข้อ แก้อัมพาตกล้ามเนื้อใบหน้า ดอกแก้ไข้ ระบายท้อง แก้กษรตึก แก้แผลเรื้อรัง แก้โรคกระเพาะอาหาร รากแก้กลาก เกื้อน แก้คุดทะราด แก้ไข้

ภาพที่ ๑๑๖ ราชพฤกษ์

๑๐๐. ลาย

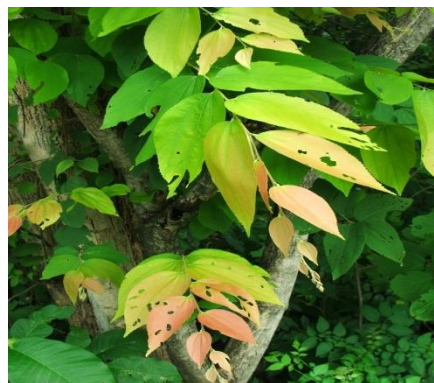
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Grewia eriocarpa* Juss.

ชื่ออื่นๆ ปอลาย ข้าวจี พลับพลา

วงศ์ TILIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นขนาดเล็ก ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่ สากมือ ขอบใบหยักตื้น ดอก ออกเป็นช่อ สีเหลืองนวล ผลเดี่ยวกลม มีขนอ่อนปกคลุม ผลอ่อนสีเขียว เมื่อแก่สีดำ ผลมีเนื้อเส้นใยติดกับเมล็ด

สรรพคุณ ราก แก้น้ำเหลืองเสีย ผื่นคัน ประดง โรคผิวหนัง ดับพิษในกระดูก แก้เส้นเอ็นพิการ เปลือกและเนื้อไม้ ใช้ผสมในยาบำรุงเลือดของสตรี ผลสุกรับประทานได้ ใช้เป็นยากระจายเลือด

ภาพที่ ๑๑๗ ลาย

๑๐๑. เล็บเหยี่ยว

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Ziziphus oenoplia* (L.) Mill. var. *oenoplia*

ชื่ออื่นๆ เล็ดเหยี่ยว หนามเล็บเหยี่ยว หมากหนาม พุทธราชขอ ยับยั่ว มะตันขอ

วงศ์ RHAMNACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่มรอเลื้อย เนื้อแข็ง เถาและกิ่งมีหนามสั้นแหลมโค้ง ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปไข่แกมรูปรี ดอกออกเป็นช่อ ดอกย่อยขนาดเล็กจำนวนมาก กลีบดอกสีเขียวอมเหลือง ผลสดรูปทรงกลมหรือรูปไข่ ผลอ่อนสีเขียวเมื่อสุกสีม่วงดำ มีเมล็ดแข็ง ๑ เมล็ด

สรรพคุณ ราก เปลือกต้น ขับระดูขาว ขับปัสสาวะ แก้มดลูกพิการ แก้ฝีมุตกิด ฝีมดลูก แก้เบาหวาน ผล รสเปรี้ยวหวาน แก้เสมหะ แก้ไอ ทำให้ชุ่มคอ ผลสุกรับประทานได้ มีรสเปรี้ยวอมหวาน เป็นยาระบาย

ภาพที่ ๑๑๘ เล็บเหยี่ยว

๑๐๒. ว่านจุงนาง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Geodorum citrinum* Jack.

ชื่ออื่นๆ ว่านนางตาม อั้งเปราะ ว่านถอนพิษ ว่านเขียด

วงศ์ ORCHIDACEAE

ลักษณะทั่วไป กล้ายไม้ดิน มีหัวใต้ดิน ใบเดี่ยวเรียงเวียนรอบหัว รูปรีหรือรูปรีแกมรูปหอก กลับ ก้านใบยาว ขุบตัวในฤดูแล้ง ดอกออกเป็นช่อกระจุก ก้านช่อดอกยาว กลีบดอกสีขาว โคนกลีบล่างด้านในสีเหลืองและมีแถบสีม่วง

สรรพคุณ ราก แก่น้ำเหลืองเสีย ผื่นคัน ประดง โรคผิวหนัง ดับพิษในกระดุก แก้เส้นเอ็นพิการ

ภาพที่ ๑๑๙ ว่านจุงนาง

๑๐๓. ว่านพระฉิม

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Dioscorea bulbifera* L.

ชื่ออื่นๆ ว่านคางคก ว่านสามพันตึง มันอีไม้ มันอีลุ่ม อีรัมปุมเป่า มันเส้น
มันตกลีอด มันกะทาด มันหลวง

วงศ์ DIOSCOREACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อย ใต้อาซอกใบมีรากอากาศ ลำต้นกลมเกลี้ยง มีหัวอยู่ใต้ดินขนาดใหญ่ และเกิดหัวขนาดเล็กที่ซอกใบคล้ายผลมีปุ่มปมที่ผิว ใบเดี่ยว เรียงสลับ รูปหัวใจ ดอกแยกเพศ ขนาดเล็ก ดอกตัวผู้ออกเป็นช่อเชิงลด ห้อยลง สีขาวอมเขียวอ่อน มีกลิ่นหอม ผลแบบแคปซูล รูปขอบขนาน

สรรพคุณ หัวใต้ดิน ทำให้สุกรับประทานได้ เป็นยาขับปัสสาวะ แก้บิดลำไส้อักเสบ ริดสีดวงทวาร บำรุงธาตุ แก่น้ำเหลืองเสีย ขับพยาธิ เจริญอาหาร แก้ปวดท้อง เป็นยาขมยาเย็น และขับน้ำนม หันเป็นแผ่นบางๆ ใช้ปิดแผลแก้
อักเสบ

ภาพที่ ๑๒๐ ว่านพระฉิม

๑๐๔. สะแกเครือ

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Combretum decandrum* Roxb.

ชื่ออื่นๆ -

วงศ์ COMBRETACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่ม ใบรูปไข่หรือรูปรี ดอกออกเป็นช่อขนาดเล็ก สีขาว ผลเล็ก รูปไข่ มีปีกยื่นออกมา ๔ พู แห้งแตก

สรรพคุณ ราก ต้มน้ำดื่ม แก้ไข้ ต้น รสเมา ขับพยาธิ แก้ซางตานขโมย

ภาพที่ ๑๒๑ สะแกเครือ

๑๐๕. สะเดา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Azadirachta indica* A.Juss. var. *siamensis* Valetou

ชื่ออื่นๆ สะเลียม กะเดา

วงศ์ MELIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น เปลือกแตกเป็นร่องลึกตามยาว ใบประกอบแบบขนนก เรียงสลับ รูป
ใบหอก โคนมนไม่เท่ากัน ขอบใบจักเป็นฟันเลื่อย ดอกออกเป็นช่อสีขา
ว นวล ผลกลม สีเขียว เมื่อแก่สีเหลืองส้ม มีเมล็ดภายใน ๑ เมล็ด

สรรพคุณ ดอกและยอดอ่อน แก้พิษโลหิต กำเดา แก่ริดสีดวงในลำคอ ขับลม บำรุง
ธาตุ เป็นอาหาร ผล ยาระบาย ถ่ายพยาธิ แก่ริดสีดวง ปัสสาวะพิการ
เปลือกต้น แก้ไข้ เจริญอาหาร แก่ท้องเดิน บิดมูกเลือด ทั้ง ๕ แก่ตีพิการ
แก้ไข้ บำรุงธาตุไฟ น้ำมันจากเมล็ด รักษาโรคผิวหนัง

ภาพที่ ๑๒๒ สะเดา

๑๐๖. สังกะณี

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Barleria strigosa* Willd.

ชื่ออื่นๆ สังกะณีป่า เฟิงดี ชีไพนกุ่ม กำแพงใหญ่

วงศ์ ACANTHACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่ม แตกกิ่งก้านสาขารอบๆ ต้น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม รูปรีหรือรูปไข่
แกมขอบขนาน มีขนนุ่มปกคลุม ดอกออกเป็นช่อสีม่วงอ่อนหรือน้ำเงินอม
ม่วง ผลเป็นฝักแบนเกลี้ยง มีเมล็ดภายใน

สรรพคุณ ราก แก่ร้อนใน กระจายน้ำ แก่ไอ ดับพิษไข้ ถอนพิษไข้ทั้งปวง ใบ แก่กำเดา
แก้ไข้หวัดใหญ่ แก่ต่อมทอลซิลอักเสบ รักษาวัณโรค ทั้ง ๕ ต้มดื่มบำรุง
กำลัง บำรุงกำหนด

ภาพที่ ๑๒๓ สังกะณี

๑๐๗. สำเหล้า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Friesodielsia desmoides* (Craib) Steenis

ชื่ออื่นๆ การเวกป่า สะบันงาป่า ทรายเด่น กะเจียน แคะหาง

วงศ์ ANNONACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อยพาดไปตามต้นไม้อื่น ใบเดี่ยว เรียงสลับระนาบเดียว รูปขอบขนานหรือรูปไข่กลับ ดอกออกเดี่ยว หรือเป็นกระจุก ๒-๓ ดอก ดอกอ่อนสีเขียวเมื่อแก่สีเหลือง กลิ่นหอม ผลกลมหรือรีแบบกลุ่มกลุ่มละ ๕-๑๕ ผล ผลอ่อนเขียวเมื่อแก่สีเหลือง

สรรพคุณ ทั้งห้า แก้ตีพิการ แก้ไข้ บำรุงธาตุไฟ

ภาพที่ ๑๒๔ สำเหล้า

๑๐๘. สำโรง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Sterculia foetida* L.

ชื่ออื่นๆ จำมะโฮง มะโรง มะโทรง

วงศ์ STERCULIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นขนาดใหญ่ ใบประกอบแบบนิ้วมือ มีใบย่อย ๗-๘ ใบ เรียงสลับ ใบรูปรีหรือรูปรีแกมขอบขนาน ดอกออกเป็นช่อแยกแขนง ไม่มีกลีบดอก มีแต่กลีบเลี้ยง ๕ กลีบ สีแดงหรือส้ม ดอกมีกลิ่นเหม็นมาก ผลติดเป็นกระจุก ๔-๕ ผล รูปทรงรีหรือรูปไต เมื่อแห้งแตก้าออกเป็นสองซีก และแข็งมาก เมล็ดหลายเมล็ดรูปกลมรีสีดำ เนื้อในเมล็ดสีขาว

สรรพคุณ เปลือกต้น ขับเสมหะ ขับปัสสาวะ แก้บิด แก้บวมน้ำ แก้ปวดข้อ เป็นยาระบาย แก้โลหิต และลมพิษ ใบ เป็นยาระบาย ฝัก รักษาโรคไต สมานแผลในกระเพาะลำไส้ ผลและเปลือกผลรักษาโรคไต

ภาพที่ ๑๒๕ สำโรง

๑๐๙. เสี้ยวป่า

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bauhinia saccocalyx* Pierre

ชื่ออื่นๆ ส้มเสี้ยว เสี้ยวเครือ

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย CAESALPINIOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้นกิ่งไม้พุ่มรอเลื้อย ใบเดี่ยว รูปไข่กว้างตอนปลายแยกเป็นสองพู โคนใบเว้าตื้น ดอกออกเป็นช่อสีขาวหรืออมชมพูอ่อน ผลเป็นฝักแบน

สรรพคุณ ใบ ผสมกำแพงเจ็ดชั้นเป็นยาฟอกโลหิต ผลสมานท้อง แก้ท้อง ร่วง แก้บิด

ภาพที่ ๑๒๖ เสี้ยวป่า

๑๑๐. แสมสาร

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Senna garrettiana* (Craib) Irwin & Barneby

ชื่ออื่นๆ ชีเหล็กป่า

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย CAESALPINIOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ลำต้นแตกเป็นร่องลึกสีน้ำตาลดำ ใบประกอบขนนก รูปหอกหรือรูปหอกแกมรูปไข่กว้าง ดอกช่อออกเป็นช่อสีเหลือง ผลเป็นฝักแบนเมื่อแก่บิดและแตกออก

สรรพคุณ แก่น แก้โลหิต แก้ลม ถ่ายกระษัย แก้โลหิตกำเดา ขับเสมหะ เป็นยาระบาย แก้ปัสสาวะพิการ ถ่ายประจำเดือนสตรี ทำให้เส้นเอ็นหย่อน แก้ลมในกระดูก ราก ฟอกโลหิต ใบ บำบัดมะเร็งในเม็ดเลือดขาว รักษาแผลสดและแผลแห้ง แก้งูสวัด ยาระบาย ถ่ายพยาธิ ยอด แก้โรคเบาหวาน ดอก ต้มกับน้ำดื่มเป็นยาแก้ร้อนไม่หลับ

ภาพที่ ๑๒๗ แสมสาร

๑๑๑. แผลงพัน

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Bauhinia pulla* Craib
ชื่ออื่นๆ ปอเจียน ปอบุ้ง เสี้ยวเครือ เสี้ยวดอกขาว เสี้ยวเตี้ย เสี้ยวส้ม
วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย CAESALPINIOIDEAE
ลักษณะทั่วไป ไม้เถา มีเนื้อไม้แข็ง ใบเดี่ยว เรียงสลับ ดอกออกเป็นช่อสีเขียวมเหลือง ผลเป็นฝักแบน
สรรพคุณ เถา ขับฟอกโลหิตระดู กระจายโลหิตที่เป็นลิ่มเป็นก้อน บำรุงโลหิต แก้
น้ำเหลืองเสีย และแก้ผื่นคันตามผิวหนัง

ภาพที่ ๑๒๘ แผลงพัน

๑๑๒. หญ้ายายเถา

- ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lygodium polystachyum* Wall.ex Moore
ชื่ออื่นๆ หญ้าลิเถา หญ้ายายซี กูดเครือ กูดก้อง ตักโต ตีนตะขาบ กระจอก กระจอด
ตะเถาขี้หน เฟิร์นดินมังกร ลิเถาใหญ่
วงศ์ SCHIZAEACEAE
ลักษณะทั่วไป เฟินเถาเลื้อยพันต้นไม้อื่น ลำต้นเป็นเหง้าสั้น เมื่อแก่สีดำเป็นมัน ใบ
ประกอบขนนกสองชั้น รูปหอก ขอบใบหยักเว้าเป็นฟันปลา
สรรพคุณ ทั้งเถา ปรงยาแก้พิษฝีมายใน ฝีมายนอก ขับเสมหะ ใช้เถาฝน พอกปิดแผลที่
ถูกอสรพิษขบกัดต่อย เป็นยาถอนพิษ แก้ฟกบวมทำให้เย็น ใบ มีฤทธิ์ต้านเชื้อ
แบคทีเรีย ตันและใบ ผสมห้วยยาข้าวเย็น ต้มน้ำดื่มต่างน้ำชา แก้ปวดเมื่อยใน
ผู้สูงอายุ ชาวเขาใช้ ราก ลำต้น เหง้า ทั้งต้น ต้มน้ำดื่ม แก้เจ็บคอ เสียงแหบ
ปวดหลัง ขับปัสสาวะ รักษาโรคทางเดินปัสสาวะ นิ่วในไต เลือดตกใน ใบ ตำ
พอก แก้อักเสบจากงู ตะขาบ แมงป่อง และแมลงมีพิษกัดต่อย ป้องกันอาการ
ปวดข้อ อาการแผลง โรคหิด ผื่นแดง บาดแผล ฝีฝักบัว และแผลพุพอง

ภาพที่ ๑๒๙ หญ้ายายเถา

๑๑๓. อบเชยเถา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Zygotelma benthami* Baill.

ชื่ออื่นๆ เชือกเถา อบเชยป่า กำหยาน กูดิน เครือเขาใหม่

วงศ์ APOCYNACEAE (ASCLEPIADACEAE)

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาเลื้อยล้มลุก ลำต้นมีขนสั้น มีน้ำยางสีขาว ใบเดี่ยว ออกตรงข้าม
รูปขอบขนานแกมรูปไข่ ดอกออกเป็นช่อ กลีบดอกบิดไปทางเดียวกัน

สรรพคุณ เถาและราก มีกลิ่นหอมคล้ายเปลือกอบเชย ใช้ปรุงเป็นยาหอม รักษา
อาการหน้ามืดตาลาย อาการวิงเวียนศีรษะ ขับลมในลำไส้ บำรุงหัวใจ
ทั้งห้า แก้โรคผิวหนังผื่นคัน

ภาพที่ ๑๓๐ อบเชยเถา

๑๑๔. อ้อยช้าง

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Lanea coromandelica* (Houtt.) Merr.

ชื่ออื่นๆ กู๊ก หวีด กอกัน ช้างเกาะ ช้างโน้ม ซาเกาะ

วงศ์ ANACARDIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบประกอบแบบขนนกปลายคี่ เรียงสลับ ดอกช่อแยกเพศ
ต่างต้น สีเหลืองอ่อนหรือเขียวอมม่วง ผลสุกสีชมพูเมื่อสุกสีแดง

สรรพคุณ ราก เปลือกต้น แก้ท้องเสีย เปลือกสมานแผล แก้ปวดฟัน แก่น แก้เสมหะ
เหนียว ทำให้ชุ่มคอ แก้ไอ แก้ กระจายน้ำ ยางและใบ แก้ไอเป็นเลือด

ภาพที่ ๑๓๑ อ้อยช้าง

๑๑๕. อีโนน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Adenia viridiflora* Craib

ชื่ออื่นๆ ผักสาบ

วงศ์ PASSIFLORACEAE E

ลักษณะทั่วไป ไม้เถาที่มีเนื้อไม้อายุหลายปี เลื้อยพันต้นไม้อื่น ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ก้านใบสั้น รูปหัวใจ ดอกสีเขียวอมเหลืองออกเป็นช่อ ผลทรงกลีสีเขียว เมื่อแก่สีส้ม แตกเป็น ๓ แฉก

สรรพคุณ ราก บำรุงเลือดหลังคลอด แก้ปัสสาวะเป็นหนอง ภาคอีสานใช้เครือผักสาบร่วมกับเครือง้วนหมู แชน้ำกิน รักษาอาการที่เรียกว่าเป็น “ทรงง” (อาการร่างกายได้รับอาหารไม่สมดุล) ผักสาบเมื่อลวกน้ำร้อนแล้ว นำมากินจะมีรสขมอมหวานเหมาะอย่างยิ่งในการบำรุงตับ ปรับสมดุลของการทำงานของตับให้ดี รสขมในผักสาบยังช่วยเรียกน้ำย่อยทำให้เจริญอาหาร รากเข้ากับสมุนไพรอื่นๆ รักษา “สารบาด” (อาการไข้ เหงื่อออก วิงเวียน น้ำลายเหนียว เป็นลม) และรักษา “ไข้ออกตุ่ม” (มีไข้และออกตุ่มตามผิวหนัง) เถา แก้ไข้ทับระดู

ภาพที่ ๑๓๒ อีโนน

๑๑๖. อีเหนียว

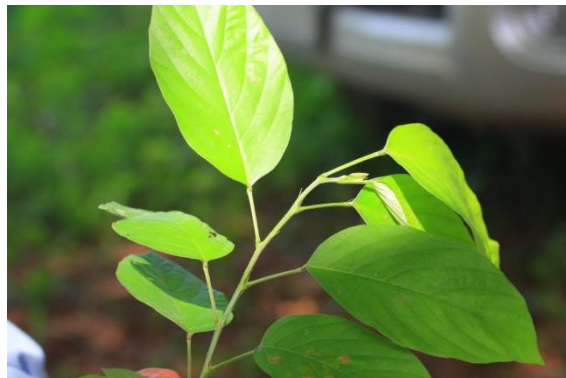
ชื่อวิทยาศาสตร์ *Desmodium gangeticum* (L.) DC.

ชื่ออื่นๆ นางเหนียว หนาดอน หญ้าติดแมว อ้ายเหนียว

วงศ์ LEGUMINOSAE วงศ์ย่อย PAPILIONOIDEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้พุ่มขนาดเล็ก กิ่งก้านมีขนละเอียด ใบประกอบ ใบย่อยรูปไข่แกมรูปรีหรือขอบขนาน ท้องใบมีขนสีเขียวแกมเทา ดอกช่อ รูปถั่ว กลีบดอกสีแดงแกมม่วง ผลเป็นฝักแบน

สรรพคุณ ราก ขับปัสสาวะ ขับพยาธิไส้เดือนในเด็ก ใบสดตำพอกแผล ถอนพิษสุนัขกัด

ภาพที่ ๑๓๓ อีเหนียว

๑๑๗. อุตพิต

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Typhonium trilobatum* (L.) Schott

ชื่ออื่นๆ -

วงศ์ ARACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก มีลำต้นเป็นหัวใต้ดิน ใบเดี่ยว ดอกช่อเป็นแท่งยาวสีเลือดนกปน
น้ำตาลหรือแดงเข้ม มีใบประดับขั้วหุ้มช่อ ดอกสีม่วงแดง ผลสด รูปกลม

สรรพคุณ ราก มีฤทธิ์เป็นยากระตุ้น รักษาโรคสีดวงทวาร หัวเป็นยากัดเถาตานในท้อง
หุงเป็นน้ำมันใส่แผล กัดผ้าหนอง สมานแผล กาบใบและก้านใบ เป็นอาหาร

ภาพที่ ๑๓๔ อุตพิต

๑๑๘. อุโลก

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Hymenodictyon orixense* (Roxb.) Mabb.

ชื่ออื่นๆ ส้มกบ ลาตา ลู ส้มเห็ด

วงศ์ RUBIACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ต้น ผลัดใบ ใบเดี่ยว เรียงตรงข้าม ใบรูปไข่ ดอกช่อ ดอกย่อยขนาดเล็ก
กลีบดอกสีขาวหรือเหลืองแกมเขียว ผลเป็นผลแห้ง ภายในผลมี ๒ พู

สรรพคุณ ราก แก่น เปลือก แก้วไข่ แก้วกระหายน้ำ ใบอ่อน รับประทานเป็นผัก

ภาพที่ ๑๓๕ อุโลก

๑๑๙. เอื้องหมายนา

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Costus speciosus* (Koen.) Sm.

ชื่ออื่นๆ บันไดเวียน บันไดสวรรค์ เอื้องต้น เอื้องเพ็ดม้า เอื้องใหญ่

วงศ์ COSTACEAE

ลักษณะทั่วไป ไม้ล้มลุก มีเหง้าใต้ดิน ลำต้นกลมฉ่ำน้ำ รากเป็นหัวโตยาว ใบเดี่ยว เรียงเวียนรอบลำต้น รูปขอบขนานหรือรูปหอก ดอกสีขาว รูปปากแตรใจกลาง ดอกมีสีเหลืองอ่อนหรือสีชมพู ผลรูปขอบขนานแกมรูปสามเหลี่ยม กาบหุ้มผลสีแดง แห้งแล้วแตก เมล็ดสีดำเป็นมัน

สรรพคุณ เหง้า ขับปัสสาวะ แก้บวมน้ำ แก้ตกขาว แก้โรคติดเชื้อในทางเดินปัสสาวะ แก้แผลหนอง อักเสบ บวม ช้ำพยาธิ เหง้าสดมีพิษมากถ้าใช้ในปริมาณมาก ทำให้ท้องร่วงอาเจียนรุนแรง ต้องทำให้สุกก่อนนำมากิน เหง้า มีสาร diosgenin เป็นสารตั้งต้นในการสังเคราะห์ยาสเตียรอยด์หลายชนิด

ภาพที่ ๑๓๖ เอื้องหมายนา

๑๒๐. ดอกดิน

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Aeginetia indica* L.

ชื่ออื่นๆ ดอกดินแดง สบแล้ง หล้าดอกขอ ปากจะเข้ ซอซวย

วงศ์ OROBANCHACEAE

ลักษณะทั่วไป เป็นพืชเบียน อาศัยอยู่บนรากไม้บางชนิด เช่นรากไม้ ลำต้นเป็นเหง้าใต้ดิน ขนาดเล็ก ใบ เป็นแผ่นเล็กๆ อยู่ใต้ดิน ดอก เดี่ยว ก้านช่อดอกยาวเล็ก งอกออกมาจากเหง้าใต้ดิน เหง้าละ ๑-๒ ดอก ตัวดอกเมื่อตูมเป็นรูปทรงแหลม สีชมพูม่วง โค้งลง

สรรพคุณ ดอก ก้านดอก ใช้นึ่งเป็นผักจิ้ม ดอกสดใช้แต่งสีอาหาร สีเป็นพวก aucubin ใช้ทำขนมดอกดิน สีของขนมที่ได้มีสีน้ำเงินเข้มเกือบดำ หรือแต่งสีหน้าข้าวเหนียว ให้ได้สีม่วงดำเรียกว่า หม่าข้าว ทางยา ทั้งต้นและดอกทำยาชงแก้เบาหวาน

ภาพที่ ๑๓๗ ดอกดิน

การใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการในป่าชุมชนในด้านต่าง ๆ

จากการศึกษาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยว และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน สู่การนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการในป่าชุมชนในด้านต่าง ๆ บ้านเขาโล้น ผลการวิเคราะห์ ดังนี้

๑. ด้านการท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น สามารถสรุปได้ดังนี้

๑.๑ แหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาโล้นประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ที่โดดเด่นสามารถดึงดูดแรงจูงใจนักท่องเที่ยวในพื้นที่ นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างจังหวัด ด้วยเป็นชุมชนที่มีการส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ในพื้นที่ป่าชุมชน อาทิ มีการจัดเทศกาลงานดอกกระเจียว(ยักษ์)บานที่บ้านเขาโล้น ในช่วงเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม ของทุกปี กิจกรรมปั่นจักรยาน กิจกรรมงานวิ่งฟันรัน (Fun run) และมินิ มาราธอน (Mini marathon) ที่มีการกระตุ้นการสร้างตระหนักรู้ถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทั้งสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยการให้การศึกษาทั้งนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น ก่อนการเริ่มการเดินทางท่องเที่ยวผู้นำเที่ยว (ประธานป่าชุมชน) ได้ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งในชุมชน และสื่อสังคมออนไลน์ ผ่านหน่วยงานสนับสนุนต่าง ๆ ได้มีการแนะนำจัดให้นักท่องเที่ยวได้เตรียมตัวก่อนการท่องเที่ยวด้วยการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว เช่น ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิอากาศ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการสร้างความเข้าใจสำหรับนักท่องเที่ยว เพื่อการเตรียมความพร้อมก่อนการเดินทาง และในการเตรียมตัวก่อนการเดินทางนี้ยังช่วยลดผลกระทบทางลบที่อาจเกิดขึ้นขณะเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่เปราะบางด้วย ทำให้ชุมชนเกิดผลประโยชน์ทางการเงินโดยตรงเพื่อการอนุรักษ์ โดยช่วยกระตุ้นเงินทุนสนับสนุนเพื่อการปกป้องสิ่งแวดล้อม การวิจัย และการศึกษา จากแหล่งเงินทุนอื่น โดยที่ชุมชนไม่ได้การการจัดเก็บค่าธรรมเนียมในการเข้าพื้นที่ป่าชุมชนแต่อย่างใด แต่เป็นการเน้นสร้างจิตสำนึกในการจัดตั้งตู้บริจาคในพื้นที่ทำการป่าชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกันบริจาคเงินเพื่อสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของป่าชุมชน

ภาพที่ ๑๓๘ งานแถลงข่าวเปิดเทศกาลท่องเที่ยว ดอกกระเจียว(ยักษ์) บานที่บ้านเขาโล้น

๑.๒ การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชุมชนบ้านเขาโล้นมีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชนเอง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ ปกป้อง พิทักษ์และรักษาทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ป่าชุมชน ได้แก่ กลุ่มป่าชุมชนบ้านเขาโล้น คณะกรรมการป่าชุมชน เครือข่ายป่าชุมชน กลุ่มสตรีบ้านเขาโล้น กลุ่มเยาวชนบ้านเขาโล้น กลุ่มกระเจียว (ยักษ์)บ้านเขาโล้น กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ และนอกจากนี้ยังมีความร่วมมืออนุรักษ์พิทักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และประเทศ เช่น เครือข่ายป่าชุมชนอำเภอทับคล้อ เครือข่ายป่าชุมชนจังหวัดพิจิตร เครือข่ายป่าชุมชนกรมป่าไม้ เครือข่ายราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่า เป็นต้น

๑.๓ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านเขาโล้น แบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ดังนี้

๑) กิจกรรมเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรทางธรรมชาติในป่าชุมชน ได้แก่ เก็บขยะในสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ปลูกป่าเสริมพื้นที่ป่าชุมชน ทำฝายกั้นน้ำ กิจกรรมบวชป่า และกิจกรรมเดินป่าเพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม

๒) กิจกรรมเพื่อศึกษาและเรียนรู้ธรรมชาติ ได้แก่ การจัดค่ายเพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรทางธรรมชาติ การเดินป่าหรือเส้นทางศึกษาธรรมชาติชมสวนและการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น (มัคคุเทศก์น้อย) โดยนำนักเรียนในโรงเรียนบ้านเขาโล้น และโรงเรียนไทยรัฐวิทยา ๖๐ (บ้านเขาตะพานนาค) ได้มาเข้าอบรมเพื่อเป็นผู้นำการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ให้กับนักเรียนในช่วงหลังเลิกเรียน และช่วงวันหยุด

ภาพที่ ๑๓๙ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ภายในป่าชุมชน

๑.๔ การกำหนดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์และมาตรการของชุมชน

ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น ได้มีการกำหนดกฎระเบียบ กฎเกณฑ์และมาตรการเพื่อรักษา สภาพแวดล้อมของป่าชุมชน โดยได้นำหลักธรรมทางศาสนาและวิถีชีวิตของชุมชนมาปรับใช้ ดังนี้

๑) ห้ามนักท่องเที่ยวนำยาเสพติดและเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์เข้ามาใน พื้นที่ป่าชุมชน

๒) หลีกเลี่ยงการนำแก้วหรือถุงพลาสติกและกล่องโฟมเข้ามายังพื้นที่ป่า ชุมชน เนื่องจากเป็นขยะที่กำจัดยากและเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการเพื่อรักษา

สิ่งแวดล้อมโดยเน้นการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลด้วยการนำวัสดุบางชนิดที่เป็นขยะกลับมาแปรสภาพเพื่อใช้ประโยชน์ใหม่

๓) ใช้ไฟฟ้าและน้ำเท่าที่จำเป็นและเหมาะสม

๔) เดินศึกษาธรรมชาติ ในพื้นที่ป่าชุมชน ตามเส้นทางที่ชุมชนกำหนด
เท่านั้น และห้ามนำของป่าทุกชนิดออกจากป่า

๕) การจัดเวรยามเพื่อตรวจสอบการเข้าออกของคนนอกพื้นที่ เพื่อป้องกันการบุกรุกหรือทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ อีกทั้งเป็นการป้องกันไฟป่า และดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

๑.๕ การให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

๑) สถานที่พัก สถานที่พักค้างคืนสำหรับนักท่องเที่ยว ด้วยพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาไลน์ มีระยะทางห่างจากตัวอำเภอทับคล้อ ราว ๒๐ กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางราว ๑๕-๒๐ นาที และห่างจากตัวจังหวัดพิจิตร ราว ๔๕ กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางราว ๓๕-๔๐ นาที ทางชุมชนจึงให้นักท่องเที่ยวเข้าพักในสถานประกอบการภายในพื้นที่อำเภอทับคล้อ และจังหวัดพิจิตร ที่ประกอบด้วยรีสอร์ท โฮมสเตย์และโรงแรม อีกทั้งยังมุ่งการกระจายรายได้ให้แก่ชุมชนรอบข้าง ซึ่งในอนาคตชุมชนจะมีการร่วมกันจัดสร้างโฮมสเตย์ไว้ให้บริการภายในชุมชน ทั้งนี้ชุมชนบ้านเขาไลน์ โดยคณะกรรมการชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชน เน้นได้มีการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐานในพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในการใช้ประโยชน์ โดยพิจารณาเรื่องการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ป่าชุมชน ที่เน้นการก่อสร้างในพื้นที่บริเวณการใช้ประโยชน์ที่ทางคณะกรรมการป่าชุมชนได้กำหนดแบ่งบริเวณไว้ โดยเฉพาะด้านการออกแบบก่อสร้างให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างฉลาดและคุ้มค่าที่สุด และร่วมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน โดยการยึดหลักดังนี้

๑) การสร้างสิ่งที่มีคุณค่าในระยะยาวไม่สร้างปัญหาหรือผลกระทบด้านการบำรุงรักษา การบริหารจัดการให้กับคนรุ่นหลัง

๒) การเคารพในความสัมพันธ์ระหว่างจิตวิญญาณ สิ่งที่มีคุณค่าทางจิตใจกับวัตถุทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมภายในชุมชนหรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ

๓) การออกแบบให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัดและคุ้มค่า

๔) การให้ความสำคัญกับสิทธิของมนุษย์และธรรมชาติโดยเท่าเทียมกัน ให้องค์ประกอบของทั้งสองส่วนอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อหนุนและสามารถคงไว้ซึ่งความหลากหลายของกันและกันอย่างยั่งยืน พร้อมอำนวยความสะดวกแก่ทุกกลุ่มวัย

๕) การออกแบบให้กลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยลดการสร้างผลกระทบต่อทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒) ร้านอาหาร ชุมชนบ้านเขาไลน์มีร้านอาหารสำหรับบริการนักท่องเที่ยวจำนวนไม่มาก ซึ่งคนในชุมชนได้มีการ จัดตั้งร้านอาหารเพื่อจำหน่ายอาหาร ของที่ระลึก และผลิตภัณฑ์จากป่าชุมชน ในบริเวณพื้นที่ป่าชุมชน (บริเวณเพื่อการใช้ประโยชน์) ซึ่งจะมีมากในวันเสาร์- อาทิตย์ และในวันหยุดราชการ สำหรับวันธรรมดานั้น มีเฉพาะบางร้านค้าเท่านั้นที่เข้ามาจำหน่าย แต่ทางชุมชนมีบริการอาหารที่จัดทำเองซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นและใช้วัตถุดิบจากชุมชน ซึ่งเป็นพืชผักปลอดสารพิษ จากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ในชุมชน เช่น ข้าวหอมหลวง อาหารตามฤดูกาล เช่น ขนมดอกดิน เป็นต้น

คำว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ อย่างหลากหลายโดยสามารถสรุปความสำคัญได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการเที่ยวในรูปแบบของการเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งที่ธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวท้องถิ่นที่มีความบริสุทธิ์ของชีวิตดั้งเดิมและความบริสุทธิ์ของธรรมชาติ ตลอดจนความหลากหลายทางลักษณะทางธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์ โดยผู้เดินทางไม่ทำกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทำลายหรือรบกวนแหล่งท่องเที่ยวแต่อย่างใด แต่ผู้ที่เดินทางไปเยือนหรือนักท่องเที่ยว นั้นมีจุดประสงค์เพื่อชื่นชมความงาม เพื่อความเพลิดเพลินหรือเพื่อการศึกษาหาความรู้ในทรัพยากรที่ปรากฏ อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นด้วยความรู้สึกที่ดี โดยมีกระบวนการเรียนรู้หรือการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่าง นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมและแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของ ชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (กรรณิกา บุรศิริรักษ์. ๒๕๔๙: ๑๘, อุตม เขยกิจวงศ์ และคณะ. ๒๕๔๘: ๘๑-๘๒)

จากการสรุปนิยามข้างต้น จะเห็นได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความหมายที่เป็น สาระสำคัญ ๔ ประการได้แก่ ๑) เป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นที่คุณค่าหรือลักษณะเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ของ ทรัพยากรในแหล่งท่องเที่ยวบริเวณพื้นที่ธรรมชาติและอาจรวมไปถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดีตลอดจน วัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย ๒) เป็นการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนโดยทุกฝ่ายที่มีส่วน เกี่ยวข้องจะต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการรักษาและอนุรักษ์สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ระบบนิเวศและ วัฒนธรรมท้องถิ่น ๓) เป็นการท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์หลักให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์ ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะกระตุ้นจิตสำนึกให้กับนักท่องเที่ยวในการรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ทางการท่องเที่ยว ๔) เป็นการท่องเที่ยวที่สร้างประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ๕) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีการควบคุมจำนวนของนักท่องเที่ยวให้มีความสมดุลและเหมาะสมกับ ความสามารถในการรองรับของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่อจำนวนนักท่องเที่ยว (ดร.ชนันท์ เอ็มพันธ์. ๒๕๔๗: ๒-๒, ประชิต สุกฤษณ์พัฒน์, วิมล จิโรจพันธ์ และอุตม เขยกิจวงศ์. ๒๕๕๔: ๖๘-๗๑)

๒. ด้านพืชอาหาร

จากการศึกษาศักยภาพด้านพืชอาหาร ที่คนในชุมชนบ้านเขาโล้นได้ใช้ประโยชน์จากผลผลิต และบริการจากป่าชุมชน ผลการวิเคราะห์ดังนี้

เบื้องต้นพบชนิดพันธุ์พืชที่เป็นอาหารและผลไม้กินเล่นในป่าราว ๑๒๐ ชนิด ซึ่งแบ่งตาม วัฒนธรรมการกินของคนในชุมชนออกเป็น ๒ ประเภท คือ ๑) พืชอาหารซึ่งใช้ ส่วนต่าง ๆ ของพืชทั้งใบ ดอก ก้านลำต้น รากหรือผลมาเป็นส่วนประกอบของอาหารหรือเครื่องเคียง เช่น หน่อไม้ บุก เห็ด กระเจียว แค ทวาย แคสั๊ก แคหางค่าง จิว ดอกดิน ผักหวานป่า เปราะป่า อินูน เป็นต้น ซึ่งพืชในประเภทนี้ บางชนิดกินได้ทั้ง เป็นอาหารและผลไม้กินเล่น ๒) พืชที่เป็นผลไม้กินเล่นเช่น กลอย เครืออีไถย ตะคร้อ เป็นต้น ทั้งนี้ชื่อหลักที่ใช้ เรียกในรายงานฉบับนี้ใช้ ชื่อท้องถิ่นเพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งข้อมูลหลักได้จากการวิจัย ร่วมกันของคนท้องถิ่น ข้อมูลบางส่วนเช่นชื่อวิทยาศาสตร์ และข้อมูลพื้นฐานมาจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ และ หนังสือทางพฤกษศาสตร์

โดยพื้นฐานสังคมชนบทไทยชาวบ้านล้วนอาศัยพึ่งพาป่าเพื่อปัจจัย ๔ ซึ่งได้แก่ แหล่งอาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม ที่มีความสำคัญต่อชีวิตมาเป็นเวลานานแล้ว นอกจากนี้ชาวบ้าน เขาโล้น ยังได้อาศัยผลผลิตจากป่าเป็นรายได้เสริมนอกเหนือจากการทำเกษตรกรรม อีกทั้งป่าชุมชนยังเป็น แหล่งที่มาของความเชื่อ ประเพณี ซึ่งเป็นรากฐานความสัมพันธ์ของชุมชน บทบาทของป่าต่อความอยู่รอดของ ชุมชนจึงมีมาเนิ่นนานและไม่สามารถแยกจากกันได้

ชุมชนและหน่วยงานรัฐ โดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักจัดการป่าชุมชน กรมป่าไม้) ได้มีส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าพืชอาหารจากป่าชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ประชาชนส่วนใหญ่จะบริโภคพืชอาหารจากป่าชุมชนได้ตามฤดูกาลโดยการปรุงตำรับอาหารในแต่ละมื้อประชาชนจะใช้พืชอาหารจากป่าชุมชนหลากหลายชนิดมาเป็นวัตถุดิบทั้งส่วนที่บริโภคยอด บริโภคผลอ่อน และบริโภคต้นอ่อน ทั้งนี้แนวทางการเพิ่มมูลค่าอาจจะนำผลิตผลในป่า เช่น หน่อไม้ มาแปรรูป โดยการดอง การทำหน่อไม้อัด ส่วนผักป่า ควรบริโภคสด หรือนำมาพัฒนาเป็นส่วนผสมของขนมหวาน เช่น ดอกดิน ในส่วนของการจำหน่ายผลิตภัณฑ์มีหลากหลายช่องทางทั้งการทำตลาดออนไลน์ และการจำหน่ายผ่านตลาดชุมชน เป็นต้น

ทั้งนี้แนวทางการใช้ประโยชน์พืชอาหารจากป่าชุมชน ยังสามารถดำเนินการได้โดยการส่งเสริมให้นำพืชอาหารจากป่าชุมชนมาปรุงเป็นตำรับอาหารพื้นบ้านให้เพิ่มขึ้นเพื่อสร้างการรับรู้และการยอมรับในกลุ่มคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้พืชอาหารจากป่าชุมชนบางชนิดมีข้อเสนอแนะให้บริโภคสดเนื่องจากมีรสชาติที่อร่อย และยังคงคุณค่าทางโภชนาการในพืชอาหารไว้ ซึ่งพืชอาหารจากป่าชุมชนกลุ่มนี้ควรมีการส่งเสริมให้มีการปลูกเป็นพืชเศรษฐกิจ รวมถึงยังมีประชาชนในชุมชนบางส่วนมีข้อกังวลเกี่ยวกับการนำผลิตผลออกมาจำหน่ายเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น อันอาจจะส่งผลให้ป่าไม่มีโอกาสได้ฟื้นตัวและพืชอาหารจากป่าชุมชนบางชนิดอาจเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ชุมชนจึงมีการกำหนดฤดูกาลเก็บหาของป่าไว้อย่างชัดเจน

ภาพที่ ๑๔๐ ตลาดนัดสินค้าผลิตจากเครือข่ายป่าชุมชน

ภาพที่ ๑๔๑ สินค้าผลิตจากเครือข่ายป่าชุมชน

๓. ด้านพืชสมุนไพร

จากการศึกษาศักยภาพด้านพืชสมุนไพร ที่คนในชุมชนบ้านเขาโล้นได้ใช้ประโยชน์จากผลผลิตและบริการจากป่าชุมชน ผลการวิเคราะห์ดังนี้

กลุ่มพืชสมุนไพร ถูกนำมาใช้ประโยชน์หลากหลายชนิดมากที่สุด แต่เป็นการใช้ในครัวเรือนเพื่อรักษา อาการเจ็บป่วยทั่วไป เช่น แก้ไข้ ปวดหัวตัวร้อน เป็นยาระบาย แก้ปวดท้อง แก้พิษสัตว์กัดต่อย หรือใช้เป็นยาบำรุงอาหาร บำรุงกำลัง รวมถึงการนำไปแปรรูปเป็นผลผลิตจากผลิตภัณฑ์ เช่น ยาต้ม ยาสมุนไพรตำรับปราชญ์ชุมชน เป็นต้น ทั้งนี้พบชนิดพันธุ์พืชที่เป็นสมุนไพรในป่าราว ๑๒๐ ชนิด ดังนี้

ตารางที่ ๔ พืชสมุนไพรในป่าชุมชน

ลำดับ	ชื่อ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ส่วนที่ใช้ประโยชน์
๑	กระเจียว	<i>Curcuma aeruginosa</i> Roxb	หน่อ ดอก ใบ
๒	กระชายป่า	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	เหง้า
๓	กระเช้าฤๅทอง	<i>Boesenbergia rotunda</i> (L.) Mansf.	หัว ใบ
๔	กระไดลิง	<i>Bauhinia scandens</i> L. var. <i>horsfieldii</i> (Miq.) K. & S.S.Larsen	เถา
๕	กระทกรกป่า	<i>Passiflora foetida</i> L.	เถา ราก ยอดอ่อน
๖	กระต่ายยอด	<i>Mimosa pudica</i> L.	ทั้งห้า
๗	กระพี้จั่น	<i>Millettia brandisiana</i> Kurz	ยอดอ่อน
๘	กระหนาน	<i>Pterospermum acerifolium</i> (L.) Willd.	ดอก
๙	กลอย	<i>Dioscorea hispida</i> Dennst. var. <i>hispida</i>	หัว
๑๐	กลิ้งกลางดง	<i>Stephania venosa</i> (Blume) Spreng.	หัว
๑๑	กวาวเครือขาว	<i>Pueraria candollei</i> Wall. ex Benth. var. <i>mirifica</i> (Airy Shaw & Suvat.) Niyomdham	หัว
๑๒	กวาวเครือแดง	<i>Butea superba</i> Roxb.	หัว
๑๓	กระเจียน	<i>Polyalthia cerasoides</i> (Roxb.) Benth. ex Bedd.	ราก
๑๔	กะตังใบแดง	<i>Leea rubra</i> Blume ex Spreng.	ทั้งห้า
๑๕	กระตือป๋า	<i>Zingiber zerumbet</i> (L.) Sm.	ราก ดอก
๑๖	กระตือลิง	<i>Globba schomburgkii</i> Hook. f.	ต้น
๑๗	กัฒลิน	<i>Walsura villosa</i> Wall.	ราก แก่น
๑๘	กางขี้มอด	<i>Albizia odoratissima</i> (L.f.) Benth.	ต้น
๑๙	กำจาย	<i>Caesalpinia digyna</i> Rottler	ราก
๒๐	กำแพงเจ็ดชั้น	<i>Salacia chinensis</i> L.	ต้น ใบ ดอก
๒๑	เกล็ดปลา (กาสามปีกใหญ่)	<i>Phyllodium longipes</i> (Craib) Schindl.	ราก ใบ

ตารางที่ ๔ พืชสมุนไพรในป่าชุมชน (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ส่วนที่ใช้ประโยชน์
๒๒	เกล็ดปลาช่อน (กาสามปึกเล็ก)	<i>Phyllodium pulchellum</i> (L.) Desv.	ราก ใบ
๒๓	ขยุ่มตีนหมา	<i>Ipomoea pes-tigridis</i> L.	ต้น เมล็ด
๒๔	ข่อย	<i>Streblus asper</i> Lour.	เปลือก เนื้อไม้
๒๕	ขะเจี๊ยะ	<i>Millettia leucantha</i> Kurz var. <i>leucantha</i>	ยอดอ่อน
๒๖	ชันทองพญาบาท	<i>Suregada multiflorum</i> (A.Juss.) Baill.	เปลือกต้น
๒๗	ขี้หนอน	<i>Zollingeria dongnaiensis</i> Pierre	เปลือกต้น
๒๘	เข็มป่า	<i>Ixora cibdela</i> Craib	ดอก เปลือกต้น ราก ใบ
๒๙	คนทา	<i>Harrisonia perforata</i> (Blanco) Merr.	ราก ใบ ดอก
๓๐	ครอบจักรวาล	<i>Pavonia rigida</i> (Wall. ex Mast.) Hochr.	ราก ต้น เมล็ดแห้ง
๓๑	คาง	<i>Albizia lebeckoides</i> (DC.) Benth.	ใบ ดอก เปลือกต้น
๓๒	เครือเขาน้ำ	<i>Tetrastigma leucostaphyllum</i> (Dennst.) Mabb.	เถา ใบ
๓๓	เครืออีโก้	<i>Ampelocissus martinii</i> Planch.	ราก ใบ ผล ยอดอ่อน
๓๔	แคทราย	<i>Stereospermum neuranthum</i> Kurz	ยอดอ่อน ดอก
๓๕	แคสั๊ก	<i>Markhamia stipulata</i> (Wall.) Seem.	ดอก ฝักอ่อน
๓๖	แคหางค่าง	<i>Fernandoa adenophylla</i> (Wall. ex G.Don) Steenis	ดอก ฝักอ่อน
๓๗	โคกกระออม	<i>Cardiospermum halicacabum</i> L.	ทั้งต้น ราก ใบ ผล
๓๘	จิ้ง	<i>Bombax ceiba</i> L.	ราก ดอก ใบ
๓๙	แจ่ง	<i>Maerua siamensis</i> (Kurz) Pax	ทั้งห้า
๔๐	ขำมะเลียงป่า	<i>Lepisanthes senegalensis</i> (Poir.) Leenh.	ราก ผล
๔๑	ชิงชี	<i>Capparis micracantha</i> DC.	ใบ ดอก ราก ต้น
๔๒	ชิงชีใบแหลม	<i>Capparis acutifolia</i> Sweet	ราก
๔๓	ดอกดิน	<i>Aeginetia indica</i> L.	ดอก ต้น
๔๔	ดองดึง	<i>Gloriosa superba</i> L.	หัว ราก
๔๕	ตดหมูตดหมา	<i>Paederia linearis</i> Hook.f.	ใบ ราก ดอก ผล
๔๖	ตะโกนา	<i>Diospyros rhodocalyx</i> Kurz	เปลือกต้น ผล
๔๗	ตะโกพนม	<i>Diospyros castanea</i> Fletcher	ต้น ผล
๔๘	ตะขบป่า	<i>Flacourtia indica</i> (Burm.f.) Merr.	เนื้อไม้ ราก ใบ
๔๙	ตะคร้อ	<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Oken	เปลือกต้น ผล
๕๐	ตะคร้า	<i>Garuga pinnata</i> Roxb.	ใบ ผล เปลือกต้น
๕๑	ตะแบกหนู	<i>Lagerstroemia subangulata</i> Craib	ราก
๕๒	ตะแบกใหญ่	<i>Lagerstroemia calyculata</i> Kurz	เปลือกต้น

ตารางที่ ๔ พืชสมุนไพรในป่าชุมชน (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ส่วนที่ใช้ประโยชน์
๕๓	ตานขโมยน้อย	<i>Vernonia elliptica</i> DC.	ทั้งห้า
๕๔	ตาลเดี่ยว	<i>Spathoglottis affinis</i> de Vriese	หัว
๕๕	ตำลึง	<i>Coccinia grandis</i> (L.) Voigt	ราก ใบ ผล
๕๖	ตีนนก	<i>Vitex pinnata</i> L.	ราก
๕๗	ถ่านไฟผี้	<i>Diospyros montana</i> Roxb.	เปลือกต้น ราก
๕๘	เถาคันขาว	<i>Parthenocissus quinquefolia</i> (L.) Planch.	ราก เถา ใบ
๕๙	โทงเทง	<i>Physalis angulata</i> L.	ทั้งห้า
๖๐	นมวัว	<i>Uvaria rufa</i> Blume	ราก ผล
๖๑	บัวบกเถา	<i>Stephania erecta</i> Craib	หัว
๖๒	บุกคางคก	<i>Amorphophallus paeoniifolius</i> (Dennst.) Nicolson	หัว
๖๓	บุกอีรอก	<i>Amorphophallus brevispathus</i> Gagne.	หัว ยอดอ่อน
๖๔	ประดู่ป่า	<i>Pterocarpus macrocarpus</i> Kurz	เนื้อไม้ ใบ
๖๕	ปรงู	<i>Alangium salvifolium</i> (L.f.) Wangerin subsp. <i>hexapetalum</i> Wangerin	แก่นไม้ เปลือกราก
๖๖	ปีกนกแอน	<i>Hegnara obcordata</i> (Miq.) Schindl.	ทั้งห้า
๖๗	ปืบ	<i>Millingtonia hortensis</i> L.f.	ใบ ดอก
๖๘	เปราะป่า	<i>Kaempferia marginata</i> Carey.	เหง้า ใบ
๖๙	ผักปลาบ	<i>Commelina benghalensis</i> L.	ลำต้น
๗๐	ผักหวานป่า	<i>Melientha suavis</i> Pierre	ทั้งห้า
๗๑	ไผ่ (มันหมู)	<i>Thyrsostachys</i> sp.	หน่อ ลำไผ่ ใบ
๗๒	ไผ่ป่า	<i>Bambusa bambos</i> (L.) Voss	หน่อ ลำไผ่
๗๓	พุงป่า	<i>Dalbergia glomeriflora</i> Kurz	เปลือกต้น แก่นไม้ ราก
๗๔	พลูเลื้อย	<i>Scindapsus</i> sp.	ใบ
๗๕	พินงูเขียว	<i>Stachytarpheta jamaicensis</i> (L.) Vahl	ทั้งห้า
๗๖	พินงูขาว	<i>Achyranthes bidentata</i> Blume	ต้น ราก ใบ ผล
๗๗	เพกา	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	ทั้งห้า
๗๘	โปกพาย	<i>Pachygone dasycarpa</i> Kurz	ต้น
๗๙	เฟินก้านดำ	<i>Adiantum zollingeri</i> Mett. ex Kuhn	ต้น
๘๐	มะกอก	<i>Spondias pinnata</i> (L.f.) Kurz	ทั้งห้า
๘๑	มะกัก	<i>Spondias bipinnata</i> Airy Shaw & Forman	ผล
๘๒	มะกา	<i>Bridelia ovata</i> Decne.	ทั้งห้า
๘๓	มะเกลือ	<i>Diospyros mollis</i> Griff.	ทั้งห้า
๘๔	มะค่าแต้	<i>Sindora siamensis</i> Teijsm. & Miq.	เปลือก ผล

ตารางที่ ๔ พืชสมุนไพรในป่าชุมชน (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ส่วนที่ใช้ประโยชน์
๘๕	มะค่าโมง	<i>Afzelia xylocarpa</i> (Kurz) Craib	เปลือกต้น เนื้อไม้ เมล็ด
๘๖	มะตุ๊ก	<i>Siphonodon celastrineus</i> Griff.	ราก
๘๗	มะตูม	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Corria ex Roxb.	ทั้งห้า
๘๘	มะระขี้นก	<i>Momordica charantia</i> L.	ใบ ยอดอ่อน ผล
๘๙	มะลิดิน	<i>Jasminum elongatum</i> (Bergius) Willd.	ทั้งห้า
๙๐	มะหวด	<i>Lepisanthes rubiginosa</i> (Roxb.) Leenh.	ราก เปลือก เมล็ด
๙๑	มันอีแลน	<i>Dioscorea</i> sp.	หัว
๙๒	มันนางนอน	<i>Dioscorea glabra</i> Roxb.	หัว
๙๓	มันเสา	<i>Dioscorea alata</i> L.	หัว
๙๔	โมกมัน	<i>Wrightia arborea</i> (Dennst.) Mabb.	ใบ แก่นไม้
๙๕	ยมหิน	<i>Chukrasia tabularis</i> A.Juss.	เปลือกต้น
๙๖	ยอเถื่อน	<i>Siphonodon celastrineus</i> Griff.	ราก ผล
๙๗	ยอป่า	<i>Morinda coreia</i> Ham.	ใบ ผล
๙๘	ย่านาง	<i>Tiliacora triandra</i> (Colebr.) Diels	เถา ใบ
๙๙	รางจืด	<i>Thunbergia laurifolia</i> Lindl.	เถา ราก ใบ
๑๐๐	ราชพฤกษ์	<i>Cassia fistula</i> L.	ใบ ดอก
๑๐๑	ลาาย	<i>Grewia eriocarpa</i> Juss.	ราก เปลือก เนื้อไม้ ผล
๑๐๒	เล็บเหยี่ยว	<i>Ziziphus oenoplia</i> (L.) Mill. var. <i>oenoplia</i>	ราก ผล
๑๐๓	ว่านจุงนาง	<i>Geodorum citrinum</i> Jack.	ราก
๑๐๔	ว่านพระนิม	<i>Dioscorea bulbifera</i> L.	หัว
๑๐๕	สะแกเครือ	<i>Combretum decandrum</i> Roxb.	ราก
๑๐๖	สะเดา	<i>Azadirachta indica</i> A.Juss. var. <i>siamensis</i> Valeton	ทั้งห้า
๑๐๗	สังกรณี	<i>Barleria strigosa</i> Willd.	ทั้งห้า
๑๐๘	สำเภา	<i>Friesodielsia desmoides</i> (Craib) Steenis	ทั้งห้า
๑๐๙	สำโรง	<i>Sterculia foetida</i> L.	เปลือก ฟัก ใบ ผล
๑๑๐	เสี้ยวป่า	<i>Bauhinia saccocalyx</i> Pierre	ใบ ผล
๑๑๑	แสมสาร	<i>Senna garrettiana</i> (Craib) Irwin & Barneby	แก่น ราก ใบ ยอด
๑๑๒	แสลงพัน	<i>Bauhinia pulla</i> Craib	เถา
๑๑๓	หญ้ายายเภา	<i>Lygodium polystachyum</i> Wall.ex Moore	เถา ราก ใบ
๑๑๔	อบเชยเถา	<i>Zygotelma benthami</i> Baill.	เถา ราก
๑๑๕	อ้อยช้าง	<i>Lanea coromandelica</i> (Houtt.) Merr.	ราก แก่น ใบ ยาง
๑๑๖	อีหนู	<i>Adenia viridiflora</i> Craib	ราก ใบ

ตารางที่ ๔ พืชสมุนไพรในป่าชุมชน (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อ	ชื่อวิทยาศาสตร์	ส่วนที่ใช้ประโยชน์
๑๑๗	อีเหนียว	<i>Desmodium gangeticum</i> (L.) DC.	ราก ใบ
๑๑๘	อุตพิต	<i>Typhonium trilobatum</i> (L.) Schott	ราก หัว ใบ
๑๑๙	อุโลก	<i>Hymenodictyon orixense</i> (Roxb.) Mabb.	ราก แก่น เปลือก ใบ
๑๒๐	เอื้องหมายนา	<i>Costus speciosus</i> (Koen.) Sm.	เหง้า

การแปรรูปสมุนไพรของชุมชนบ้านเขาไลน์ จะเน้นสมุนไพรพื้นบ้าน ที่มีการปลูกกันมากในแต่ละชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมีอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เกือบทุกบ้านจะปลูกสมุนไพร และพืชผักสวนครัวไว้กินเอง รวมถึงปลูกเป็นไม้ประดับ ควบคู่กับการทำพืชสวนชนิดอื่น ๆ การส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักสมุนไพร และคุณประโยชน์ของสมุนไพรใกล้ตัวที่มีคุณค่ามากกว่าการใช้บริโภคเพียงอย่างเดียวจึงเกิดขึ้น อีกทั้งสมุนไพรบางชนิดยังมีการพบขึ้นอยู่โดยทั่วไปในบริเวณป่าชุมชน ซึ่งสมาชิกชุมชน และสมาชิกป่าชุมชน ได้มีการทำข้อตกลงในการจัดเก็บหาสมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อการใช้ประโยชน์ในเบื้องต้น หากต้องการปริมาณมากก็จะมี การจัดหา ซื้อ หรือนำมาปลูกขยายพันธุ์นอกเขตป่าชุมชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์สมุนไพรในพื้นที่ป่าชุมชน การส่งเสริมสุขภาพ ทางสมาชิกเน้นที่จะส่งเสริมด้วยการพึ่งตนเองจึงเน้นการดูแลสุขภาพในเบื้องต้น ก่อนโรคร้ายไข้เจ็บจะมาถึง ด้วยสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน รวมถึงการแปรรูปสมุนไพรในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สมาชิกชุมชนและ กลุ่มแม่บ้าน มีรายได้เสริมนอกภาคการเกษตร ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ลดรายจ่ายในครัวเรือน และยังช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความสามัคคีของชุมชนอีกด้วย

ภาพที่ ๑๔๒ สมุนไพรและผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพรจากป่าชุมชน

ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ เกี่ยวกับป่าชุมชน

ชุมชนบ้านเขาไลน์มีความผูกพันกับป่ามาตั้งแต่อดีต ชุมชนอาศัยในบริเวณพื้นที่ป่า ต้องเข้าป่า อาศัยหาของป่า จะต้องหาที่พึ่งทางจิตใจ จึงมีความเชื่อเรื่องภูติผี เกิดเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมา เช่น เมื่อจะเข้าไปในพื้นที่ต้องทำพิธีเปิดป่า มีการทำบุญเคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีการปกป้องดูแลพื้นที่บางบริเวณ มีการล่าหรือไม่ล่าสัตว์บางประเภท

อันที่จริงสิ่งต่างๆ ที่เขาระบุไม่ใช่สิ่งที่ถูกสอนไว้ในหลักวิชา แต่เป็นการบอกกล่าวกันของคนในชุมชน จากรุ่นสู่รุ่น ว่าหากลงไปในพื้นที่ใดจะต้องเจอกับสิ่งใด เช่น ชาวปกากะญอจะมีความเชื่อที่ต้องดูแลรักษาป่า เมื่อเด็กเกิดมาจะต้องเอารกไปฝังไว้ที่ต้นไม้เพื่อให้โตขึ้นมาดูแลรักษา หรือในแถบอีสานที่จะต้องมีป่าช้าไว้ให้

เป็นที่สถิตของเจ้าที่เจ้าทาง โดยบทบาทของคนในชุมชนคือการจะต้องให้ความเคารพ ให้เกียรติ และไม่ลบหลู่ ความเชื่อเหล่านี้ ในทางกลับกันคือ ความเชื่อเหล่านั้นนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อนำพาให้ชาวบ้านเกิดการอนุรักษ์

บวชป่า

เมืองไทยนั้นมีเสรีภาพในการนับถือหลายศาสนา แต่คนไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ในการรักษาป่าจึงได้มีการนำความเชื่อทางพุทธศาสนาเข้ามาปรับใช้ พระสงฆ์และสมาชิกป่าชุมชนจึงได้มี กุศโลบาย นำเรื่องของศรัทธาและความเคารพในพระสงฆ์มาช่วยรักษาธรรมชาติไว้ โดยจัดเป็นพิธีเล็ก เช่นเดียวกับการทำบุญทั่วไป เพียงแต่นำจิวรไปพันรอบต้นไม้ นัยว่าต้นไม้ต้นนี้มีสถานะเปรียบได้กับสงฆ์ ผู้ใดที่ ตัดทำลายถือว่าเป็นบาปมหันต์ การเลือกต้นไม้เข้าพิธีบวชนั้นชาวบ้านในชุมชนจะช่วยกันเลือก และมีการ จัดเตรียมผ้าจิวรไว้ให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อใช้ในการบวชป่า ดูแลรักษาต้นไม้ เปรียบเสมือนต้นไม้ที่มีผู้ดูแล ทำให้เกิดความรัก ความหวงแหนในต้นไม้ต้นนั้น ส่วนใหญ่จะเป็นต้นไม้ใหญ่ ที่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศต้นน้ำ และเป็นต้นไม้มีค่าที่เกรงว่าจะถูกลักลอบตัด เมื่อชาวบ้านคือผู้เลือกต้นไม้ จึงก่อเกิดการมีส่วนร่วม และความรูสึกว่าป่าที่ได้ทำการบวชนี้คือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ทำให้เกิดความหวงแหน และปกป้องไม่ยอมให้ใครเข้ามา ทำลายป่าแห่งชีวิตของพวกเขา ทุกวันนี้ประเพณีบวชป่าเป็นหนึ่งในวิธีที่หลายพื้นที่นำไปปรับใช้และได้ผลเยี่ยม

ภาพที่ ๑๔๓ บวชป่า

ประเพณีไหว้เจ้าพ่อขุนเขา เจ้าแม่ศรีจันทร์

สำหรับคติในการบูชาบวงสรวงเทวดานั้นสามารถพบได้ในพิธีและประเพณีหลายอย่างของ ไทย นัยว่าหากเราต้องดำเนินชีวิตสัมพันธ์กับพื้นที่หรือสิ่งใด รวมถึงถ้าจะทำกิจการงานใดเป็นพิเศษ ก็จำต้อง “สังเวย” บอกก้าวให้เทวดาทราบ เพื่อความสุขสวัสดิหรือบันดาลการบรรลุผลสำเร็จตามแต่กรณี มิฉะนั้น หากมิได้บวงสรวงสังเวยหรือปฏิบัติผิดจารีตธรรมเนียม เทวดาอาจจะบันดาลให้เกิดเหตุการณ์ร้ายต่าง ๆ ได้ ชุมชนบ้านเขาไลน์มีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีไหว้เจ้าพ่อขุนเขา เจ้าแม่ศรีจันทร์ ซึ่งกำหนดพิธีในวันขึ้น ๖ ค่ำ เดือน ๖ โดยคณะกรรมการป่าชุมชน คณะกรรมการชุมชน ชาวบ้านจะร่วมแรงกันหาหมู เหล้า เพื่อมาทำพิธี เลี้ยงปีส่วนใครที่ได้บนบานศาลกล่าวเอาไว้ก็ต้องมาแก้บนเอาในวันนี้ด้วย จะร่วมกันไหว้เพื่อเป็นสิริมงคลใน การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพ

ชาวบ้านเขาไลน์ มีความเชื่อว่าวิญญาณบรรพบุรุษที่สถิตอยู่ในบริเวณป่าแห่งนี้มีอำนาจสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์ที่คุ้มครองชาวบ้านให้อยู่เย็นเป็นสุข ทั้งนี้ชาวบ้านเชื่อว่าศาลเจ้าพ่อขุนเขา เจ้าแม่ศรีจันทร์ ยังมี อำนาจในการคุ้มครองไร่ นา ไร่ วัว ควาย และทรัพย์สินของคนในหมู่บ้าน คอยควบคุมความประพฤติชาวบ้านให้

อยู่ในทำนองคลองธรรม ไม่ทำผิดประเพณี ที่กระทบต่อความสุขของส่วนรวมและการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ
ไม่ว่าจะเป็นสิ่งใดก็ตามในหมู่บ้านมักจะบอกกล่าวต่อวิญญานของบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงการแสดงความ
ความกตัญญูตเวทีต่อวิญญานของผู้มีพระคุณและบรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้ว

ภาพที่ ๑๔๔ ศาลเจ้าพ่อขุนเขา เจ้าแม่ศรีจันทร์

ประเพณีกวนข้าวทิพย์

พิธีกวนข้าวทิพย์ได้ยึดถือปฏิบัติเป็นประเพณีสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในหมู่ของชาวพุทธ
ทั่วไป เพื่อระลึกถึงสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและเหตุการณ์ที่นางสุชาดาได้กวนข้าวทิพย์ในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ
แล้วนำไปถวายพระพุทธเจ้าก่อนที่จะตรัสรู้ ๑ วัน โดยถือว่ามีผลานิสงฆ์มาก ด้วยเหตุนี้ชาวพุทธจึงพร้อมใจกัน
กวนข้าวทิพย์ เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา เทิดทูนพระเกียรติคุณด้วยความกตัญญูตเวทีตามธรรมเนียม ข้าวทิพย์
มธุปายาสนี้เชื่อกันว่า เมื่อทำครบถ้วนตามพิธีแล้ว จะเป็นสิริมงคลแต่ผู้ทำและผู้บริโภค สมควรจะเช่นสรวง
เทพารักษ์ ผู้ที่ได้บริโภคข้าวทิพย์แล้ว จะประสบโชคลาภต่างๆ นานา ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ภัยพิบัติ ประสบสิ่ง
ที่เป็นมงคล ชาวบ้านเขาไลน์จะจัดพิธีกวนข้าวทิพย์ขึ้น ในวันขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือน ๖ โดยความร่วมมือจากคนใน
ชุมชน ทุกกลุ่มวัย ประเพณีกวนข้าวทิพย์จะสำเร็จได้ต้องอาศัยความศรัทธาความเชื่อที่ยังมีอยู่ของประชาชน
ทั่วไป และผู้นำในชุมชนที่จะร่วมมือกันอนุรักษ์ประเพณีนี้ไว้ เพราะต้องใช้ความร่วมมือร่วมใจของประชาชน
จำนวนมาก ในการเตรียมการ การจัดหาอุปกรณ์ในการกวน แรงงานในการกวน และการเตรียมการ โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งเงินที่ใช้ในการจัดซื้อจัดหาสิ่งของต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุผลข้างต้นในปัจจุบันบางวัด บาง
ท้องถิ่นจึงเลิกประเพณีกวนข้าวทิพย์นี้ไป เพราะขาดความพร้อมในเรื่องต่าง ๆ

ภาพที่ ๑๔๕ ประเพณีกวนข้าวทิพย์

ประเพณีงานบุญกลางบ้าน

ประเพณีงาน บุญกลางบ้าน เป็นประเพณีไทยที่จัดภายในบริเวณลานกว้าง ๆ ในหมู่บ้านที่เป็นสถานที่ที่เคยจัดกันมาเป็นประจำทุกปี เพื่อเป็นการชุมนุมชาวบ้านมาร่วมจัดงานประเพณีร่วมกัน โดยมีรายละเอียดการจัดแตกต่างกันไป สร้างความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน ให้มีความรักสามัคคี ได้ถามทุกข์สุขซึ่งกันและกัน มีปัญหาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เป็นลักษณะของความเชื่อ การทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลกุศลให้พระภูมิเจ้าที่ เจ้ากรรมนายเวร ตลอดจนบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ภายในชุมชนและผืนป่า เพื่อขอความคุ้มครอง ให้อยู่เย็นเป็นสุขและประสบความสำเร็จเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน ขับไล่สิ่งเลวร้ายต่าง ๆ ที่ผ่านมาให้หมดสิ้นไปด้วยการสะเดาะเคราะห์ และขอให้ฝนตกตามฤดูกาล อันจะทำให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์

ชุมชนบ้านเขาไลน์ จะจัดพิธี ทำบุญกลางบ้าน หรือชาวบ้านเรียกกันว่า “ทำบุญเดือน ๖” โดยให้ผู้เฒ่าผู้แก่ หรือชาวบ้านกำหนดวันทำบุญขึ้น ๑๕ ค่ำเดือน ๖ หรือถือเอาวันสะดวกใช้สถานที่ที่เป็นที่ว่างกลางหมู่บ้าน พิธีกรรมจะเริ่มเมื่อสวดมนต์ในตอนเย็นบริเวณในพิธีพระสงฆ์ ๔ รูปจะมาสวดมนต์เย็นหรือมากกว่า และชาวบ้านจะนำทราย ดอกไม้ ธูปเทียน น้ำมา ๑ ขวด เพื่อเทไว้ในโอ่ง เพื่อทำน้ำมนต์ประกอบพิธีในตอนเช้า หลังจากนั้น ในตอนเช้าวันรุ่งขึ้นจะมีการสวดมนต์ ทำบุญเลี้ยงพระชาวบ้านจะนำอาหารมาครวหวนมาถวายพระ และจะทำกระทงรูปสี่เหลี่ยม บัณเฑาะว์ บัณเฑาะว์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบ้านของตน ตลอดจนสัตว์เลี้ยงต่างๆ พริกเกลือ หัวหอม กระเทียม ปลาย่าง ข้าวขาว ข้าวดำ ข้าวแดงมาวางลงในกระทง เพื่อส่งทางความทุกข์โศกทั้งไป แล้วพระจะสวดมนต์เจริญน้ำพรพุทธมนต์และทรายลงในกระทงปิดปากความไม่ต้อออกไป เสร็จแล้วจะนำกระทงไปวางที่บริเวณทางสามแพร่งจุดธูปเทียน กล่าวส่งทางให้หมดทุกข์ หมดโศกและสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายหมดไป มีแต่สิ่งที่ดีๆเข้ามาในชีวิตเป็นอันเสร็จพิธี จะนำทรายไปหว่านที่เคหสถาน ของตนเองพร้อมด้ายมงคลไปมัดล้อมรอบบริเวณบ้านและนำน้ำมนต์ไปดื่มกินแก้อโรคร้ายและเป็นสิริมงคลภายในครัวเรือนของตน

หลังจากการงานบุญกลางบ้านเสร็จแล้ว ในวันถัดไปคนในชุมชนก็จะมีการปลุกต้นไม้เนื่องในวันต้นไม้ประจำปีของชาติ ซึ่งตรงกับวันวิสาขบูชาของทุกปี โดยการปลุกต้นไม้ในพื้นที่ป่าชุมชน เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียวและร่วมกันบำรุงรักษาต้นไม้ในชุมชน อีกทั้งมีการปลุกต้นไม้เสี่ยงทาย ซึ่งกำหนดใช้เป็นต้นหว้า โดยมีความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับหลักพระพุทธศาสนาว่า ชมพูทวีปคือ ดินแดนแห่งไม้หว้า ปีไหนลูกหว้าออกลูกตก แสดงว่าปีนั้นฝนดี ปีไหนลูกหว้าไม่ตก แสดงว่าปีนั้นแล้ง คนอินเดียใช้ “ต้นหว้า” ในการพยากรณ์ฝนฟ้าเรื่องการเพาะปลูกมาแต่ครั้งพุทธกาล

ภาพที่ ๑๔๖ ประเพณีงานบุญกลางบ้าน

งานวันป่าชุมชนแห่งชาติ

ชุมชนบ้านเขาโล้น โดยเครือข่ายป่าชุมชน สมาชิกป่าชุมชน ได้ร่วมจัดกิจกรรมในวันป่าชุมชนแห่งชาติ (๒๔ พฤษภาคม ของทุกปี) เพื่อสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของป่าชุมชน โดยร่วมกันจัดกิจกรรมการต่าง ๆ เช่น การปลูกต้นไม้ การบำรุงรักษาป่าชุมชน การทำฝายชะลอน้ำ การลาดตระเวน หรือการทำแนวกันไฟ ในวันดังกล่าว เพื่อสืบสานพระราชปณิธานในการดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ ทำให้ป่าเกิดความอุดมสมบูรณ์ ยั่งยืน สืบทอดเป็นมรดกตกทอดไปสู่รุ่นลูก รุ่นหลานสืบไป

ภาพที่ ๑๔๗ งานวันป่าชุมชนแห่งชาติ

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน ที่มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อการสร้างรายได้

๑. กลุ่มกระเจียว (ยักษ์) บ้านที่บ้านเขาโล้น

ตารางที่ ๕ ข้อมูลกลุ่มกระเจียว (ยักษ์) บ้านที่บ้านเขาโล้น

ชื่อกลุ่ม	กระเจียว (ยักษ์) บ้านที่บ้านเขาโล้น	
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๑๐๐ คน คณะกรรมการป่าชุมชน ๑๕ คน สมาชิกชุมชน ๘๕ คน	
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำกรเครื่องช่ายป่าชุมชนบ้านเขาโล้น หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร	
ความเป็นมา	เกิดจากการที่ราษฎรในหมู่บ้าน และผู้นำชุมชนตระหนักถึงภัยของการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อจับจองที่ทำกิน การล่าสัตว์ป่า การตัดไม้ทำลายป่า ทำให้เกิดความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ที่เล็งเห็นว่าสามารถสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน	
วัตถุประสงค์	๑. เป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน ๒. เป็นการแหล่งเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ๓. เป็นการสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ๔. เป็นการสร้างความสามัคคีให้กับคนในชุมชน ๕. เน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชนโดยทุกวัย	
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยผ่านมิติของเศรษฐกิจพอเพียง	
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	๑. นายเศรษฐ์รัตน นาศพัฒนา	ประธานป่าชุมชน
	๒. นายวิชัย บัวสร้อย	รองประธานป่าชุมชน
	๓. นางชาลินี เย็นทะชิต	เลขานุการ
	๔. นางสาวสมใจ จันทา	เหรัญญิก
	๕. นายสุวรรณ์ บัวสร้อย	กรรมการ
	๖. นายไวภพ โสภณ	กรรมการ
	๗. นางอรุณ ใบกุหลาบ	กรรมการ
	๘. นายประสิทธิ์ ใบกุหลาบ	กรรมการ
	๙. นายยูร ภูริวัตร	กรรมการ
	๑๐. นายสนั่น ใบกุหลาบ	กรรมการ
	๑๑. นางสาวหฤทัย ใบกุหลาบ	กรรมการ
	๑๒. นางสาวรัตนภรณ์ รุ่งโรจน์	กรรมการ
	๑๓. นางกมลพรรณน หยวภวัฒน์	กรรมการ
	๑๔. นางสาวประยูร โสภณ	กรรมการ
	๑๕. นางสมสี ใบกุหลาบ	กรรมการ
	๑๖.-๑๐๐. สมาชิกชุมชน	กรรมการ

ตารางที่ ๕ ข้อมูลกลุ่มกระเจียว (ยักษ์) บ้านที่บ้านเขาไลน์ (ต่อ)

กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมัครใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน
---------------	---

ภาพที่ ๑๔๘ การดำเนินงานของกลุ่มกระเจียว (ยักษ์) บ้านที่บ้านเขาไลน์

๒. กลุ่มธนาคารต้นไม้บ้านเขาโล้น

ตารางที่ ๖ ข้อมูลกลุ่มธนาคารต้นไม้บ้านเขาโล้น

ชื่อกลุ่ม	ธนาคารต้นไม้บ้านเขาโล้น	
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๑๖ คน	
ที่ตั้งกลุ่ม	บ้านเลขที่ ๕/๑ หมู่ที่ ๖ บ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร	
ความเป็นมา	ชาวบ้านได้ช่วยกันจัดตั้งธนาคารต้นไม้และร่วมมือกันในกลุ่มสมาชิกปลูกไม้เศรษฐกิจและไม้ป่าหายากเพื่อรักษาระบบนิเวศ เพื่อการปลูกในชุมชนและจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป	
วัตถุประสงค์	๑. เป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน	
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการจำหน่ายกล้าไม้และกล้าไม้ที่ปลูกสามารถเพิ่มพื้นที่สีเขียวในชุมชน	
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	๑. นายวิชัย บัวสร้อย ๒.-๑๖. สมาชิกชุมชน	ประธานกลุ่ม กรรมการ
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมาชิกใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน	

ภาพที่ ๑๔๙ การดำเนินงานของกลุ่มธนาคารต้นไม้บ้านเขาโล้น

๓. กลุ่มพริกแกงบ้านเขาโล้น

ตารางที่ ๗ ข้อมูลกลุ่มพริกแกงบ้านเขาโล้น

ชื่อกลุ่ม	พริกแกงบ้านเขาโล้น
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๑๕ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำกรชุมชนบ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	ชาวบ้านได้ช่วยกันจัดตั้งธนาคารต้นไม้และร่วมมือกันในกลุ่มสมาชิกปลูกไม้เศรษฐกิจและไม้ป่าหายากเพื่อรักษาระบบนิเวศ เพื่อการปลูกในชุมชนและจำหน่ายแก่บุคคลทั่วไป
วัตถุประสงค์	เป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการจัดหาซื้อวัตถุดิบจากคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นางชาลินี เย็นทะชิต ประธานกลุ่ม เลขานุการ เहरुญิก กรรมการ สมาชิก ที่ปรึกษา
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมัครใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน

ภาพที่ ๑๕๐ การดำเนินงานของกลุ่มพริกแกงบ้านเขาโล้น

๔. กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาโล้น

ตารางที่ ๘ ข้อมูลกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาโล้น

ชื่อกลุ่ม	ผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาโล้น
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๑๐ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำการชุมชนบ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยอก อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	ชาวบ้านได้ช่วยกันจัดตั้งกลุ่มจักสาน ด้วยในชุมชนมีไม้ไผ่จำนวนมาก ทั้งนี้ไม้ส่วนใหญ่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ตามเรียกสวนไร่นา และบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนก็มีไม้ขึ้นทั่วไป ดังนั้นการส่งเสริมให้ปลูกไม้โดยเฉพาะไม้ที่สามารถนำมาเป็นวัตถุดิบในงานจักสานและประโยชน์ด้านอื่น ๆ ที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน เช่น ทำเฟอร์นิเจอร์ ของใช้ในครัวเรือน ของตกแต่งบ้าน เป็นต้น
วัตถุประสงค์	เป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการจัดหาซื้อวัตถุดิบจากคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	ประธานกลุ่ม เลขานุการ เภรัณญิก กรรมการ สมาชิก ที่ปรึกษา
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมัครใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน

ภาพที่ ๑๕๑ การดำเนินงานของกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาโล้น

๕. กลุ่มลูกประคบบ้านเขาไลน์

ตารางที่ ๙ ข้อมูลกลุ่มลูกประคบบ้านเขาไลน์

ชื่อกลุ่ม	ลูกประคบบ้านเขาไลน์
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๑๐ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำการชุมชนบ้านเขาไลน์ ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	ชาวบ้านได้ช่วยกันจัดตั้งกลุ่มลูกประคบสมุนไพร ซึ่งเป็นภูมิปัญญาไทยที่มีมาแต่โบราณ เป็นการนำสมุนไพรพื้นบ้านชนิดต่าง ๆ มาใช้ประโยชน์ทางการรักษาโรคทางประคบตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ช่วยคลายกล้ามเนื้อ ลดการปวดเมื่อย นอกจากนี้กลิ่นของน้ำมันหอมระเหยในสมุนไพร การบูรและพิมเสน ช่วยทำให้รู้สึกสดชื่น ผ่อนคลายความเครียด
วัตถุประสงค์	เป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการจัดหาซื้อวัตถุดิบจากคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นางสำราญ ทองยิ้ม ประธานกลุ่ม กลุ่มสตรี
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมัครใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน

ภาพที่ ๑๕๒ การดำเนินงานของกลุ่มลูกประคบบ้านเขาไลน์

๖. กลุ่มไม้กวาดยอตรักษ์

ตารางที่ ๑๐ ข้อมูลกลุ่มไม้กวาดยอตรักษ์

ชื่อกลุ่ม	ไม้กวาดยอตรักษ์
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๗ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำการชุมชนบ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยอด อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	เป็นการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมาต่อยอดสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน
วัตถุประสงค์	เป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการจัดหาซื้อวัตถุดิบจากคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นายสำราญ จันทา ประธานกลุ่ม กลุ่มพ่อบ้านเขาโล้น กลุ่มผู้สูงอายุเขาโล้น
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมาชิกใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน

ภาพที่ ๑๕๓ การดำเนินงานของกลุ่มไม้กวาดยอตรักษ์

๗. กลุ่มดับกลิ่น In Love

ตารางที่ ๑๑ ข้อมูลกลุ่มดับกลิ่น In Love

ชื่อกลุ่ม	ดับกลิ่น In Love
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๕ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำการชุมชนบ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	เป็นการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมาต่อยอด อีกทั้งเป็นการนำผลไม้เปลือกแข็งและเศษวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตร เช่น ทุเรียน ส้มโอ มังคุด สับปะรด มะม่วง น้อยหน้า มะพร้าว มาเผาในสภาวะอากาศปิดที่สามาถควบคุมอุณหภูมิได้อย่างสม่ำเสมอ ราว ๓๐๐-๔๐๐ องศาเซลเซียส
วัตถุประสงค์	เป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน ลดขยะและผลไม้ที่ล้นตลาดเหลือจากการจำหน่ายมาสร้างมูลค่า
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการจัดหาซื้อวัตถุดิบจากคนในชุมชน เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นายณัฐพงษ์ มลสิริเรืองเดช ประธานกลุ่มสมาชิกชุมชนเขาโล้น
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน

ภาพที่ ๑๕๔ การดำเนินงานของกลุ่มดับกลิ่น In Love

๘. กลุ่มพวงกุญแจ แชรร์รักษ์

ตารางที่ ๑๒ ข้อมูลกลุ่มพวงกุญแจ แชรร์รักษ์

ชื่อกลุ่ม	พวงกุญแจ แชรร์รักษ์
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๕ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำการชุมชนบ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	เป็นการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมาต่อยอด อีกทั้งเป็นการนำเศษวัสดุที่เหลือทิ้งนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์
วัตถุประสงค์	เป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	สมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สร้างรายได้ให้กับคนทุกกลุ่มวัยเป็นการพัฒนาในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ ศิลปะ
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นางกมลพรรณ หยวกวิวัฒน์ ประธานกลุ่ม สมาชิกชุมชนเขาโล้น
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน

ภาพที่ ๑๕๕ การดำเนินงานของกลุ่มพวงกุญแจ แชรร์รักษ์

๙. กลุ่มตีมีด

ตารางที่ ๑๓ ข้อมูลกลุ่มตีมีด

ชื่อกลุ่ม	ตีมีด
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๕ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ชุมชนบ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	เป็นการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชนมาต่อยอด
วัตถุประสงค์	เป็นการสร้างรายได้และสร้างอาชีพเสริมให้กับคนในชุมชน เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากในชุมชน
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	สร้างรายได้ให้กับครอบครัว และสมาชิกในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ชุมชนมีฐานการเรียนรู้หลากหลายด้าน
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นายสุรียา บัวสร้อย ประธานกลุ่ม สมาชิกชุมชนเขาโล้น
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการทำกันในระบบครัวเรือน ถ้อยทีถ้อยอาศัย

ภาพที่ ๑๕๖ การดำเนินงานของกลุ่มตีมีด

๑๐. กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙

ตารางที่ ๑๔ ข้อมูลกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙

ชื่อกลุ่ม	เกษตรกรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๒๐ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำการกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙ บ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	ด้วยชุมชนเล็งเห็นการพัฒนาชุมชนแบบวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ที่เป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้
วัตถุประสงค์	ให้คนในชุมชนสามารถลดรายจ่ายและสามารถพึ่งพาตนเองได้
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	เก็บผลผลิตจากสวนผักปลอดสารพิษ รวมถึงการเลี้ยงปลา ไก่ เป็ด กบ เพื่อจัดจำหน่ายอีกทั้งนำมาประกอบอาหารในเมนูข้าวหอมหลวงของชุมชน ร่วมกันสร้างความตระหนักรู้ในเรื่องของความมั่นคงทางอาหาร
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นายสุรินทร์ จันทา ประธานกลุ่มสมาชิกชุมชนเขาโล้น
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมัครใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน

ภาพที่ ๑๕๗ การดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙

๑๑. กลุ่มออมทรัพย์

ตารางที่ ๑๕ ข้อมูลกลุ่มออมทรัพย์

ชื่อกลุ่ม	ออมทรัพย์
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๕ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำกรกลุ่มบ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	ด้วยชุมชนเล็งเห็นถึงการนำวัสดุดิบที่มีอยู่ทั่วไปในชุมชน คือไม้ไผ่ ที่ขึ้นกระจายอยู่ตามหัวไร่ปลายนา และทั่วบริเวณป่าชุมชน มาเพิ่มมูลค่า สร้างรายได้แก่คนในชุมชน
วัตถุประสงค์	ให้คนในชุมชนมีงานทำ สามารถลดรายจ่ายและสามารถพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งเพิ่มมูลค่าให้กับสิ่งของที่มีอยู่ทั่วไปในชุมชน
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	คนในชุมชนมีงานทำ สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นายรอด จันทา ประธานกลุ่ม สมาชิกชุมชนเขาโล้น
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมัครใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน

ภาพที่ ๑๕๘ การดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์

๑๒. กลุ่มสมุนไพรมะขาม

ตารางที่ ๑๖ ข้อมูลกลุ่มสมุนไพรมะขาม

ชื่อกลุ่ม	สมุนไพรมะขาม
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๑๐ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำกรกลุ่มบ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	ด้วยชุมชนเล็งเห็นถึงการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ทั่วไปในชุมชน และประกอบกับการนำภูมิปัญญาของคนในชุมชน ส่งเสริมใช้กันอย่างกว้างขวางในชุมชน อีกทั้งสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ชุมชนเล็งเห็นถึงภูมิปัญญาที่มีอยู่จึงผลิตยาฟ้าทะลายโจรแบบแคปซูล และยาบำรุงต่าง ๆ เพื่อแจกจ่ายแก่คนในชุมชน ตำบล อำเภอ และจังหวัด เพื่อเป็นการดูแลตนเองในเบื้องต้น ทำให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น
วัตถุประสงค์	ให้คนในชุมชนมีงานทำ สามารถลดรายจ่ายและสามารถพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งเพิ่มมูลค่าให้กับสิ่งของที่มีอยู่ทั่วไปในชุมชน
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	คนในชุมชนมีงานทำ สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นายล่า คำยินดี ประธานกลุ่มสมาชิกชุมชนเขาโล้น
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมัครใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน

ภาพที่ ๑๕๙ การดำเนินงานของกลุ่มสมุนไพรมะขาม

๑๓. กลุ่มข้าวห่อหลวง

ตารางที่ ๑๗ ข้อมูลกลุ่มข้าวห่อหลวง

ชื่อกลุ่ม	ข้าวห่อหลวง
จำนวนสมาชิกในกลุ่ม	๒๐ คน
ที่ตั้งกลุ่ม	ที่ทำการกลุ่มสตรีบ้านเขาโล้น ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร
ความเป็นมา	ด้วยชุมชนเล็งเห็นถึงการนำวัตถุดิบที่มีอยู่ทั่วไปในชุมชน เช่น ผัก ไข่ เนื้อสัตว์ จากกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙ พริกแกงจากกลุ่มพริกแกง มาปรุงเป็นเมนูอาหารเพื่อต้อนรับและจำหน่ายแก่ผู้มาเที่ยวชมดอกกระเจียว(ยักษ์) ซึ่งเป็นการรวมหลายกลุ่มเข้าด้วยกัน สามารถสร้างรายได้ให้กับคนชุมชน
วัตถุประสงค์	ให้คนในชุมชนมีงานทำ สามารถลดรายจ่ายและสามารถพึ่งพาตนเองได้ อีกทั้งเพิ่มมูลค่าให้กับสิ่งของที่มีอยู่ทั่วไปในชุมชน สร้างความสามัคคี
เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม	คนในชุมชนมีงานทำ สามารถลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และสามารถพึ่งพาตนเองได้
โครงสร้างการบริหารงานของกลุ่ม	นายเศรษฐ์สุภรณ์ นาศพัฒน์ ประธานกลุ่มสมาชิกชุมชนเขาโล้น
กฎเกณฑ์ กติกา	บริหารจัดการผ่านระบบชุมชน มีการตั้งกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจน ทั้งด้านการบริหารคน บริหารทรัพยากร และการบริหารทุน โดยมีการแบ่งฝ่ายการทำงานด้านชัดเจนว่าใครรับผิดชอบเรื่องใด เพื่อให้ผู้รับผิดชอบได้ดำเนินงานตามที่ได้มอบหมาย มีการคัดเลือกคณะกรรมการ รวมถึงมีการทำระเบียบข้อบังคับของกลุ่มและระเบียบการรับสมัครใหม่ไว้อย่างชัดเจน และกำหนดระยะเวลาของความสำเร็จของงานในแต่ละเดือน

ภาพที่ ๑๖๐ การดำเนินงานของกลุ่มข้าวห่อหลวง

ตอนที่ ๓ ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ หรือทรัพยากรกายภาพ หรือวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากป่าชุมชน
ที่นำมาพัฒนาหรือใช้ประโยชน์เป็นผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้

๑. ข้อมูลทางทรัพยากรชีวภาพ

ตารางที่ ๑๘ ข้อมูลทางทรัพยากรชีวภาพ

ทรัพยากรชีวภาพ	ช่วงเวลาในการเก็บหา/ใช้ประโยชน์	ปริมาณในการเก็บหา/ใช้ประโยชน์	ราคาในท้องตลาด	มูลค่าในการใช้ประโยชน์ในการสร้างรายได้	มูลค่าในการใช้ประโยชน์ในการลดรายจ่าย
กระเจียว	สิงหาคม-ตุลาคม	หัวป่าชุมชน	เงินบริจาค	๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ บาท
เห็ดโคน	สิงหาคม-ตุลาคม	๒๐๐ กิโลกรัม	๒๐๐ บาท	๔๐,๐๐๐ บาท	๔๐,๐๐๐ บาท
เห็ดน้ำหมาก	สิงหาคม-ตุลาคม	๒๐๐ กิโลกรัม	๒๐๐ บาท	๔๐,๐๐๐ บาท	๔๐,๐๐๐ บาท
หน่อไม้	มิถุนายน-ตุลาคม	๔๐๐ กิโลกรัม	๓๐ บาท	๑๒,๐๐๐ บาท	๑๒,๐๐๐ บาท
น้ำผึ้ง	มีนาคม-เมษายน	๕๐ ขวด	๓๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ บาท
	กรกฎาคม-สิงหาคม	๕๐ ขวด	๓๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ บาท
ข้าวห่อหลวง	สิงหาคม-ตุลาคม	๓๐๐ ห่อ	๓๕ บาท	๑๐,๕๐๐ บาท	๑๐,๕๐๐ บาท
ตู้บริจาคจากนักท่องเที่ยว	ทั้งปี	ทั้งปี	-	๑๓,๐๐๐ บาท	๑๓,๐๐๐ บาท
ใช้สถานที่บริเวณที่ทำ การป่าชุมชน	ทั้งปี	ทั้งปี	-	๑๐,๐๐๐ บาท	๑๐,๐๐๐ บาท
กลุ่มสมุนไพร	ทั้งปี	ตามข้อกำหนด	๕๐-๒๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ บาท	๑๕,๐๐๐ บาท
กลุ่มธนาคารต้นไม้	ทั้งปี	ตามข้อกำหนด	๕-๒๐ บาท	๑๐,๐๐๐ บาท	๑๐,๐๐๐ บาท
กลุ่มพริกแกง	ตามความต้องการของตลาด	ตามข้อกำหนด	๒๐๐ บาท/ กิโลกรัม	๒๐,๐๐๐ บาท	๒๐,๐๐๐ บาท
กลุ่มจักสาน	ทั้งปี	ตามข้อกำหนด	๑๐๐-๓๐๐ บาท	๑๐,๐๐๐ บาท	๑๐,๐๐๐ บาท
กลุ่มลูกประคบ	ทั้งปี	ตามข้อกำหนด	๑๐๐ บาท	๗,๐๐๐ บาท	๗,๐๐๐ บาท
กลุ่มไม้กวาด	ทั้งปี	ตามข้อกำหนด	๔๐ บาท	๑๐,๐๐๐ บาท	๑๐,๐๐๐ บาท
กลุ่มเผาถ่าน	ทั้งปี	ตามข้อกำหนด	๕๐ บาท	๗,๐๐๐ บาท	๗,๐๐๐ บาท
กลุ่มพวงกุญแจ	ทั้งปี	ตามข้อกำหนด	๓๐ บาท	๕,๐๐๐ บาท	๕,๐๐๐ บาท
กลุ่มตีมีด	ทั้งปี	-	๓๐๐-๕๐๐ บาท	๒๐,๐๐๐ บาท	๒๐,๐๐๐ บาท

ตารางที่ ๑๘ ข้อมูลทางทรัพยากรชีวภาพ (ต่อ)

ทรัพยากรชีวภาพ	ช่วงเวลาในการเก็บหา/ใช้ประโยชน์	ปริมาณในการเก็บหา/ใช้ประโยชน์	ราคาในท้องตลาด	มูลค่าในการใช้ประโยชน์ในการสร้างรายได้	มูลค่าในการใช้ประโยชน์ในการลดรายจ่าย
กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ฯ	ทั้งปี	-	แล้วแต่ชนิด	๑๐,๐๐๐ บาท	๑๐,๐๐๐ บาท
กลุ่มอออเมิร์กซ์	ทั้งปี	ตามข้อกำหนด	๓๐-๑๐๐ บาท	๗,๐๐๐ บาท	๗,๐๐๐ บาท

ภาพที่ ๑๖๑ ผลผลิตจากทรัพยากรชีวภาพ

๒. ข้อมูลทางทรัพยากรกายภาพ

ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาไลน์มีทรัพยากรทางกายภาพได้แก่แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งในสภาพพื้นที่ป่าชุมชนเป็นภูเขาลาดชัน ประกอบกับเป็นเนินเขาลูกเล็กจึงไม่ได้มีแหล่งน้ำที่มีน้ำไหลตลอดปี จึงเป็นเพียงแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาฤดูฝน ที่ชุมชนจะร่วมกันทำฝายเพื่อป้องกันการชะล้างของหน้าดิน และชะลอการไหลที่เร็วและแรงของน้ำ อีกทั้งยังสร้างความชุ่มชื้นให้กับผืนป่า ทั้งนี้บริเวณรอบป่าชุมชนทางชุมชนยังมีการขุดสระน้ำไว้เพื่อกักเก็บน้ำ สำหรับใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของป่าชุมชน

ฝายกั้นน้ำ หรือฝายแม้ว หรือฝายชะลอความชุ่มชื้น คือสิ่งเดียวกัน เรียกด้วยภาษาอังกฤษว่า Check Dam คือ สิ่งก่อสร้างขวาง หรือกั้นทางเดินของลำน้ำ ซึ่งชุมชนบ้านเขาไลน์เลือกทำเป็นจุดบริเวณพื้นที่ป่าชุมชน ซึ่งปกติมักจะกั้นลำห้วย ลำธารขนาดเล็กในบริเวณที่เป็นต้นน้ำหรือพื้นที่ที่มีความลาดชันสูง ให้สามารถกักตะกอนอยู่ได้ และหากช่วงที่น้ำไหลแรงก็สามารถชะลอการไหลของน้ำให้ช้าลง และกักเก็บตะกอนไม่ให้ไหลลงไปทับถมลำน้ำตอนล่างซึ่งเป็นวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำได้มากริการหนึ่ง

ภาพที่ ๑๖๒ ฝายกั้นน้ำและแหล่งน้ำในพื้นที่ป่าชุมชน

๓. ข้อมูลทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน จะเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดขึ้นได้เอง และผ่านกระบวนการการสืบทอดผ่านรุ่นต่อรุ่น และนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นเทคนิควิธี เป็นองค์ความรู้ของชาวบ้านทั้งทางกว้างและทางลึกที่ชาวบ้านคิดทำ โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

๑) ด้านเกษตรกรรม

ตารางที่ ๑๙ ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙

เจ้าของภูมิปัญญา	นายสุรินทร์ จันทา
รายละเอียดภูมิปัญญา	เกษตรกรอินทรีย์ คือ ระบบการเกษตรที่ผลิตอาหารและเส้นใย ด้วยความยั่งยืนทั้งทางสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ โดยเน้นหลักที่การปรับปรุงบำรุงดิน การเคารพต่อศักยภาพ ทางธรรมชาติของพืช สัตว์ และนิเวศการเกษตร เกษตรอินทรีย์ลดการใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอก และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีสังเคราะห์ เช่น ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และเวชภัณฑ์สำหรับสัตว์ แต่ในขณะเดียวกัน เกษตรอินทรีย์พยายามประยุกต์กลไกและวิถีจักรธรรมชาติในการเพิ่มผลผลิต และพัฒนาความต้านทานต่อโรคของพืชและสัตว์เลี้ยง หลักการเกษตรอินทรีย์นี้เป็นหลักการสากลที่ สอดคล้องกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม ภูมิอากาศ และวัฒนธรรมของท้องถิ่น
จุดเด่น	สินค้าเกษตรอินทรีย์

ภาพที่ ๑๖๓ ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรมกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์วิถีพอเพียง ๔๕๙

๒) ด้านหัตถกรรมและศิลปกรรม

ตารางที่ ๒๐ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มไม้กวาด

เจ้าของภูมิปัญญา	นายสำราญ จันทา
รายละเอียดภูมิปัญญา	ไม้กวาด เป็นอุปกรณ์ที่ยังจำเป็นต้องใช้ภายในครอบครัว แม้ปัจจุบัน บางบ้านได้นำเครื่องดูดฝุ่นเข้ามาใช้บ้างแล้ว แต่ก็ยังมีบ้านและสถานที่ต่าง ๆ อีกจำนวนมากที่ต้องการใช้ไม้กวาด ดังนั้น การทำไม้กวาดเพื่อจำหน่าย จึงเป็นการเสริมรายได้อีกทางหนึ่งให้กับชุมชนได้ การทำหัตถกรรมไม้กวาดซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่สืบทอดกันมา ซึ่งคนในชุมชนได้ประกอบอาชีพเสริมทำให้รายได้ของครัวเรือนมีรายได้ทุกวัน
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ

ภาพที่ ๑๖๔ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มไม้กวาด

ตารางที่ ๒๑ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มออมรัักษ์

เจ้าของภูมิปัญญา	นายรอด จันทา
รายละเอียดภูมิปัญญา	พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมให้มีความหลากหลายให้กับสินค้า และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปบูรณาการกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ การตลาดที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์และตลาดนัดสินค้าชุมชน

ภาพที่ ๑๖๕ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มออมรัักษ์

ตารางที่ ๒๒ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาไลน์

เจ้าของภูมิปัญญา	นางกมลพรรณ หยวกวิวัฒน์
รายละเอียดภูมิปัญญา	พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมให้มีความหลากหลายให้กับสินค้า และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถนำไปบูรณาการกับวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ในเรื่องของการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด และคุ้มค่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ สามารถหาวัตถุดิบได้จากภายในชุมชน มีการตลาดที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์และตลาดนัดสินค้าชุมชน

ภาพที่ ๑๖๖ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรม
 กลุ่มผลิตภัณฑ์จักสาน งานหัตถกรรมบ้านเขาไลน์

ตารางที่ ๒๓ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มตีมีด

เจ้าของภูมิปัญญา	นายสุรียา บัวสร้อย
รายละเอียดภูมิปัญญา	มีดที่เป็นเอกลักษณ์คองหนี่ไม่พั้น มีดเหน็บ อีเหน็บ หรือ มีดปาดตาล ที่เป็นเอกลักษณ์ที่ลงตัวและใช้ประโยชน์ได้สูงสุดในการพกพาหรือนำติดตัวไปเข้าป่า การออกแบบรูปทรงมีดอาจจะแตกต่างกันบ้าง ก็เป็นเพียงรูปลักษณะที่ช่างแต่ละคนจะสร้างสรรค์ขึ้นมา
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ มีการตลาดที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์และตลาดนัดสินค้าชุมชน

ภาพที่ ๑๖๗ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มตีมีด

ตารางที่ ๒๔ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มดับกลิ่น In Love

เจ้าของภูมิปัญญา	นายณัฐพงษ์ มลศิริเรืองเดช
รายละเอียดภูมิปัญญา	ถ่านเปลือกผลไม้เป็นภูมิปัญญาไทยเพื่อลดการใช้พลังงานลดภาวะโลกร้อน เป็นถ่านที่มีโครงสร้างทางโมเลกุลหนาแน่นน้อยกว่าถ่านไม้ทั่วไป ทำให้สามารถดูดซับกลิ่นอับชื้นต่างๆ ได้ดีกว่า
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ หน้าตาของสินค้าดึงดูดใจ มีการตลาดที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์และตลาดนัดสินค้าชุมชน

ภาพที่ ๑๖๘ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มดับกลิ่น In Love

ตารางที่ ๒๕ ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มพวงกุญแจ แชรร์รักษ์

เจ้าของภูมิปัญญา	นางกมลพรรณ หยวแก้ว
รายละเอียดภูมิปัญญา	พวงกุญแจแฮนด์เมดจากเศษไม้เหลือใช้ในชุมชน ที่มีลักษณะสวยงาม เป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเพิ่มมูลค่าให้แก่เศษไม้ที่เหลือใช้ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงให้นักท่องเที่ยวสามารถวาดรูปลงบนพวงกุญแจได้ด้วยตนเอง
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ หน้าตาของสินค้าดึงดูดใจ มีหลากหลาย มีการตลาดที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์และตลาดนัดสินค้าชุมชน

ภาพที่ ๑๖๙ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมกลุ่มพวงกุญแจ แชรร์รักษ์

๓) ด้านแพทย์แผนไทย

ตารางที่ ๒๖ ภูมิปัญญาด้านด้านแพทย์แผนไทยกลุ่มลูกประคบ

เจ้าของภูมิปัญญา	นางสำราญ ทองยิ้ม
รายละเอียดภูมิปัญญา	ลูกประคบประกอบด้วยสมุนไพรหลัก ได้แก่ ไพล ขมิ้นชัน ตะไคร้ และสมุนไพรประกอบอื่นๆ เช่น ผิวมะกรูด ใบมะขาม ใบส้มป่อย เกลือ และการบูร สมุนไพรเหล่านี้ใช้ได้ทั้งสดและแห้ง ไพล มีสรรพคุณแก้ปวดเมื่อย เคล็ด ขัดยอกลดการอักเสบ ขมิ้นชันช่วยลดอาการอักเสบ แก้โรคผิวหนัง ผิวมะกรูด มีน้ำมันหอมระเหย แก้ลมวิงเวียน ลูกประคบเกิดจากภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้านที่ใช้ฤทธิ์ยาสมุนไพรผสมความร้อนกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิตลดอาการบวมของเอ็นข้อต่อ ช่วยให้เนื้อเยื่อพังผืดคลายตัว ลดการติดขัดของข้อต่อบริเวณที่ประคบ ปัจจุบันลูกประคบเป็นผลิตภัณฑ์ที่หลายชุมชนให้ความสำคัญ
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ มีการตลาดที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์และตลาดนัดสินค้าชุมชน

ภาพที่ ๑๗๐ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยกลุ่มลูกประคบ

ตารางที่ ๒๗ ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยกลุ่มสมุนไพร

เจ้าของภูมิปัญญา	นายล้ำ คำยินดี
รายละเอียดภูมิปัญญา	ภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรพื้นบ้านในการดูแลสุขภาพ หมายถึง องค์กรความรู้อันเกิดผลจากประสบการณ์การทดลองศึกษากันมาอย่างต่อเนื่อง. ถ่ายทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม มีความหลากหลายเช่น ยาต้ม ยาบำรุง ยานวด ยากิน
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ ด้วยวัตถุดิบได้จากชุมชน มีการตลาดที่หลากหลายทั้งทางออนไลน์และตลาดนัดสินค้าชุมชน

ภาพที่ ๑๗๑ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทยกลุ่มสมุนไพร

๔) ด้านอาหาร

ตารางที่ ๒๘ ภูมิปัญญาด้านอาหารกลุ่มข้าวห่อหลวง

เจ้าของภูมิปัญญา	นายเศรษฐ์กรณ์ นาศพัฒน
รายละเอียดภูมิปัญญา	การนำวัตถุดิบที่มีอยู่ทั่วไปในชุมชน เช่น ผักอินทรี ไข่ เนื้อสัตว์จากกลุ่มเกษตรกร อินทรีวิธีโพเพียง ๔๕๙ พริกแกงจากกลุ่มพริกแกง มาปรุงเป็นเมนูอาหารเพื่อต้อนรับและจำหน่ายแก่ผู้มาเที่ยวชมดอกกระเจียว(ยักษ์) ซึ่งเป็นการรวมหลายกลุ่มเข้าด้วยกัน สามารถสร้างรายได้ให้กับคนชุมชน
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ หน้าตาของสินค้ามีความแปลกใหม่ชวนรับประทาน

ภาพที่ ๑๗๒ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านอาหารกลุ่มข้าวห่อหลวง

ตารางที่ ๒๙ ภูมิปัญญาด้านอาหารกลุ่มพริกแกง

เจ้าของภูมิปัญญา	นางชาลิณี เย็นทะชิต
รายละเอียดภูมิปัญญา	พริกแกงเผ็ด เป็นเครื่องปรุงรสอาหารหรือนำไปเป็นส่วนประกอบการทำกับข้าว ได้หลายเมนูหรือหลายรายการ เช่น นำไปผัดกะเพรา ผัดพริกแกง แกงส้ม หรือแกงพะแนง การทำพริกแกงเผ็ด จะทำเพื่อบริโภคในครัวเรือนก็ได้หรือทำในเชิงการค้าก็ดี สูตรการทำก็แตกต่างกันไป สำหรับกลุ่มสตรีบ้านหนองเดิ่น อำเภอหนองมะโมง สมาชิกได้พร้อมใจกันใช้เวลาว่างจากงานในไร่นาสวนหรืองานบ้าน นำวัตถุดิบที่มีในท้องถิ่นมาแปรรูปและถนอมอาหารด้วยการทำพริกแกงเผ็ด
จุดเด่น	จำหน่ายราคาถูก สินค้ามีคุณภาพ ใช้วัตถุดิบจากคนในชุมชน

ภาพที่ ๑๗๓ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านอาหารกลุ่มพริกแกง

ตารางที่ ๓๐ ภูมิปัญญาด้านอาหารขนมดอกดิน

เจ้าของภูมิปัญญา	นางธนภรณ์ สุนยะราช
รายละเอียดภูมิปัญญา	เป็นขนมไทยโบราณที่ใช้น้ำที่คั้นจาก ดอกดิน หรือดอกข้าวก่ำ มาเป็นส่วนผสม ให้สารสีม่วงเข้มออกดำ และมีความเงา มีกลิ่นของดอกดินหอมอ่อน ๆ โรยหน้าด้วยมะพร้าวขูด
จุดเด่น	หากินได้เฉพาะฤดูกาล รสชาติและกลิ่นเป็นเอกลักษณ์ ใช้วัตถุดิบจากในชุมชน

ภาพที่ ๑๗๔ ภูมิปัญญาภูมิปัญญาด้านอาหารขนมดอกดิน

ตอนที่ ๔ องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพ หรือ ทรัพยากรกายภาพ หรือวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากป่าชุมชน เพื่อสร้างเป็นผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน จนสามารถสร้างรายได้

๑. ภูมิปัญญาด้านการเกษตร

ตารางที่ ๓๑ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านการเกษตร

เจ้าของภูมิปัญญา	นายสุรินทร์ จันทา
รายละเอียดภูมิปัญญา	<p>เจ้าของภูมิปัญญาได้เน้นการปฏิบัติตนในทางสายกลาง มีกิน มีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ความมีเหตุผล และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ซึ่งการเรียนรู้ทฤษฎีเกี่ยวกับแนวคิดเกษตรพอเพียง ที่มีการจัดสรรและใช้ทรัพยากรในพื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ดังนั้นการให้ความรู้ และส่งเสริมการทำเกษตรที่เลียนแบบธรรมชาติ ที่ไม่ใช้สารเคมี เน้นการใช้อินทรีย์วัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อให้ต้นพืชมีความแข็งแรงสามารถต้านทานโรคและแมลงด้วยตนเอง รวมถึงการนำเอาภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ เพื่อให้สามารถบริโภคผลผลิตพืชผัก ผลไม้ที่ไม่มีสารเคมีตกค้าง อีกทั้งยัง ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม และทำสวนผสมผสาน ทำตามศาสตร์พระราชานำองค์ความรู้ต่าง ๆ มาปรับใช้ในพื้นที่ของตนเอง ปลูกพืชยืนต้น ปลูกผลไม้หลากหลายชนิด ปลูกผักพื้นบ้าน ปลูกสมุนไพร ปลูกผักกินใบ ไม้ผลและอีกจำนวนหนึ่ง แบ่งเป็นการเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ เป็ด ปลา กบ รวมถึงการเพาะเห็ดเพื่อการบริโภค โดยเน้นปราศจากสารเคมีทุกชนิดหันมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทน โดยใช้วัสดุจากท้องถิ่นทำน้ำหมักชีวภาพที่หมักขึ้นเอง การปรับเปลี่ยนแนวความคิดและปรับเปลี่ยนแนวทางการดำรงชีวิต ลด ละ เลิก อบายมุข อีกทั้งการทำเกษตรอินทรีย์ ปลูกพืชให้หลากหลายมากขึ้น สามารถลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวได้ นอกจากนี้ยังมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับคนรุ่นใหม่ถือเป็นความท้าทายอย่างหนึ่งในการ ดำเนินงานของกลุ่มฯ อีกทั้งปัญหา และอุปสรรคที่พบคือความเปลี่ยนแปลงของ สภาพการณ์ต่าง ๆ เช่น ปัญหาภัยแล้ง วิกฤต เศรษฐกิจ ฯลฯ ทำให้ชุมชนเกิดความอ่อนไหว และเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายที่ตั้งไว้ ดังนั้น การดำเนินงานของกลุ่มจึงจำเป็นต้องทำอย่างต่อเนื่องและต้องศึกษาหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อรองรับปัญหาใหม่ ๆ ที่เข้ามาและสามารถเป็นที่พึ่งของชุมชนได้อย่างแท้จริง การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน ผู้นำชุมชน องค์กร หรือหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นปัจจัยความสำเร็จสำคัญที่ทำให้กลุ่ม สามารถดำเนินงานได้อย่างราบรื่น</p>
จุดเด่น	สินค้าเกษตรอินทรีย์ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน
การบริการจากป่าชุมชน	<p>การดำเนินงานของกลุ่ม ที่ก่อเกิดการสร้างรายได้ขึ้นภายในกลุ่ม ส่วนหนึ่งได้มีการแบ่งให้กับสมาชิกกลุ่มเพื่อเป็นค่าตอบแทน จนถึงมีการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อการบริการงานสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ยากจน ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน และสถานบันการศึกษา วัด และนำเงินเข้ากองทุนป่าชุมชนเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชน</p>

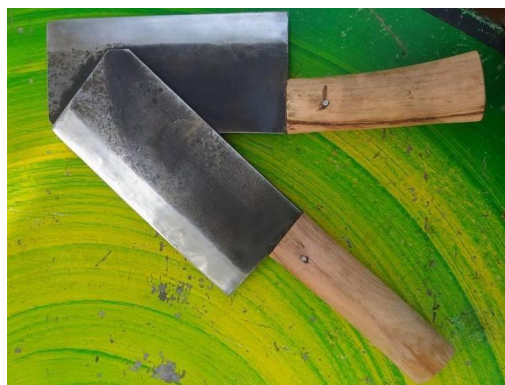

ภาพที่ ๑๗๕ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านการเกษตร

๒. ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรม

ตารางที่ ๓๒ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรม

<p>เจ้าของภูมิปัญญา</p>	<p>นายสำราญ จันทา นายรอด จันทา นางกมลพรรณ หยวกวัฒน์ นายสุรียา บัวสร้อย นายณัฐพงษ์ มลสิริเรืองเดช</p>
<p>รายละเอียดภูมิปัญญา</p>	<p>กระบวนการถ่ายทอดความรู้หัตถกรรมและศิลปกรรมของชุมชน ด้านเนื้อหาการถ่ายทอดยังไม่มี การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ใช้การถ่ายทอดโดยการบอกเล่า และเน้นการปฏิบัติตาม จะเน้นการถ่ายทอดเป็นรายบุคคล และเป็นการสอนปฏิบัติ เนื้อหาไม่ชัดเจนใช้ประสบการณ์ของผู้สอน ดังนั้นผู้ฝึกการทำหัตถกรรมและศิลปกรรม จึงต้องหาผู้ถ่ายทอดและเวลาในการปฏิบัติ ซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นการลำบากสำหรับบุคคลอื่น บุคคลภายนอกหรือหน่วยงานราชการ ที่จะเข้าไปศึกษา โดยใช้เวลาระหว่างสั้น ๆ เพราะชิ้นงานที่สำเร็จในลักษณะที่มีความละเอียดมากจะใช้เวลามากเป็นเดือน จึงสังเกตได้ว่าผู้ทำหัตถกรรมและศิลปกรรมจะเป็นผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นนั้นชุมชนนั้น ๆ เอง จึงเกิดการเผยแพร่ในวงกว้างค่อนข้างยาก</p> <p>ภูมิปัญญาในด้านหัตถกรรมและศิลปกรรมของชุมชน มีอยู่หลากหลาย เช่นการทำไม้กวาด การทำพวงกุญแจ การทำกระปุกออมสินไม้ไผ่ งานจักสาน งานตีมีด รวมถึงการการประยุกต์ใช้วัสดุการเกษตรเหลือใช้เช่น ผลไม้ที่ไม่ได้คุณภาพมาเผาเป็นถ่านดับกลิ่นผลไม้ ที่มีรูปแบบที่แปลกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยว อีกทั้งยังมีการจัดทำฐานเรียนรู้ขึ้นภายในชุมชนเพื่อเป็นเส้นทางเรียนรู้ให้กับนักท่องเที่ยวในการเข้าทำกิจกรรมภายในฐานเรียนรู้ต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวสามารถทำกิจกรรมงานหัตถกรรมและศิลปกรรมด้วยตนเอง และสามารถนำกลับบ้านเพื่อเป็นสินค้าที่ระลึกด้วย</p>
<p>จุดเด่น</p>	<p>สินค้าที่หลากหลาย สร้างงานให้กับทุกกลุ่มวัย เป็นสินค้าชนิดแฮนด์เมด มีราคาถูกและสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้จากการจำหน่ายทั้งแบบออนไลน์และการจำหน่ายผ่านทางตลาดนัดชุมชน และงานประจำปีต่าง ๆ</p>
<p>การบริการจากป่าชุมชน</p>	<p>การดำเนินงานของกลุ่ม ที่ก่อเกิดการสร้างรายได้ขึ้นภายในกลุ่ม ส่วนหนึ่งได้มีการแบ่งให้กับสมาชิกกลุ่มเพื่อเป็นค่าตอบแทน จนถึงมีการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อการบริการงานสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ยากจน ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน และสถานบันการศึกษา วัด และนำเงินเข้ากองทุนป่าชุมชนเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชน</p>

ภาพที่ ๑๗๖ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมและศิลปกรรม

๓. ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย

ตารางที่ ๓๓ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย

เจ้าของภูมิปัญญา	นางสำราญ ทองยิ้ม นายล้ำ คำยินดี
รายละเอียดภูมิปัญญา	<p>ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ถือเป็นระบบการแพทย์แบบองค์รวมระหว่างกาย จิต สังคมและธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นว่าการแพทย์แผนไทยไม่ได้มุ่งเน้นเป็นแต่เพียงการบำบัดโรคทางกาย หรือการรักษาเฉพาะส่วนอย่างการแพทย์ตะวันตก แต่เป็นการดูแลสุขภาพของคนทั้งร่างกาย และจิตในระดับปัจเจกบุคคล และยังสามารถคล้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชนหรือสังคม และยังเอื้อประสานความสมดุลของระบบนิเวศน์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดไทย การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น</p> <p>ดังนั้น ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยจึงต้องเป็นองค์ความรู้ ระบบความคิด ความเชื่อของชุมชนได้จากประสบการณ์ที่สั่งสม ปรับตัว และดำรงชีพตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมในแง่การจัดการป้องกัน การดูแล และการรักษาสุขภาพของคนไทยที่มีการพัฒนาสืบทอดกันมา</p> <p>ภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย ของชุมชนบ้านเขาไลน์ มีวัฒนธรรมการสืบทอดในจากรุ่นต่อรุ่น แต่เดิมนั้นการใช้ในครอบครัว หรือกลุ่ม เช่น ลูกประคบสมุนไพร ที่นำสมุนไพรท้องถิ่นที่หาได้จากชุมชน เช่น ตะไคร้ ใพล ขมิ้น ใบมะขาม หรือใบส้มป่อย ผิวมะกรูด เกลือ มารวมกันเป็นตำรับยาพื้นบ้านใช้นวดประคบเพื่อลดอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย รวมถึงสมุนไพร จากปราชญ์ชาวบ้าน ที่นำพืชสมุนไพรต่าง ๆ ที่ขึ้นอยู่ทั่วไปบริเวณป่าชุมชน เช่น เอ็นเขาคลอน รวงแดง เถาวัลย์เปรียง ปิบ นางพญาเสือเครือ ดูกทอง กวาวเครือขาว ปลาไหลเผือก และว่านเขากวางอ่อน มาปรุงเป็นตำรับยาต้มเพื่อบำรุงกำลัง และใช้ดองกับเหล้าขาวเพื่อเป็นยาบำรุง อีกทั้งยังมีการนำฟ้าทะลายโจร ที่พบขึ้นอยู่ทั่วไปตามที่รกร้าง ที่มีการใช้ประโยชน์ในเรื่องของการแก้ไข มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ฟ้าทะลายโจรแคปซูล เพื่อจำหน่าย</p>
จุดเด่น	สินค้าที่หลากหลาย สร้างงานให้กับทุกกลุ่มวัย เป็นสินค้าชนิดแฮนด์เมด มีราคาถูกและสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้จากการจำหน่ายทั้งแบบออนไลน์และการจำหน่ายผ่านทางตลาดนัดชุมชน และงานประจำปีต่าง ๆ
การบริการจากป่าชุมชน	การดำเนินงานของกลุ่ม ที่ก่อเกิดการสร้างรายได้ขึ้นภายในกลุ่ม ส่วนหนึ่งได้มีการแบ่งให้กับสมาชิกกลุ่มเพื่อเป็นค่าตอบแทน จนถึงมีการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อการบริการงานสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ยากจน ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน และสถานบันการศึกษา วัด และนำเงินเข้ากองทุนป่าชุมชนเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชน

ภาพที่ ๑๓๗ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านแพทย์แผนไทย

๔. ภูมิปัญญาด้านอาหาร

ตารางที่ ๓๔ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านอาหาร

เจ้าของภูมิปัญญา	นายเศรษฐ์กรณ์ นาศพัฒน นางชาลินี เย็นทะชิต
รายละเอียดภูมิปัญญา	<p>ด้านจุดกำเนิดและความเป็นมาของอาหารท้องถิ่น ในบ้านเขาไลน์มีความหลากหลายทางระบบนิเวศรวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน ด้วยเป็นชุมชนที่มีการอพยพย้ายถิ่นมาจากหลายจังหวัด ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมการบริโภคและวิถีชีวิตมีความแตกต่างกันไปตามสภาพบริบทของท้องถิ่น อาหารภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ล้วนเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษนานนับร้อยปี ไม่ว่าจะเป็นน้ำพริก แกงป่า แกงเผ็ด เป็นต้น ทั้งนี้มีการนำทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาดัดแปลง ประยุกต์หรือนำมาผสมผสานกันตามลักษณะหรือชนิดของทรัพยากรหรือวัตถุดิบที่มีอย่างอุดมสมบูรณ์เป็นเมนูใหม่ เช่น ข้าวห่อหลวง ที่ได้จากการนำผลผลิตของหลายกลุ่มในชุมชนมารวมกัน เป็นเมนูใหม่ โดยใช้วัตถุดิบตามฤดูกาล เช่น พริกแกงแดงจากกลุ่มพริกแกง ผักและเนื้อสัตว์จากกลุ่มเกษตรอินทรีย์ฯ น้ำสมุนไพรมะนาวจากกลุ่มสมุนไพรมะนาว มาปรุงเป็นเมนูข้าวห่อหลวง ที่ใช้คนในชุมชนเป็นผู้ผลิตและยังมีการนำกลุ่มผู้สูงอายุที่ว่างงาน มาช่วยกันห่อ คัด จัด แสดงถึงความหลากหลายและความร่วมมือกันของคนในชุมชน และผลผลิตจากป่าชุมชนที่มีขึ้นเฉพาะฤดูกาล นั่นคือ ดอกดิน นำมาผสมผสานผ่านภูมิปัญญาของชุมชน เป็นขนมดอกดินที่จะสามารถสร้างรายได้และอาชีพให้กับคนในท้องถิ่น</p> <p>ส่วนลักษณะเฉพาะถิ่นในการบริโภคของคนในชุมชนนั้น ประการที่หนึ่ง การบริโภคมีบทบาททางสังคม เป็นกิจกรรมที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับคน (ข้าวห่อหลวง พริกแกง ขนมดอกดิน) คนกับผี (ใช้ในงานประเพณีไหว้เจ้าพ่อขุนเขา เจ้าแม่ศรีจันทร์) และคนกับพระ (งานทำบุญกลางบ้าน งานวันสำคัญต่าง ๆ งานประเพณีกวนข้าวทิพย์) โดยแสดงออกในพฤติกรรมกรรมการบริโภคในโอกาสพิเศษตามประเพณี พิธีกรรมและงานมงคล นอกจากนี้สิ่งที่นำมาบริโภคในปัจจุบันเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงสถานภาพทางสังคมของผู้บริโภคและเจ้าภาพผู้ทำให้ เกิดการบริโภคในโอกาสพิเศษ ประการที่สองอาหารพื้นบ้านมีคุณค่าด้านสมุนไพรมะนาว สามารถ รักษาอาการโรคและบำรุงร่างกายได้ด้วยสรรพคุณของพืชผักธรรมชาติ และรสเผ็ด รสขม รสเค็ม รสเปรี้ยว รสจืด รสหวาน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสรรพคุณทางยา ประการที่สาม สิ่งที่นำมาบริโภคเป็นอาหาร แม้หาง่ายแต่มีคุณค่าทางอาหารสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารประเภทแมงและผักพื้นบ้าน ประการที่สี่ การถนอมอาหาร การปรุงแต่งอาหารมีรส มีกลิ่น มีสีสัมผัสดึงดูดใจผู้บริโภค วิธีปรุงแต่ง อาหารแสดงถึงผู้มีปัญญาชาวบ้าน วิธีปรุงอาหารที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นปรากฏในการลาบ การชุบ การตำส้ม การอ่อม การเอาะ การจ่อม การแจ่ว และการหมัก</p>

ตารางที่ ๓๔ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านอาหาร (ต่อ)

จุดเด่น	สินค้าที่หลากหลาย สร้างงานให้กับทุกกลุ่มวัย เป็นสินค้าชนิดแฮนด์เมด มีราคาถูกและสามารถเข้าถึงกลุ่มลูกค้าได้จากการจำหน่ายทั้งแบบออนไลน์และการจำหน่ายผ่านทางตลาดนัดชุมชน และงานประจำปีต่าง ๆ รวมถึงหากินได้เฉพาะถิ่น
การบริการจากป่าชุมชน	การดำเนินงานของกลุ่ม ที่ก่อเกิดการสร้างรายได้ขึ้นภายในกลุ่ม ส่วนหนึ่งได้มีการแบ่งให้กับสมาชิกกลุ่มเพื่อเป็นค่าตอบแทน จนถึงมีการแบ่งรายได้ส่วนหนึ่งเพื่อการบริการงานสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ยากจน ผู้สูงอายุ เด็ก เยาวชน และสถานบันการศึกษา วัด และนำเงินเข้ากองทุนป่าชุมชนเพื่อการบริหารจัดการป่าชุมชน

ภาพที่ ๑๓๘ ข้อมูลภูมิปัญญาด้านอาหาร

ตอนที่ ๕ ข้อมูลผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน

ตารางที่ ๓๕ ข้อมูลบริการจากป่าชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน

<p>ข้อมูลพื้นฐาน</p>	<p>จากการประเมินศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาไลน์ หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร คณะผู้ศึกษาพบว่าป่าชุมชนเขาไลน์มีศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ยังคงมีความเป็นธรรมชาติ โดยมีสภาพทั่วไป คือ ลักษณะภูมิประเทศ เป็นพื้นที่ราบลุ่มบริเวณพื้นที่ป่าชุมชนเป็นภูเขา สภาพพื้นที่ป่า เป็นป่าเบญจพรรณ มีลักษณะเป็นป่าโปร่งผลัดใบในฤดูแล้งช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือน เมษายน จะผลิใบใหม่ช่วงเดือน พฤษภาคม มีไม้ชนิดต่าง ๆ ไม้ยืนต้น และดอกไม้ป่า เช่น ประดู่ สะเดา มะรุมป่า หน่อไม้ เห็ด กลอย บุก กระเจียวป่า ผาง ดอกตี่ง เกาวัลย์เปรียง ขึ้นอยู่ทั่วบริเวณป่าชุมชน เป็นแหล่งอาหารและแหล่งสมุนไพรของชุมชน สัตว์ป่าที่พบเห็น กระเจง อีเห็น กระรอก กระต่าย งู ชนิดต่าง ๆ นกขนาดเล็กชนิดต่าง ๆ ได้แก่ นกฮูก นกกากเหว่า นกยูง สมาชิกชุมชน สมาชิกป่าชุมชน สถาบันการศึกษา วัด หน่วยงานรัฐ เอกชน มีความเข้มแข็งเป็นอย่างมากในระดับพื้นที่ ด้วยเล็งเห็นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น ผ่านมิติของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการร่วมกันรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งในอดีตชุมชนเป็นพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ที่รกร้างว่างเปล่า บริเวณที่มาอาศัยอยู่มีลักษณะเป็นภูเขาหัวโล้นและมีป่าเพ็ก ไม้มีต้นไม้อายุสั้นเลย พอถึงหน้าแล้ง ได้เกิดไฟไหม้ป่าเพ็กบนเขาจนโล่งเตียนเป็นประจำทุกปี ทำให้มีการแผ้วถางป่าเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านจึงช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชนโดยการปลูกป่าเพิ่มในพื้นที่ทุกปี จนปัจจุบันพื้นที่มีสีเขียวมากขึ้น และได้ขอขึ้นทะเบียนเป็นป่าชุมชนในปี พ.ศ.๒๕๔๕ และได้รับอนุมัติจากกรมป่าไม้ให้ดำเนินการต่ออายุโครงการป่าชุมชนเรื่อยมา และได้รับเงินอุดหนุนจากกรมป่าไม้ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จากความร่วมมือของคนในชุมชนทำให้เกิดพันธุ์ไม้เด่นขึ้นในพื้นที่ป่าชุมชน ได้แก่ ดอกกระเจียว ซึ่งเป็นดอกกระเจียวที่มีขนาดดอกใหญ่กว่ากระเจียวทั่วไป ในพันธุ์มหากาลัง (อ้างอิงจากผู้นำป่าชุมชน) ซึ่งกระเจียนั้นเป็นพืชดั้งเดิมของไทยขึ้นตามป่าเบญจพรรณ ในแถบภาคเหนือและอีสาน รวมทั้งประเทศใกล้เคียง มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า <i>Curcuma aeruginosa</i> Roxb มีชื่อท้องถิ่น เช่น ดอกกระเจียว กระเจียวแดง ดอกอีเจียว ต้นดอกกระเจียวมีลำต้นอยู่ใต้ดินที่เรียกว่าเหง้าหรือหัว รูปร่างกลมแตกแขนงเป็นแงะคล้ายหัวขิง ใบลักษณะเป็นกาบเป็นใบเดี่ยว สีเขียว ส่วนดอกโอบเป็นช่อแทงออกใจกลางของลำต้น ดอกและก้านมักมีสีขาวม่วงและแดง ตัวดอกมักมีหลายสีผสมกัน เช่น แดง ชมพู ขาว ม่วง และเหลือง ดอกเรียงซ้อนกันขึ้นสูงเป็นรูปทรงกระบอก ยาวประมาณ ๑๐-๑๘ เซนติเมตร ลักษณะเป็นหลอด บานอย่างสวยงาม</p>
----------------------	---

ตารางที่ ๓๕ ข้อมูลบริการจากป่าชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน (ต่อ)

<p>กระบวนการท่องเที่ยว ในพื้นที่ป่าชุมชนโดยชุมชน</p>	<p>การท่องเที่ยวในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น นั้น ชุมชนมีการเปิดเทศกาลชมดอกกระเจียวบานที่บ้านเขาโล้น นับเป็นการท่องเที่ยวที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชนอย่างแท้จริงถือเป็นการท่องเที่ยวที่สามารถกระจายรายได้สู่ชุมชนได้โดยตรง และยังเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีการเชิญชวนนักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติเดินทางมาท่องเที่ยวสัมผัสความสวยงามทุ่งดอกกระเจียวแห่งนี้ผ่านหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความร่วมมือกันในหลายภาคส่วนเช่น กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด จังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และหน่วยงานภาคีอื่น ทั้งมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับชุมชนใกล้เคียง ผ่านเส้นทาง การท่องเที่ยวในจังหวัดพิจิตร เช่น สักการะพระนอนพุทธไสยาสน์ ที่วัดสุขุมาราม อ.บางมูลนาก, วัดเขารูปช้าง อ.ตะพานหิน, นมัสการหลวงปู่เพชร วัดท่าหลวง, ชมพระอาทิตย์ตกดินที่บึงสีไฟ ชมอุทยานเมืองเก่าพิจิตร ในเขตอำเภอเมือง, ชมความสวยงามวัดโพธิ์ประทับช้าง และ เดินทางต่อไปอำเภอโพทะเล นมัสการและขอพรหลวงปู่เงินที่วัดบางคลาน</p> <p>ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถเก็บภาพความประทับใจ และสัมผัสกับบรรยากาศธรรมชาติของทุ่งดอกกระเจียว (ยักษ์) ได้ตั้งแต่ต้นเดือนสิงหาคม จนถึงกลางเดือนตุลาคมของทุกปี โดยชุมชนเน้นให้ “ทุ่งดอกกระเจียว” เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างแท้จริง โดยจะรณรงค์ให้ผู้มาร่วมงานลดการใช้พลาสติก โฟม และอื่นๆ ที่จะทำลายสิ่งแวดล้อมส่วนชุมชน จะร่วมกันใช้วัสดุทางธรรมชาติร่วมกันอีกด้วย นักท่องเที่ยวที่มาเป็นหมู่คณะ ชุมชนบ้านเขาโล้น ได้จัดยุวมัคคุเทศก์น้อย นำชมดอกกระเจียว และบรรยายให้ความรู้เกี่ยวกับพืชพรรณตามเส้นทางโดยเฉพาะในวันเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ซึ่งในพื้นที่ป่าชุมชนมีการจัดสร้างสถานที่อำนวยความสะดวกพื้นฐานเช่น ห้องน้ำ ร้านค้าชุมชน อาคารชั่วคราว สำหรับการฟังบรรยาย การจัดประชุม โดยรายได้ที่ชุมชนได้จากการท่องเที่ยวในป่าชุมชนนั้น ได้มาจากการบริจาคของนักท่องเที่ยวตามความสมัครใจ และได้จากกองทุน ร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าในพื้นที่ป่าชุมชนกลุ่มต่าง ๆ ที่นำสินค้าเข้ามาจำหน่าย ซึ่งมีได้มีการกำหนดค่าใช้จ่ายที่ต้องมอบให้อย่างเป็นทางการ ซึ่งในอดีตนั้นชุมชนเห็นว่าอาจขัดต่อหลักการจัดเก็บรายได้ฐานะชุมชน แต่หลังจากพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ.๒๕๖๒ มีผลบังคับใช้แล้ว คณะกรรมการป่าชุมชนบ้านเขาโล้น มีความเห็นว่าในระเบียบคณะกรรมการนโยบายป่าชุมชน ว่าด้วยการรับ การเก็บรักษา และการใช้จ่ายเงินรายได้ของป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๕ ทำให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดเก็บรายได้ ที่ได้ ดังนี้</p>
--	--

ตารางที่ ๓๕ ข้อมูลบริการจากป่าชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน (ต่อ)

<p>กระบวนการท่องเที่ยว ในพื้นที่ป่าชุมชนโดยชุมชน</p>	<p>(๑) ค่าธรรมเนียม ค่าตอบแทน หรือค่าบริการ ที่คณะกรรมการจัดการป่าชุมชนเรียกเก็บจากบุคคลที่มีใช้สมาชิกป่าชุมชนเนื่องในการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนตามมาตรา ๕๖ วรรคหนึ่งแห่งพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒</p> <p>(๒) เงินค่าปรับที่ได้รับตามกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชนอันเกิดจากการกระทำความผิดในป่าชุมชนซึ่งหักไว้เป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการป่าชุมชนเป็นจำนวนร้อยละห้าสิบของเงินค่าปรับตามมาตรา ๕๕ แห่งพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒</p> <p>(๓) เงินที่มีผู้บริจาค</p> <p>(๔) เงินสนับสนุนจากรัฐบาล</p> <p>(๕) เงินรายได้จากการขายผลผลิตจากป่าชุมชนร่วมกันโดยสมาชิกป่าชุมชน</p> <p>(๖) เงินรายได้จากการแบ่งปันผลประโยชน์จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัย หรือสำรวจความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชนตามมาตรา ๖๖ แห่งพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. ๒๕๖๒</p> <p>(๗) เงินรายได้จากการขายคาร์บอนเครดิต</p> <p>(๘) เงินรายได้อื่น ๆ</p> <p>ทำให้ชุมชนสามารถนำเงินส่วนนี้มาใช้ในการบริหารจัดการป่าชุมชนได้อย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมได้ ในด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ป่าชุมชน ชุมชนนำความรู้ด้านการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาพัฒนาองค์ความรู้ ด้านการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดพิจิตร “ดอกกระเจียว(ยักษ์) บ้านที่บ้านเขาโล้น” และนำเทคโนโลยีด้านการใช้เสียงเพื่อให้ได้ยินอย่างทั่วถึง บริการนักท่องเที่ยวโดยใช้รถไฟฟ้าสำหรับนำเที่ยวในชุมชนบ้านเขาโล้นและป่าชุมชน อีกทั้งมีกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยร่วมคิดร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน และลงมือทำ ส่งเสริมให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการร่วมกันบริหารจัดการ และมีการบูรณาการนำความรู้ด้านการทำธนาคารน้ำใต้ดินและการทำฝายชะลอน้ำ มาใช้เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้สามารถช่วยแก้ปัญหาน้ำท่วมน้ำแล้งในพื้นที่ ซึ่งก่อนหน้านี้ประสบปัญหาซ้ำซากทุกปีได้ และพลิกพื้นที่จากแห้งแล้งกลับอุดมสมบูรณ์มีน้ำใช้ตลอดปี ธนาคารน้ำใต้ดิน ที่ชุมชนบ้านเขาโล้น มีความก้าวหน้ามากกว่าธนาคารน้ำใต้ดิน แห่งอื่น ๆ เพราะมีการผนวกเอาเทคโนโลยีสารสนเทศ เข้ามาใช้ร่วมด้วย ทำให้การบริหารจัดการน้ำ ที่มาจากธนาคารน้ำใต้ดินในชุมชน มีประสิทธิภาพสูง ได้ผลสมบูรณ์ นวัตกรรมแก้ปัญหาน้ำท่วมและแห้งแล้ง คือโครงการธนาคารน้ำใต้ดิน (ระบบปิด) เป็นการจัดการน้ำทั้งระบบใช้เทคโนโลยีด้านธรณีวิทยาสำหรับทิศทางการไหลของน้ำประยุกต์ใช้กับระบบธนาคารน้ำใต้ดินกักเก็บน้ำที่ไหลบนผิวดินในฤดูฝนลงใต้ดิน ทำให้มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ชาวบ้านนำน้ำขึ้นมาใช้หน้าแล้งได้ อีกทั้งโครงการเป็นการบริหารจัดการธนาคารน้ำใต้ดินด้วยเทคโนโลยีระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ในชุมชนหนองมะโมงเพื่อวางแผนและออกแบบการทำธนาคารน้ำใต้ดิน จัดสรรการใช้น้ำให้ชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม</p>
--	---

ตารางที่ ๓๕ ข้อมูลบริการจากป่าชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน (ต่อ)

<p>กลุ่มเป้าหมาย</p>	<p>นักท่องเที่ยวทั่วไปทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งทางกลุ่มผู้ศึกษาได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวในเทศกาลเปิดฤดูกาลท่องเที่ยว ในเดือนสิงหาคม ๒๕๖๕ พบว่ามีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้ประโยชน์จากบริการจากป่าชุมชน โดยการเข้าเยี่ยมชมดอกกระเจียว(ยักษ์) และเส้นทางศึกษาธรรมชาติในพื้นที่ป่าชุมชนมีจำนวนกว่า ๑,๗๕๓ ราย โดยในวันเปิดเทศกาลท่องเที่ยวดอกกระเจียว(ยักษ์)บาน ที่บ้านเขาไลน์ ในวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๖๕ มีผู้เข้าร่วมกว่า ๖๐๐ คน และย้อนกลับไปเมื่อปี ๒๕๖๓ และปี ๒๕๖๔ ซึ่งทั่วโลกได้พบการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวลดลงเป็นอย่างมาก และประกอบกับมาตรการความปลอดภัยของชุมชนได้มีการปิดป่างดการท่องเที่ยวในเขตป่าชุมชน และงดการท่องเที่ยวในฐานะการเรียนรู้ชุมชน ทั้งนี้หากเก็บจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งปี จะพบจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเฉลี่ยปีละ ๓,๐๐๐ ราย โดยประมาณ คิดเป็นกลุ่มบุคคล ๖๕% และกลุ่มคณะศึกษาดูงาน ๓๕% และเป็นสัดส่วนชาวไทย ๘๕% และชาวต่างชาติ เช่น สหรัฐอเมริกา ภูฏาน ลาว สิงคโปร์ และชาติอื่น ๆ อีกร้อยละ ๑๕% ซึ่งกลุ่มผู้เดินทางต่างชาตินี้ จะมีการเดินทางเป็นหมู่คณะผ่านการเดินทางมาแลกเปลี่ยนความรู้และศึกษาดูงาน</p>
<p>กลุ่มสินค้า</p>	<p>ราคาขาย</p> <ul style="list-style-type: none"> ● ท่องเที่ยวในป่าชุมชน รายได้จากการบริจาคเข้ากองทุนเพื่อบริหารจัดการป่าชุมชน เฉลี่ยปีละ ๒๘,๐๐๐ บาท ● ใช้สถานที่บริเวณอาคารที่ทำการป่าชุมชน รายได้เฉลี่ยปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท ● สมุนไพร ที่ได้จากการเก็บหาจากพื้นที่ป่าชุมชน และปลูกเสริมในที่ดินของชาวบ้าน มีช่วงราคาตั้งแต่ ๕๐-๒๐๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๑๕,๐๐๐ บาท ● ลูกประคบ ราคาลูกละ ๑๐๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท ● ขนมหอดิน โดยใช้ดอกดินที่ได้จากการเก็บหาจากพื้นที่ป่าชุมชน ราคาขายชุดละ ๓๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๕,๐๐๐ บาท ● ข้าวห่อหลวง ราคาชุดละ ๓๕ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๑๐,๕๐๐ บาท ● พริกแกง ราคา กิโลกรัมละ ๒๐๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๒๐,๐๐๐ บาท ● ผลิตภัณฑ์สินค้าที่ระลึก เช่น พวงกุญแจจากเศษไม้เหลือใช้ กระปุกออมสินจากไม้ไผ่ ดอกไม้จากกิ่งกระถิน ราคา ๓๐-๑๐๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๑๕,๐๐๐ บาท ● เครื่องจักสาน โดยได้หาไม้ไผ่จากพื้นที่ป่าชุมชน (บางส่วน) ตามข้อตกลงของคณะกรรมการป่าชุมชน ราคา ๑๐๐-๓๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท

ตารางที่ ๓๕ ข้อมูลบริการจากป่าชุมชน การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยชุมชน (ต่อ)

<p>กลุ่มสินค้า</p>	<p>ราคาขาย</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ผักสดและแปรรูป เช่นหน่อไม้ดอง และผักจากกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ รวมถึงของป่าชนิดอื่นเช่น ดอกดินสด ราคาจำหน่าย ๑๐-๑๐๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๑๕,๐๐๐ บาท • ไม้กวาดดอกหญ้า ที่วัสดุบางอย่างหาได้จากป่าชุมชน เช่นด้ามไม้ไผ่ (บางส่วน) ตามข้อตกลงของคณะกรรมการป่าชุมชน ราคาจำหน่าย ๔๐-๕๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท • น้ำผึ้ง ที่หาได้จากป่าชุมชน (บางส่วน) ตามข้อตกลงของคณะกรรมการป่าชุมชน ราคาจำหน่ายขวดละ ๓๐๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๓๐,๐๐๐ บาท • หน่อไม้ ที่หาได้จากป่าชุมชน ตามข้อตกลงของคณะกรรมการป่าชุมชน ราคาจำหน่าย ๓๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๑๒,๐๐๐ บาท • เห็ด ที่เก็บหาได้จากป่าชุมชน เช่น เห็ดโคน เห็ดน้ำหมาก เป็นต้น ตามข้อตกลงของคณะกรรมการป่าชุมชน ราคาจำหน่ายกิโลกรัมละ ๒๐๐ บาท รายได้เฉลี่ยปีละ ๘๐,๐๐๐ บาท • กล้าไม้ โดยได้จากการเก็บเมล็ดไม้จากพื้นที่ป่าชุมชน รายได้ปีละ ๑๐,๐๐๐ บาท
<p>มูลค่าในการสร้างรายได้</p>	<p>สร้างรายได้ (บาท/ปี)</p>	<p>ผลิตภัณฑ์ที่จัดเก็บหาได้จากป่าชุมชน คิดเป็น ๒ ประเภทคือ</p> <ul style="list-style-type: none"> • รายได้ทางตรง ที่ได้จากผลผลิตหรือบริการจากป่าชุมชน คิดเป็นรายได้ปีละ ๒๔๐,๐๐๐ บาท/ปี • รายได้ทางอ้อม ที่ได้จากการท่องเที่ยวในชุมชน คิดเป็นรายได้ปีละ ๖๐,๐๐๐ บาท/ปี <p>สามารถสร้างรายได้ในระดับครัวเรือน จำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท/ปี สามารถสร้างรายได้ในระดับชุมชน จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี</p>
<p>ลดรายจ่าย (บาท/ปี)</p>	<p>ลด</p>	<p>ผลิตภัณฑ์ที่จัดเก็บหาได้จากป่าชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม สามารถลดรายจ่ายในระดับครัวเรือน จำนวน ๔๐,๐๐๐ บาท/ปี สามารถลดรายจ่ายในระดับชุมชน จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ บาท/ปี</p>

ภาพที่ ๑๗๙ กิจกรรมในป่าชุมชน

ตอนที่ ๖ การวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา ป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้

ตารางที่ ๓๖ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ (เรียงจากสำคัญมากที่สุด (๑) ไปถึงสำคัญน้อยที่สุด (๕))	
ปัจจัยที่ ๑	มีความสามัคคีของคนในชุมชน เครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มองค์กรชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ รวมถึงหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และสถาบันการเงิน ซึ่งสามารถดำเนินการอย่างบูรณาการ
ปัจจัยที่ ๒	มีต้นทุนทางทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม โดดเด่น มีฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย
ปัจจัยที่ ๓	มีการบริหารจัดการสร้างแผนการจัดการป่าชุมชนอย่างเป็นระบบ เน้นการปฏิบัติให้เกิดผลจริง
ปัจจัยที่ ๔	มีการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่องและหลากหลาย ทำให้มีการสร้างงานให้กับคนในชุมชน มีสินค้าและบริการที่หลากหลาย
ปัจจัยที่ ๕	คนในชุมชนมีฐานภูมิปัญญาที่หลากหลาย และความสามารถที่หลากหลายสามารถบริหารจัดการได้อย่างเป็นระบบและเป็นธรรม

ตารางที่ ๓๗ ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาป่าชุมชน

ปัญหาอุปสรรคต่อการพัฒนาป่าชุมชน (เรียงจากสำคัญมากที่สุด (๑) ไปถึงสำคัญน้อยที่สุด (๕))	
ปัจจัยที่ ๑	ขาดเงินทุนในการจัดตั้งกองทุนหรือกลุ่ม หรือขาดการส่งเสริมเงินทุนอย่างต่อเนื่อง
ปัจจัยที่ ๒	ข้อจำกัดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (เครื่องมือ)
ปัจจัยที่ ๓	กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ในการจัดเก็บ จัดหา วัตถุประสงค์จากป่าชุมชน
ปัจจัยที่ ๔	เวทีการเรียนรู้ยังมีน้อย ควรมีการสร้างการเรียนรู้แก่สมาชิกอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง
ปัจจัยที่ ๕	ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรในป่าชุมชนบางชนิด ยังไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน เป็นเพียงการบอกเล่า และการเรียนเป็นช่วงระยะเวลาอันสั้นเท่านั้น

ตารางที่ ๓๘ ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้

ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้
บ้านเขาโล้นเป็นหมู่บ้านที่มีการพัฒนาโดยกระบวนการพึ่งตนเอง โดยจัดการองค์กรต่าง ๆ ใน หมู่บ้านให้เกิดเป็นรูปธรรม แต่กระบวนการต่าง ๆ จะต้องมีการสร้างการสร้างการเรียนรู้ ในการบริหารจัดการให้มีความเข้มแข็ง จึงต้องสร้างเวทีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ให้ชุมชนได้เกิดทักษะและมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการโดยมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน พร้อมทั้งเชื่อมโยงการค้าการลงทุนระหว่างเศรษฐกิจชุมชนกับวิสาหกิจขนาดกลางและหรือวิสาหกิจขนาดใหญ่ ทั้งนี้ควรจัดหาช่องทางบริหารจัดการจำหน่ายสินค้ารวมถึงการโฆษณาและประชาสัมพันธ์สินค้าให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ที่จะสามารถจำหน่ายสินค้าได้ตลอดปี ไม่เฉพาะฤดูกาลท่องเที่ยวเท่านั้น อีกทั้งควรมีการจัดเก็บข้อมูลในระดับชุมชนว่าสิ่งใดในพื้นที่ป่าชุมชนมีเพิ่มขึ้นหรือลดลงจากปีก่อนหน้า เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริม การใช้ประโยชน์ที่ยั่งยืน

ตารางที่ ๓๙ ความต้องการในการพัฒนาต่อยอด

รายการผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชนที่ สร้างรายได้	กิจกรรมที่ต้องการพัฒนาต่อยอด	งบประมาณ (บาท)
กล้าไม้	การผลิตกล้าไม้คุณภาพ	๒๐,๐๐๐
ป่าชุมชน	จัดทำป้ายสื่อความหมาย	๓๐,๐๐๐
	จัดทำเส้นทางศึกษาธรรมชาติ และแนวกันไฟเพิ่มเติม	๕๐,๐๐๐
	จัดทำระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ รวมถึงระบบไฟฟ้า แสงสว่าง	๑๕๐,๐๐๐
ชุมชน	การจัดทำฐานเรียนรู้ใหม่ ภายในชุมชน	๕๐,๐๐๐
	การจัดทำฐานข้อมูลการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน	๕๐,๐๐๐
ผลิตภัณฑ์ชุมชน	แปรรูป พัฒนาต่อยอดสมุนไพร	๕๐,๐๐๐
	แปรรูป ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึก	๒๐,๐๐๐
	พัฒนาเมนูอาหารจากป่าชุมชน	๒๐,๐๐๐

ภาพที่ ๑๕๐ การจัดเก็บข้อมูลร่วมกับชุมชน

ตอนที่ ๗ การวิเคราะห์กระบวนการทำงานของกลุ่มสมาชิก

โดยเทียบเคียงตามเกณฑ์การประเมินวิสาหกิจชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพการทำงานของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชนสำหรับเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน

ประเด็นการประเมินกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน เพื่อทราบศักยภาพของกลุ่มฯ สามารถสรุปแต่ละประเด็น แทนค่าด้วยคะแนน ๓ ระดับ คือ

ระดับดี มีค่าเท่ากับ ๓ คะแนน

ระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ ๒ คะแนน

ระดับต้องปรับปรุง มีค่าเท่ากับ ๑ คะแนน

จากนั้นหาค่าเฉลี่ยคะแนนโดยการรวมคะแนนทั้งหมดที่ได้หารด้วยจำนวนข้อคำถามที่ประเมิน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับช่วงคะแนนของแต่ละระดับการพัฒนา ดังนี้

ระดับดี มีช่วงคะแนนระหว่าง ๓.๖๘-๕.๐๐ คะแนน

ระดับปานกลาง มีช่วงคะแนนระหว่าง ๒.๓๔-๓.๖๗ คะแนน

ระดับต้องปรับปรุง มีช่วงคะแนนระหว่าง ๑.๐๐-๒.๓๓ คะแนน

ควรรายงานเพิ่มเติมด้วยว่ามีประเด็นใดบ้างที่ต้องปรับปรุง

แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน ประกอบด้วยหัวข้อ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ การประเมินกระบวนการ

๑. ทิศทางการดำเนินงาน
๒. การวางแผนการดำเนินงาน
๓. การบริหารตลาด
๔. การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร
๕. การบริหารสมาชิกกลุ่ม
๖. กระบวนการจัดการสินค้าและบริหาร

ส่วนที่ ๒ การประเมินผลลัพธ์

หมายเหตุ ในการประเมินการให้คะแนนควรใช้เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และประเมินด้วยใจเป็นธรรม จำนวนอย่างน้อย ๓ คน และนำคะแนนรวมของทั้ง ๓ คนมาหาค่าเฉลี่ย จะทำให้ค่าคะแนนที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากกว่าการให้คะแนนโดยบุคคลคนเดียว

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเก็บแบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาป่าชุมชนก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน (รายได้ระดับชุมชน/ครัวเรือน) จำนวน ๕ ตัวอย่าง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ๓ ตัวอย่าง ประธานป่าชุมชน ๑ ตัวอย่าง และตัวแทนชุมชน ๑ ตัวอย่าง แล้วนำคะแนนของทั้ง ๕ ตัวอย่างมาหาค่าเฉลี่ย ได้ดังนี้

แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน
เพื่อการพัฒนาป่าชุมชนก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน

ตารางที่ ๔๐ แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
ส่วนที่ ๑ ประเมินกระบวนการ			
๑. ทิศทางการดำเนินงาน			
๑.๑ มีการกำหนดเป้าหมาย/ทิศทางอย่างชัดเจน	๕	-	-
๑.๒ สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย/ทิศทาง	๕	-	-
๑.๓ มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารและแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม	๓	๒	-
๑.๔ มีการกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อบังคับที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดยมีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือเป็นข้อตกลงที่สมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติ	๕	-	-
๑.๕ การเงิน/บัญชี มีการจัดบันทึกการเงิน/บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรมรับ-จ่าย	๓	๒	-
๑.๖ มีการนำข้อมูลบัญชีรับ-จ่าย มาทบทวนใช้ประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งสามารถปรับแผนการดำเนินงานได้หากมีรายจ่ายสูงเกินไป หรือสูงกว่ารายรับ	๓	๒	-
๑.๗ ข้อมูลทางการเงินและข้อมูลทุกชนิด มีความโปร่งใส เปิดเผยให้สมาชิกรับทราบได้โดยประชุมสมาชิกเพื่อแจ้งข้อมูล หรือจัดทำเป็นเอกสาร แจกสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ	๓	๒	-
๑.๘ มีการกำหนดทิศทางในการบริหารจัดการทุน ทั้งทุนที่มีอยู่ภายใน ได้แก่ เงินทรัพยากร ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางสังคม และทุนที่ได้จากภายนอก	๕	-	-
๑.๙ มีการกำหนดแนวทางและวิธีการในการจัดสรรรายได้ และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกเพื่อให้สมาชิกได้รับทราบ เข้าใจ และยอมรับตรงกัน	๓	๒	-
๑.๑๐ มีการนำข้อมูลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมาพิจารณาว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาตรงไหนที่ควรแก้ไข	๓	๒	-
๑.๑๑ มีการนำปัญหาที่พบมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในปัจจุบันอยู่เสมอ	๕	-	-
๑.๑๒ การดำเนินงานของกลุ่มฯ มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ประหยัด แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีการใส่ใจต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน	๔	๑	-
๑.๑๓ มีการเข้าร่วมหรือให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ของชุมชน หรือมีการบริจาคเงินหรือสิ่งของให้กับชุมชนเพื่อกิจกรรมสาธารณะ	๕	-	-
๑.๑๔ มีการดำเนินการอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการ การไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา สินค้ามีคุณภาพ ความปลอดภัยตรวจสอบได้	๕	-	-

ตารางที่ ๔๐ แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน (ต่อ)

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
๒. การวางแผนการดำเนินงาน			
๒.๑ มีการจัดเก็บ/รวบรวม/ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประโยชน์ ทั้งข้อมูลภายในและภายนอกชุมชน เช่น ข้อมูลจากเอกสาร จากแผนแม่บทชุมชน หรือข้อมูลโดยตรงจากสมาชิกและชุมชน เป็นต้น	๓	๒	-
๒.๒ มีการนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจจัดทำแผนอย่างมีเหตุ มีผล เช่น วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค การแข่งขัน ความสามารถในการปฏิบัติงานที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในอนาคต	๕	-	-
๒.๓ มีการประชุม/กำหนดจัดทำแผนร่วมกันระหว่างผู้นำ กรรมการ และสมาชิก หรือผู้แทนสมาชิก ในกรณีกลุ่มๆ มีสมาชิกจำนวนมาก	๕	-	-
๒.๔ แผนการดำเนินงานของกลุ่มๆ ได้กำหนดเป้าหมายไว้ครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณ เช่นการกำหนดจำนวนการผลิต/บริการ การลงทุน รายจ่าย รายได้ หรือจำนวนการให้สวัสดิการชุมชน และเชิงคุณภาพ เช่น การคำนึงถึงคุณภาพสินค้า บริการ คุณภาพชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น	๓	๒	-
๒.๕ มีการกำหนดเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณ ซึ่งหมายถึงการกำหนดจำนวนการผลิต บริการ การลงทุน รายจ่าย รายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชน เป็นต้น	๔	๑	-
๒.๖ มีการกำหนดเป้าหมายทั้งในเชิงคุณภาพ เช่น การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า/บริการ คุณภาพชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม	๕	-	-
๒.๗ แผนการปฏิบัติงาน มีการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดไว้ชัดเจนว่าใคร ทำทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ กับใคร อย่างไร	๕	-	-
๒.๘ มีการถ่ายทอด/กำหนดวิธีการในการชี้แจงและทำความเข้าใจในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและดำเนินงานให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่วางไว้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจ ในทิศทางเดียวกัน	๔	๑	-
๒.๙ มีวิธีการสนับสนุนให้สมาชิกดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น มีการติดตามเป็นระยะ มีระยะเวลากำหนดการดำเนินงานตามแผน	๓	๒	-
๒.๑๐ มีวิธีการควบคุมการดำเนินงานตามแผน เช่น กำหนดระยะเวลา ส่งมอบผลผลิตต่อสมาชิกและลูกค้า มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ วิธีการควบคุมดูแลการปฏิบัติให้สามารถทำได้ตามแผนหรือสามารถปรับแผนตามสถานการณ์ได้	๕	-	-
๒.๑๑ มีวิธีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน เพื่อสร้างความมั่นใจ ให้แก่สมาชิก เช่น การส่งสินค้าสู่ตลาด และเพื่อเตรียมความพร้อมในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนตามแผนที่กำหนด โดยในการคาดการณ์มีการใช้ข้อมูลที่มีอยู่มาวิเคราะห์พิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้การคาดการณ์ถูกต้องตามที่ควรจะเป็นมากยิ่งขึ้น	๕	-	-

ตารางที่ ๔๐ แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน (ต่อ)

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
๓. การบริหารตลาด			
๓.๑ กลุ่มฯ สามารถวิเคราะห์ที่กำหนดกลุ่มลูกค้าได้ชัดเจนว่าคือใครบ้าง ที่จะมี ความต้องการในการใช้ประโยชน์จากผลผลิต/บริการของกลุ่ม	๕	-	-
๓.๒ กลุ่มฯ มีการใช้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งความต้องการของลูกค้า ทรัพยากร ภูมิปัญญา ทุนที่มีอยู่แล้ว และที่จะสามารถหาได้เพิ่มเติมจากภายนอก มา กำหนดตลาดก่อนที่จะกำหนดแผนการผลิต (โดยอธิบายเพิ่มเติมถึงวิธีการว่าทำ อย่างไร)	๕	-	-
๓.๓ กลุ่มฯ มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้า และสถานการณ์ การตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดและปรับปรุง แผนการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาด้านการตลาดสำหรับ สินค้า/บริการของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน (โดยอธิบายเพิ่มเติมถึงวิธีการว่าทำ อย่างไร)	๒	๓	-
๔. การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร			
๔.๑ มีการรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดเก็บ และการถ่ายทอดให้กับ คนรุ่นหลัง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำองค์ความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการ ประกอบกิจการของกลุ่มฯ	๔	๑	-
๔.๒ มีวิธีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เพื่อให้ สมาชิกมีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจการอยู่ ตลอด	๕	-	-
๔.๓ มีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยยกนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มา ประยุกต์ให้เข้ากับภูมิปัญญาเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวิถี ชีวิตชุมชนในปัจจุบัน	๕	-	-
๔.๔ มีการจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งจะใช้งาน รวมทั้งเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แก่สมาชิกเครือข่ายลูกค้าและบุคคลทั่วไปอย่างต่อเนื่อง โดย ข้อมูลจะต้องทันสมัย ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ	๕	-	-
๕. การบริหารสมาชิกกลุ่ม			
๕.๑ มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกไว้โดยมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจน เพื่อมิ ให้มีความคลาดเคลื่อน และเงื่อนไขที่กำหนดต้องเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทั่วไป	๕	-	-
๕.๒ มีการพัฒนาคณะกรรมการและสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถในการ บริหารจัดการและดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว ทันท่วงทีเหตุการณ์และสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป จนบรรลุแผนการดำเนินงานของชุมชน มีแนวทางการพัฒนา อย่างเป็นขั้นเป็นตอนและสอดคล้องเหมาะสมกับแนวทางการพัฒนาของกลุ่ม สมาชิกป่าชุมชน	๔	๑	-

ตารางที่ ๔๐ แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน (ต่อ)

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
๕. การบริหารสมาชิกกลุ่ม (ต่อ)			
๕.๓ มีการสร้างขวัญและกำลังใจ ความพึงพอใจ และแรงจูงใจ หมายถึงการให้ผลตอบแทนทั้งด้านการเงิน สวัสดิการ และการสนับสนุนยกย่องชมเชย มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสม ทัวถึง และเป็นธรรม	๕	-	-
๕.๔ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก มีแนวทางในการติดตามและวัดความก้าวหน้า หรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และปรับปรุงการดำเนินงานของสมาชิก อาจมีการกำหนดเป็นทีมงาน หรือคณะทำงานจูงกลุ่มๆ เพื่อติดตามประเมินผลงาน และแจ้งผลให้สมาชิกทราบ และนำไปปรับปรุง การดำเนินงานของกลุ่มๆ	๕	-	-
๖. การบวนการจัดการสินค้าและบริการ			
๖.๑ มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และระบบในการผลิตสินค้าหรือบริการ ให้สามารถควบคุมคุณภาพ ความสม่ำเสมอของสินค้า	๕	-	-
๖.๒ มีการนำข้อมูลจากลูกค้า ความรู้ และเทคโนโลยีมาปรับปรุงกระบวนการผลิตสินค้าและบริการและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพดีสม่ำเสมอและเป็นที่ยอมรับของลูกค้า	๕	-	-
๖.๓ มีการควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	๔	๑	-
ส่วนที่ ๒ ประเมินผลลัพธ์			
๑. สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือน ของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน รวมถึงลดการซื้อสินค้าจากภายนอก	๔	๑	-
๒. ช่วยเพิ่มรายได้ให้กลุ่มๆ และสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงาน	๔	๑	-
๓. ช่วยส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้อย่างพอเพียง หนี้สินลดลง	๕	-	-
๔. มีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ได้รับการรับรองคุณภาพ และได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า รวมถึงการวิจัยและพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ	๒	๓	-
๕. สามารถลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้วัตถุดิบหรือวัสดุที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในการดำเนินงานได้	๓	๒	-
๖. มีคุณภาพของระบบงาน สามารถลดความผิดพลาดและความสูญเสียในระบบการผลิตและบริการได้	๔	๑	-
๗. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการดำเนินงานของกลุ่มคือช่วยให้คนในชุมชนมีงานทำ	๓	๒	-
๘. มีสินค้าและบริการตอบสนองความต้องการของชุมชน	๔	๑	-
๙. คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่ม	๓	๒	-
๑๐. มีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	๕	-	-

ตารางที่ ๔๐ แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน (ต่อ)

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
๑๑. สมาชิกมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เกิดทักษะในการทำงานสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ	๔	๑	-
๑๒. สมาชิกมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจจากการได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีรายได้เพิ่ม ได้รับสวัสดิการและได้รับการยอมรับ	๔	๑	-
๑๓. สามารถดำเนินงานบรรลุความสำเร็จของแผนและกิจกรรม ตามแผนที่วางไว้	๕	-	-

ตารางที่ ๔๑ สรุปผลการประเมิน

	ระดับคะแนน		
	ดี (๓) (ช่วงคะแนนที่ได้)	ปานกลาง (๒) (ช่วงคะแนนที่ได้)	ควรปรับปรุง (๑) (ช่วงคะแนนที่ได้)
ส่วนที่ ๑ การประเมินกระบวนการ			
ตอนที่ ๑ ทิศทางการดำเนินงาน	๕๗ (๔.๐๗)	๑๓ (๐.๙๓)	-
ตอนที่ ๒ การวางแผนการดำเนินงาน	๔๗ (๔.๒๗)	๘ (๐.๗๓)	-
ตอนที่ ๓ การบริหารตลาด	๑๒ (๔.๐๐)	๓ (๑.๐๐)	-
ตอนที่ ๔ การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร	๑๙ (๔.๗๕)	๑ (๐.๒๕)	-
ตอนที่ ๕ การบริหารสมาชิกกลุ่ม	๑๙ (๔.๗๕)	๑ (๐.๒๕)	-
ตอนที่ ๖ กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ	๑๔ (๔.๖๗)	๑ (๐.๓๓)	-
รวมส่วนที่ ๑	๑๖๘ (๔.๓๐)	๒๗ (๐.๖๙)	-
ส่วนที่ ๒ การประเมินผลลัพธ์	๕๐ (๓.๘๔)	๑๕ (๑.๑๕)	-
รวมส่วนที่ ๒	๕๐ (๓.๘๔)	๑๕ (๑.๑๕)	-
รวมคะแนนการประเมิน	๑๖๘ (๔.๓๐)	๒๗ (๐.๖๙)	-

บทที่ ๔

สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาป่าชุมชนก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน ในพื้นที่ป่าชุมชนบ้านเขาโล้น หมู่ที่ ๖ ตำบลเขาเจ็ดยักษ์ อำเภอทับคล้อ จังหวัดพิจิตร ในส่วนที่ ๑ การประเมินกระบวนการ ที่จัดเก็บข้อมูลจำนวน ๖ ตอน ได้แก่ ตอนที่ ๑ ทิศทางการดำเนินงาน มีช่วงคะแนนระดับดี จำนวน ๕๗ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๔.๐๗ และช่วงคะแนนระดับปานกลาง จำนวน ๑๓ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๐.๙๓ ในหัวข้อที่ทางผู้เก็บข้อมูลเห็นว่าสามารถพัฒนาต่อยอดให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นได้ ได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่โครงสร้างการบริหาร, การเงินบัญชี, การกำหนดแนวทางและวิธีการในการจัดสรรรายได้และผลประโยชน์, การสรุปข้อมูลในช่วงปีที่ผ่านมาว่ามีปัญหาควรแก้ไขในจุดใด ตอนที่ ๒ การวางแผนการดำเนินงาน มีช่วงคะแนนระดับดี จำนวน ๔๗ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๔.๒๗ และช่วงคะแนนระดับปานกลาง จำนวน ๘ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๐.๗๓ ในหัวข้อที่ทางผู้เก็บข้อมูลเห็นว่าสามารถพัฒนาต่อยอดให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นได้ ได้แก่ การจัดเก็บ/รวบรวม/ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประโยชน์, แผนการดำเนินงานของกลุ่ม ได้กำหนดเป้าหมายไว้ในเชิงปริมาณ เช่น จำนวนการผลิต, การถ่ายทอด/กำหนดวิธีในการชี้แจงและทำความเข้าใจในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ, การติดตามผล ตอนที่ ๓ การบริหารตลาด มีช่วงคะแนนระดับดี จำนวน ๑๒ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๔.๐๐ และช่วงคะแนนระดับปานกลาง จำนวน ๓ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๑.๐๐ ในหัวข้อที่ทางผู้เก็บข้อมูลเห็นว่าสามารถพัฒนาต่อยอดให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นได้ ได้แก่ การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้า และสถานการณ์การตลาดอย่างต่อเนื่อง ตอนที่ ๔ การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร มีช่วงคะแนนระดับดี จำนวน ๑๙ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๔.๗๕ และช่วงคะแนนระดับปานกลาง จำนวน ๑ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๐.๒๕ ในหัวข้อที่ทางผู้เก็บข้อมูลเห็นว่าสามารถพัฒนาต่อยอดให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นได้ ได้แก่ การรวบรวมความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดเก็บ และการถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง ตอนที่ ๕ การบริหารสมาชิกกลุ่ม มีช่วงคะแนนระดับดี จำนวน ๑๙ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๔.๗๕ และช่วงคะแนนระดับปานกลาง จำนวน ๑ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๐.๒๕ ในหัวข้อที่ทางผู้เก็บข้อมูลเห็นว่าสามารถพัฒนาต่อยอดให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นได้ ได้แก่ การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกกลุ่มให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและดำเนินงานได้คล่องตัว ทันทต่อเหตุการณ์ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ตอนที่ ๖ กระบวนการจัดการสินค้าและบริการ มีช่วงคะแนนระดับดี จำนวน ๑๔ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๔.๖๗ และช่วงคะแนนระดับปานกลาง จำนวน ๑ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๐.๓๓ ในหัวข้อที่ทางผู้เก็บข้อมูลเห็นว่าสามารถพัฒนาต่อยอดให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นได้ ได้แก่ การควบคุมระบบงาน เพื่อป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน โดยมีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่วนที่ ๒ การประเมินผลลัพธ์ มีช่วงคะแนนระดับดี จำนวน ๕๐ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๓.๘๔ และช่วงคะแนนระดับปานกลาง จำนวน ๑๕ คะแนน คิดเป็นช่วงคะแนน ๑.๑๕ ในหัวข้อที่ทางผู้เก็บข้อมูลเห็นว่าสามารถพัฒนาต่อยอดให้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นได้ ได้แก่ การลดการซื้อสินค้าจากภายนอก ซึ่งในกระบวนการผลิตสินค้าบางชนิดยังคงต้องมีการซื้อสินค้าจากภายนอก, การเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่ม, กระบวนการผลิตที่ได้รับรองคุณภาพ รวมถึงการวิจัยและพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ, ต้นทุนในการผลิต, คุณภาพของงานที่สามารถลดความผิดพลาดและการสูญเสียในระบบการผลิตและบริการ, การดำเนินการที่ยังไม่ครอบคลุมถึงทุกครัวเรือนที่จะสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน, สินค้าและบริการตอบสนองความต้องการของชุมชน, คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น รวมถึงสวัสดิการที่เพียงพอต่อสมาชิกกลุ่มทุกคน

ทั้งนี้ ในกระบวนการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ศึกษาพบข้อสังเกตว่าการบรรลุตามเป้าหมายในการทำงานจะมีอย่างน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลต่อไปนี้เป็น บุคลากรในชุมชนเองในฐานะที่เป็นผู้จัดการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนในการอนุรักษ์และสนับสนุนทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ผู้มาเยือนที่ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา รวมทั้งหน่วยงานที่ช่วยสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชนซึ่งทำหน้าที่ประเมินและพัฒนาศามารถในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงได้ศึกษาต่อไปยังประเด็นปัจจัยเงื่อนไขที่จะเข้ามาส่งเสริมการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยผู้ศึกษากำหนดเป็นหัวข้อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ดังรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไป

๑. การสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก

๑) การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสาธารณูปโภค คือ กลุ่มวิสาหกิจ หน่วยงานรัฐในฐานะผู้ดูแลพื้นที่โดยตรงได้แก่ กรมป่าไม้ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึง องค์การบริหารส่วนจังหวัด การสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อทำการตลาดและเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวของบ้านเขาไลน์ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมการพัฒนาชุมชน และหน่วยงานภาคี

๒) การสนับสนุนด้านคำแนะนำเรื่องการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การสนับสนุนด้านคำแนะนำเรื่องการบริหารจัดการภายในองค์การประเภทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว คือ สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด

๓) การสนับสนุนด้วยการพัฒนาความสามารถในการทำงานเรื่องการบริหารจัดการองค์การประเภทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย การพัฒนาความสามารถในการทำงานเรื่องกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ คือ สถาบันการศึกษา

๒. การบริหารจัดการภายในองค์การประเภทวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว

๑) การคัดเลือกบุคลากรเข้าร่วมงาน มีการกำหนดคุณสมบัติต้องเป็นคนท้องถิ่นหรือมีพื้นเพเป็นคนในชุมชน เนื่องจากกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยผู้มีความเข้าใจและมีประสบการณ์โดยตรง เมื่อมีผู้สนใจเข้าร่วมเป็นบุคลากรใหม่จะให้บุคคลดังกล่าวแสดงความจำนงค์ต่อฝ่ายงานที่ต้องการเข้าร่วม และแสดงความพร้อมของสถานที่ หรืออุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องในส่วนงานที่ต้องการเข้าร่วมต่อที่ประชุมกลุ่มประจำเดือน จากนั้นจะทำการตัดสินใจเลือกด้วยวิธีการยกมือโหวต โดยถือเสียงข้างมากจากที่ประชุมครั้งนั้นเป็นเอกฉันท์ แต่อย่างไรก็ตามแม้จะได้รับความยินยอมจากที่ประชุมแล้ว บุคลากรใหม่จะต้องศึกษาวิธีการทำงานและทดลองปฏิบัติงาน เพื่อปรับตัวและตัดสินใจอีกครั้ง ในขณะเดียวกันบุคลากรที่อยู่เดิมก็ได้มีโอกาสพิจารณาความสามารถในการทำงานของบุคลากรใหม่ด้วยเช่นเดียวกัน

๒) การพัฒนาบุคลากร หัวข้อเรื่องที่บุคลากรได้รับการเรียนรู้และฝึกฝน ภายใต้ขอบเขตการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน ได้แก่ เรื่องการบริหารจัดการภายในองค์การ ว่าด้วยกฎระเบียบในการทำงาน การจัดสรรทรัพยากรบุคคล เงิน วัสดุอุปกรณ์และทรัพยากรที่เกี่ยวข้อง เรื่องการออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เรื่องการให้บริการทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยวิธีการพัฒนาบุคลากรนอกจากได้รับการฝึกอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้วยการรับฟังเนื้อหาและฝึกปฏิบัติในห้องฝึกอบรมแล้ว ยังใช้วิธีการพูดบอกสอนระหว่างบุคลากรในที่ประชุมกลุ่มประจำเดือนซึ่งเป็นการเน้นย้ำเรื่องการบริหารจัดการและการแบ่งปันความรู้ที่ได้จากการไปฝึกอบรมหรือศึกษาดูงาน รวมทั้งการสาธิตและปฏิบัติจริงไปพร้อมกันระหว่างบุคลากรเดิมกับบุคลากรใหม่

๓) คุณสมบัติของผู้นำ หรือบุคลากรระดับบริหาร ได้แก่ ประธาน รองประธาน เภรัณญิก และหัวหน้าฝ่ายงาน จำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และจัดการแก้ไขปัญหา มีความพร้อมด้านสภาพสังคมและการเงิน อันจะเกี่ยวข้องกับการได้รับการยอมรับ นับถือ ไว้วางใจ และมีความต้องการสนับสนุนบุคลากรให้มีขวัญกำลังใจ มีโอกาสเจริญก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับจากบุคคลภายนอก

๔) บรรยากาศการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร ทั้งบุคลากรภายในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านเขาโล้นเอง และบุคคลภายในชุมชนบ้านเขาโล้น โดยการปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคลากรภายในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านเขาโล้น ประกอบด้วย เรื่องที่เกี่ยวข้องกับงาน ต้องให้การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ให้การช่วยเหลือผู้ร่วมงานแม้ไม่ใช่หน้าที่โดยตรง และเรื่องทางสังคม คือ การให้กำลังใจซึ่งกันเมื่อต้องพบเจอปัญหาอุปสรรคในการทำงาน ส่วนการปฏิบัติต่อกันระหว่างบุคลากรในวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านเขาโล้นกับบุคคลภายในชุมชนบ้านเขาโล้นจะเป็นการช่วยเหลือคนที่อยู่ในชุมชนผ่านการให้ทุนการศึกษา ของใช้จำเป็น และการให้ความรู้เชิงภูมิปัญญาแก่เด็กและเยาวชน

๓. คุณลักษณะในการทำงานด้านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของบุคลากร

๑) ความรู้ความเข้าใจในงาน เป็นคุณลักษณะภายในตัวและความสามารถในการจดจำ อธิบาย และปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายทั้งในฐานะที่เป็นสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านเขาโล้น ที่ต้องมีความเข้าใจและปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน ระบบแจกจ่ายงาน และระบบจัดสรรเงิน และในฐานะผู้จัดการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ต้องมีความเข้าใจและปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายตามหลักการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และโครงสร้างการทำงานของวิสาหกิจฯ ได้แก่ ฝ่ายสนับสนุน ฝ่ายดูแลรักษาความปลอดภัย ฝ่ายภูมิปัญญา และฝ่ายมัคคุเทศก์

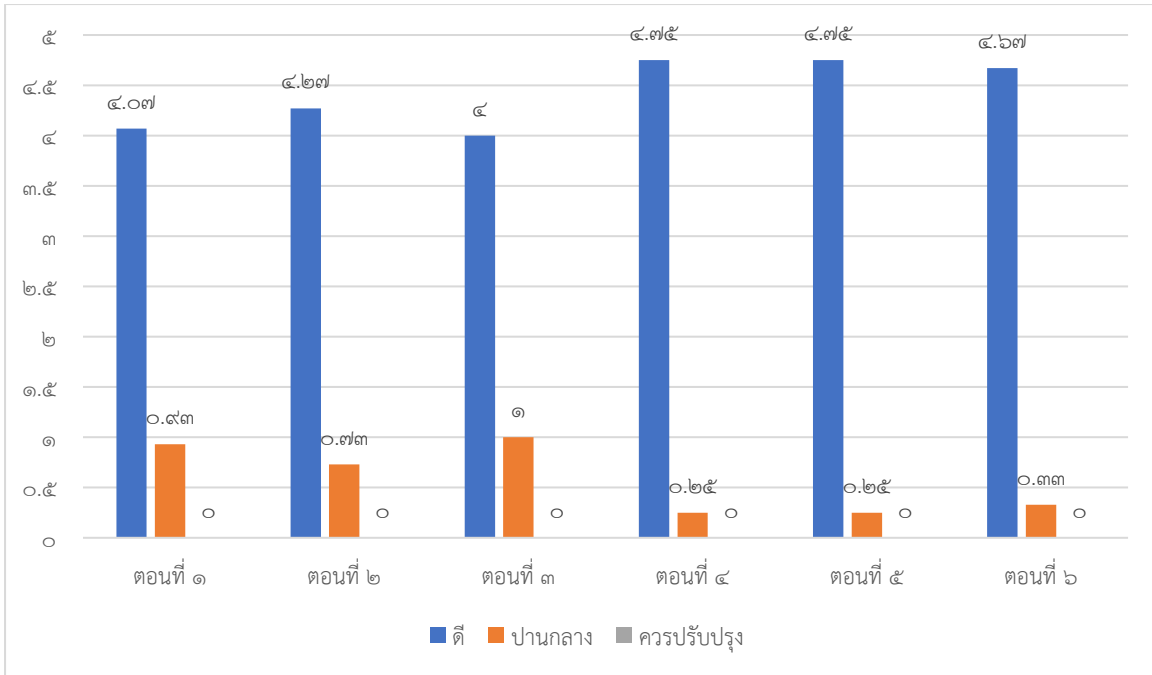
๒) คุณสมบัติด้านอารมณ์ความรู้สึก เป็นคุณลักษณะภายในตัวซึ่งเกี่ยวข้องกับความรัก ความชอบในงานบริการ ต้องการทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พร้อมทั้งจะร่วมทุกข์ร่วมสุข ไม่ทอดทิ้งในงานที่ได้รับมอบหมาย และมีความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรค ไม่ย่อท้อต่อภาวะการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ รวมถึงมุ่งมั่นที่จะฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในงานที่ได้รับมอบหมาย

๓) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นวิธีการปฏิบัติที่เกิดจากความเข้าใจข้อตกลงของส่วนรวมทั้งประเด็นการทำงานร่วมกับบุคลากรอื่น ๆ และการให้บริการแก่ผู้มาเยือน เมื่อมีความเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วจะต้องยอมรับและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนการกระทำของตนเองที่มีต่อผู้อื่นในสถานการณ์ที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้การทำงานและการให้บริการเป็นไปอย่างราบรื่น รู้จักรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งมีทักษะการสื่อสารเพื่อประสานงานกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เกิดประสิทธิผล สามารถถ่ายทอดประสบการณ์แก่ผู้มาเยือนให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งได้ในเวลาที่จำกัด และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ซึ่งอาจจะเป็นการแบ่งปันเวลาส่วนตัว/ครอบครัว ความสะดวกสบายที่ควรได้รับ หรือการให้ทรัพย์สินที่เป็นเงินทองและองค์ความรู้ เพื่อให้การทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างราบรื่น และสามารถแก้ไขปัญหาให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

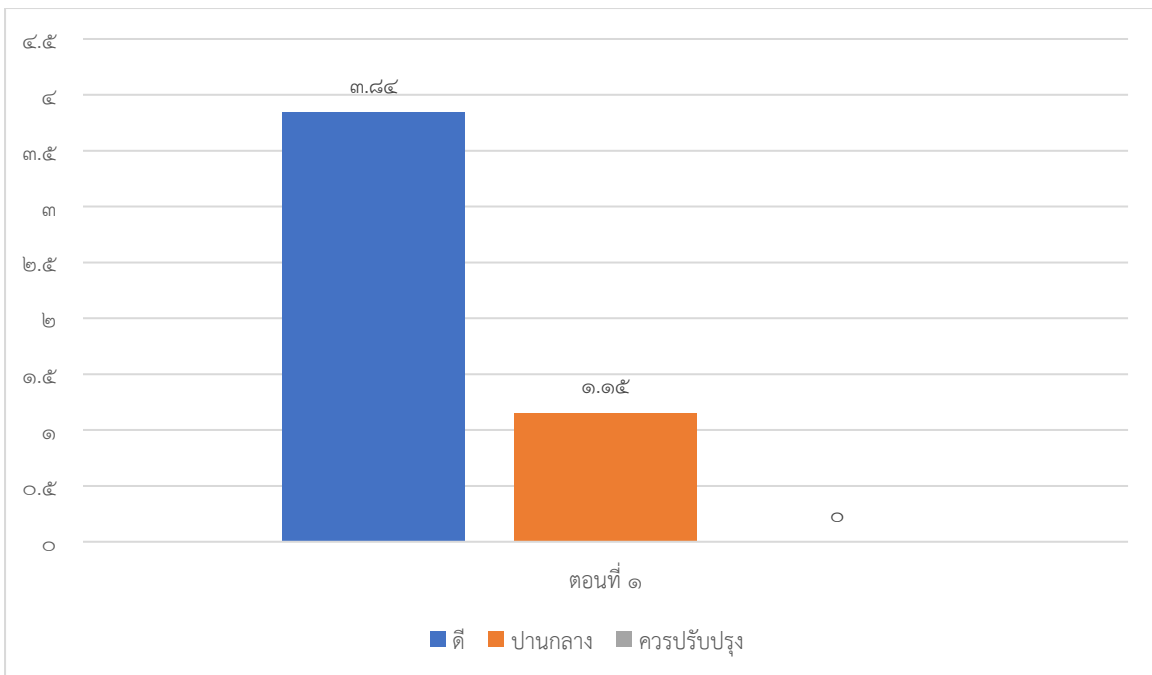
การเพิ่มมูลค่าป่าชุมชนบ้านเขาโล้น ปัจจุบันป่าชุมชนบ้านเขาโล้น ถือว่ามีบทบาทในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของชาวบ้านเขาโล้นมากขึ้น ทั้งในรูปของผลกระทบทางตรงกล่าวคือทำให้ตัวเลขทางเศรษฐกิจของอำเภอทับคล้อ รวมไปถึงรายได้ของคนในพื้นที่มีอัตราเพิ่มที่สูงขึ้น และผลกระทบทางอ้อมคือก่อให้เกิดการจ้างงานในสาขาต่าง ๆ เชื่อมโยงไปยังสาขาการผลิตในธุรกิจอื่น ๆ ในห่วงโซ่อุปทาน (Supply chain) ที่เกี่ยวเนื่องกับผลผลิตที่ได้จากป่าชุมชน ทั้งนี้ในส่วนของความอุดมสมบูรณ์และความแตกต่างของผืนป่าถือว่ามีความพร้อมและสามารถที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เพิ่มเติมให้แก่ชุมชนได้ใน

ระดับดี ซึ่งก็เนื่องจากป่าชุมชนบ้านเขาโล้น มีความโดดเด่นในเชิงนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ประกอบกับภายในชุมชนบ้านเขาโล้นเองก็มีสิ่งที่น่าสนใจในเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาอยู่มากมาย รวมไปถึงมีทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบอื่น ๆ ในพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ทั้งนี้ป่าชุมชนบ้านเขาโล้นจะเป็นความหวังที่จะช่วยพุงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของคนบ้านเขาโล้นรวมถึงคนในจังหวัดพิจิตร ให้มีเสถียรภาพรองรับความผันผวนทางเศรษฐกิจในอนาคตได้นั้น ทุกภาคส่วนทั้งในระดับชุมชนและระดับจังหวัดควรเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยเฉพาะการขนส่งทางถนนให้มีมาตรฐานยิ่งขึ้น รวมไปถึงร่วมกันดูแลและฟื้นฟูทรัพยากรทางธรรมชาติของป่าชุมชนบ้านเขาโล้น โดยเฉพาะพื้นที่ที่เสื่อมโทรมให้กลับมาอยู่ในสภาพดี นอกจากนั้นแล้วควรใช้ประโยชน์จากการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนด้านการท่องเที่ยวและการค้าเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงด้านการเดินทางท่องเที่ยวและแลกเปลี่ยนสินค้าในกลุ่มสมาชิก AEC โดยเฉพาะกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อขยายตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการสร้างเครือข่ายในทางธุรกิจให้กว้างขึ้นเพื่อผลประโยชน์ร่วมกันของคนในพื้นที่และจังหวัดพิจิตร

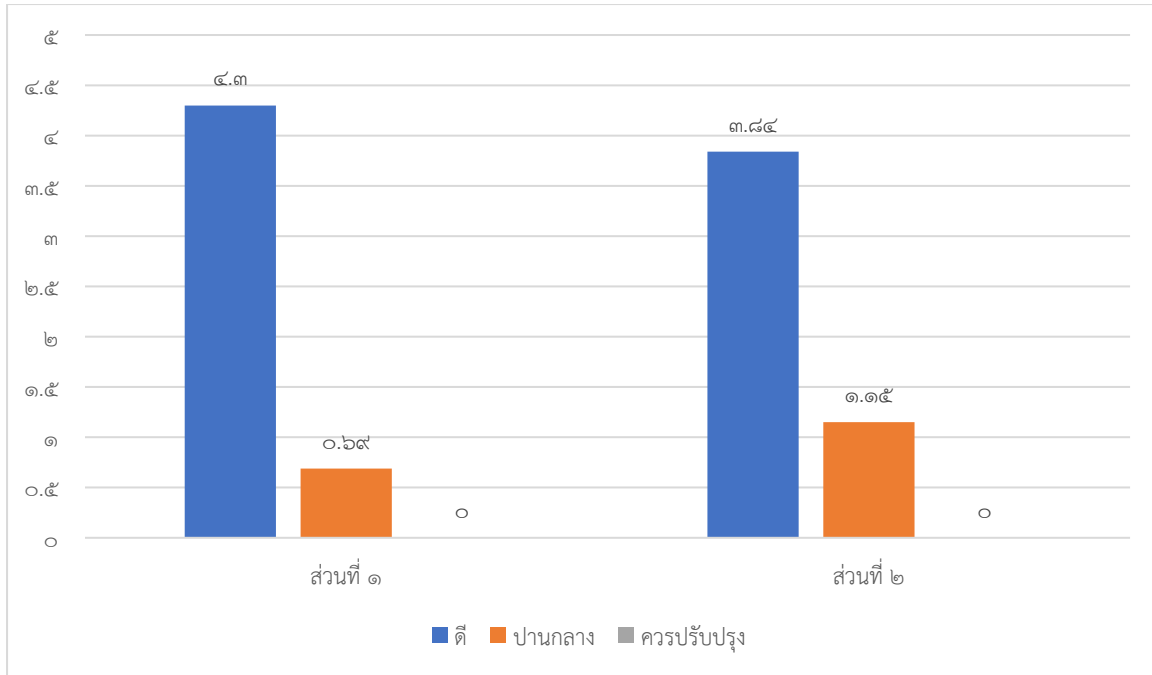
ในท้ายสุดนี้ ป่าไม้ถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งที่มนุษย์ได้บริโภคใช้สอย เพื่อดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน และยังมีคุณค่าต่อสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ กล่าวคือ ป่าไม้ ช่วยรักษาความสมดุลของธรรมชาติ ควบคุมสภาพดินฟ้าอากาศให้อยู่ในสภาพปกติ ช่วยลดความรุนแรงของกระแสน้ำ (วิริยะพร ไชยวัฒนา, ๒๕๕๕) ทั้งยังเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ต่อทั้งมนุษย์และสัตว์ป่าเป็นอย่างมาก เพราะป่าไม้มีประโยชน์ทั้งทางตรงคือ เป็นแหล่งผลิตปัจจัย ๔ ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ส่วนประโยชน์ทางอ้อมคือ ช่วยรักษาสมดุลของระบบนิเวศและแหล่งธรรมชาติ ทั้งยังช่วยรักษาสมดุลของของธรรมชาติอีกด้วย นอกจากนั้นแล้วยังเป็นแหล่งในการสร้างรายได้เสริมในกับชุมชน หากต้องสูญเสียป่าไม้ไป ก็จะส่งผลกระทบต่อมนุษย์และสัตว์ป่า พืชดิน น้ำ อากาศ (ธีวาท เกษแก้ว, ๒๕๕๕) หากป่าไม้ถูกทำลายลงจนอยู่ในสภาพที่เป็นป่าเสื่อมโทรม การที่พื้นที่ป่าเหลือพืชปกคลุมอยู่น้อยเมื่อฝนตกลงมาหน้าดิน ทำให้แร่ธาตุอาหารในดินจะถูกชะล้างได้ง่ายนอกจากนั้นเมื่อขาดต้นไม้คอยดูดซับน้ำไว้ น้ำก็จะไหลบ่าท่วมบ้านเรือนและที่ลุ่มในฤดูน้ำหลาก เมื่อถึงฤดูแล้ง ก็ไม่มีน้ำซึมใต้ดินไว้หล่อเลี้ยงต้นน้ำลำธาร ทำให้ปริมาณน้ำในแม่น้ำ ลำคลองมีน้อย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

แผนภาพที่ ๑ สรุปผลการประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน
ก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน ส่วนที่ ๑ การประเมินกระบวนการ

แผนภาพที่ ๒ สรุปผลการประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน
ก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน ส่วนที่ ๒ การประเมินผลลัพธ์

แผนภาพที่ ๓ สรุปผลการประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชนเพื่อการพัฒนาป่าชุมชน
ก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ศักดิ์ พิทักษ์ตันสกุล ๑, วิลาศ คามาพงษ์ ๒, ประสิทธิ์ มั่นมงคล ๓, โครงการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเรื่อง
ความหลากหลายพรรณพืชและการใช้ประโยชน์ด้านพืชอาหารและพืชสมุนไพรในป่าชุมชน
เขาเตียน อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา. หน้าที่ ๕๙-๖๖, ๒๐๑๐
- จิรา เกษแก้ว. (๒๕๕๕). ลักษณะของสื่อที่พึงประสงค์ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในพื้นที่ลุ่ม
น้ำแม่สาตอนบน อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (๒๕๔๘). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัท เพรส แอนด์ ดีไซน์จำกัด.
- ประชิต สกฤษพัฒน์, วิมล จิโรจพันธุ์ และอุดม เขยกังค. (๒๕๕๔). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์แสงดาว.
- ปาริฉัตร สิงห์ศักดิ์ตระกูล ๑, พัชรินทร์ เสริมการดี ๒, การศึกษาศักยภาพและแนวทางการพัฒนาการ
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชนบ้านทุ่งมะปราง อำเภอควนโดน และบ้านโตนปาหนัน อำเภอควน
กาหลง จังหวัดสตูล. วารสารสุทธิปริทัศน์, หน้าที่ ๙๗-๑๑๒
- เต็ม สมิตินันท์. ๒๕๔๔. ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย. (ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.๒๕๔๔). กรุงเทพฯ : กรมป่าไม้
- เมทินี ทะนงกิจ ๑, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ ๒, ศยามล เอกะกุลานันต์ ๓, ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการท่องเที่ยว
เชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวบ้านนาเขียว. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทย
นานาชาติ, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑
- ถ้ำ คำยินดี, ผู้ให้สัมภาษณ์, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๔.
- วิชัย บัวสร้อย, ผู้ให้สัมภาษณ์, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.
- วิริยะพร ไชยวัฒนา. (๒๕๕๕). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง
ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยพะเยา, พะเยา.
- วิทยาลัยสาธารณสุขสิรินธร พิษณุโลก, ๒๕๖๔
- วิภา ศรีระทุ. (๒๕๕๑). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. สารนิพนธ์ วท.ม.
กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เศรษฐ์กรณ์ นาศพัฒน์, ผู้ให้สัมภาษณ์, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.
- สมใจ จันทา, ผู้ให้สัมภาษณ์, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.
- สมลี ใบกุหลาบ, ผู้ให้สัมภาษณ์, ๓๐ กันยายน ๒๕๖๕.
- สามารถ ใจเตี้ย และคณะ, การใช้ประโยชน์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์พืชอาหาร
จากป่าชุมชนสะลวง-ชี้เหล็ก อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่, คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ จ. เชียงใหม่, เมษายน ๒๕๖๕
- สำราญ ทองยิ้ม, ผู้ให้สัมภาษณ์, ๒๑ กันยายน ๒๕๖๔.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, (ร่าง)แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓,
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. ค้นวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๕. จาก
<https://www.nesdc.go.th/download/document/Yearend/๒๐๒๑/plan๑๓.pdf>
- Richards,G & Wilson,J. (๒๐๐๖). Developing Creativity in Tourist Experiences: A Solution to
the Serial Reproduction of Culture. Tourism Management, ๒๗ (๒๐๐๖): ๑๒๐๙-๑๒๒๓.

ภาคผนวก

แบบสอบถามและสัมภาษณ์ เรื่อง การพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้

คำชี้แจง

แบบสอบถามและสัมภาษณ์ เรื่อง การพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวม
จัดทำฐานข้อมูลป่าชุมชนที่มีการพัฒนาจนประสบผลสำเร็จ หรือเห็นเป็นรูปธรรมด้านการเพิ่มรายได้ สำหรับ
เป็นเป้าหมายในการพัฒนาต่อยอด ขณะเดียวกันเพื่อให้ประโยชน์ในการสร้างการรับรู้หรือขยายผล หรือเป็น
ต้นแบบในการศึกษาดูงาน

เป้าหมายผู้ตอบแบบสอบถามและสัมภาษณ์คือคณะกรรมการจัดการป่าชุมชน และกลุ่มสมาชิกป่า
ชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้

แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 7 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับป่าชุมชน

(1) ชื่อป่าชุมชน พิกัด ที่ตั้ง จำนวนพื้นที่

(2) ประวัติความเป็นมาของการจัดตั้งป่าชุมชน

(3) โครงสร้างคณะกรรมการจัดการป่าชุมชน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

(4) แผนการบริหารจัดการป่าชุมชน

- (5) สภาพป่าพร้อมภาพถ่าย เกี่ยวกับสภาพพื้นที่ป่า จุดเด่นภายในป่า/สภาพความสวยงาม โครงสร้าง พันธุ์ไม้ในป่าชุมชน ชนิดพันธุ์ไม้ในป่าชุมชนทั้งพืชอาหาร พืชสมุนไพร ไม้ทรงคุณค่าในป่าชุมชน

- (6) ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากผลผลิตหรือบริการในป่าชุมชนด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การใช้ประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพืชอาหาร ด้านพืชสมุนไพร หรือด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

- (7) ข้อมูลขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับป่าชุมชน (หากมี)

- (8) ข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกป่าชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์จากผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้

- (1) ชื่อกลุ่ม _____
- (2) จำนวนสมาชิกในกลุ่ม _____
- (3) ที่ตั้งกลุ่ม _____
- (4) ความเป็นมาหรือแนวคิดในการรวมกลุ่ม _____

(5) วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่ม _____

(6) เป้าหมาย/ทิศทางของกลุ่ม _____

(7) โครงสร้างการบริหารของกลุ่ม เช่น ประธานกลุ่มหรือหัวหน้ากลุ่ม สมาชิก เภรัญญิก เลขานุการ
กลุ่ม เป็นต้น _____

(8) กฎเกณฑ์ กติกาของกลุ่ม มีอย่างไรบ้าง (เช่น การรับสมาชิกใหม่ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ
การแบ่งปันผลประโยชน์ เป็นต้น โดยมีการเขียนหรือบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือไม่
เขียนหรือบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร เพียงแต่เป็นกฎ เกณฑ์ กติกา ที่สมาชิกรับทราบและ
ยอมรับร่วมกัน) _____

ตอนที่ 3 ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ หรือทรัพยากรกายภาพ หรือวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากป่าชุมชนที่นำมา
พัฒนาหรือใช้ประโยชน์เป็นผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้

3.1 ข้อมูลทรัพยากรชีวภาพ ให้ระบุชนิด ช่วงเวลาในการเก็บหาหรือการใช้ประโยชน์ ปริมาณที่ใช้
และการประเมินมูลค่าการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชีวภาพในป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้ หรือลดรายจ่าย

ทรัพยากรชีวภาพ/ กายภาพ/วัฒนธรรม ภูมิปัญญา	ช่วงเวลาในการเก็บ หา/ใช้ประโยชน์	ปริมาณการ เก็บหา/ ใช้ประโยชน์	ราคาในตลาด	มูลค่าการใช้ ประโยชน์ใน การสร้างรายได้	มูลค่าการใช้ ประโยชน์ใน การลดรายจ่าย

ทรัพยากรชีวภาพ/ กายภาพ/วัฒนธรรม ภูมิปัญญา	ช่วงเวลาในการเก็บ หา/ใช้ประโยชน์	ปริมาณการ เก็บหา/ ใช้ประโยชน์	ราคาในตลาด	มูลค่าการใช้ ประโยชน์ใน การสร้างรายได้	มูลค่าการใช้ ประโยชน์ใน การลดรายจ่าย

3.2 ข้อมูลทรัพยากรกายภาพโดยให้ระบุว่าเป็นอะไร (เช่นน้ำ) และแหล่งพื้นที่ พร้อมภาพถ่าย

3.3 ข้อมูลวัฒนธรรมและภูมิปัญญา โดยให้ระบุ วัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านใด เช่นด้าน
สมุนไพร ด้านจักสาน ด้านการทอผ้า ย้อมสีธรรมชาติ เป็นต้น / เจ้าของภูมิปัญญา / รายละเอียดภูมิปัญญา
และจุดเด่นของภูมิปัญญา (โดยย่อ) พร้อมภาพถ่าย เป็นต้น

ตอนที่ 4 องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำมาประยุกต์ใช้ประโยชน์จาก ทรัพยากรชีวภาพ หรือ
ทรัพยากรกายภาพ หรือวัฒนธรรมและภูมิปัญญาจากป่าชุมชน เพื่อสร้างเป็นผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการ
จากป่าชุมชน จนสามารถสร้างรายได้ โดยระบุเจ้าของภูมิปัญญา อธิบายรายละเอียดภูมิปัญญา โดยละเอียด
(พร้อมภาพถ่าย) เป็นต้น

ตอนที่ 5 ข้อมูลผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้

(1) รายการผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้ให้กับกลุ่มสมาชิก มีอะไรบ้าง (ตามตัวเลือกด้านล่าง โดยสามารถเลือกได้มากกว่า 1 ข้อ (หากมี)) พร้อมอธิบายรายละเอียดกระบวนการหรือวิธีการผลิตหรือวิธีทำเพื่อให้ได้ผลผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้ (พร้อมภาพถ่ายขั้นตอนการดำเนินการโดยละเอียด)

1. การท่องเที่ยวโดยชุมชน

2. การเพาะชำกล้าไม้ชุมชน

3. ผลผลิตพืชอาหาร (ระบุชนิด)

4. ผลผลิตพืชสมุนไพร (ระบุชนิด)

5. ผลิตภัณฑ์ (ระบุชนิดพืชผลิตภัณฑ์)

6. อื่น ๆ (ระบุ)

(2) กลุ่มเป้าหมายผู้รับซื้อ หรือผู้ใช้บริการ คือใครบ้าง

- ราคาขาย ผลผลิต/สินค้า/บริการ (ปลีก/ส่ง)

- ตลาดในการขายสินค้า (เช่น ในหมู่บ้าน ในตำบล ในอำเภอ ในจังหวัด ต่างประเทศ)

(3) การประเมินมูลค่าการได้รับประโยชน์จากผลิต ผลิตภัณฑ์ หรือบริการจากป่าชุมชน

- การสร้างรายได้ในระดับครัวเรือน และระดับชุมชน (บาท/ปี)

- การลดรายจ่ายในระดับครัวเรือน และระดับชุมชน (บาท/ปี)

ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้

- (1) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของกลุ่มสมาชิกในการพัฒนาป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้ โดยตอบเรียงลำดับจาก 1 ปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สำคัญมากที่สุด ไปถึง 5 ปัจจัย แห่งความสำเร็จที่มีความสำคัญน้อยที่สุด

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

- (2) ปัญหา อุปสรรค ต่อการพัฒนาป่าชุมชน เพื่อสร้างรายได้ โดยตอบเรียงลำดับจาก 1 ปัญหา อุปสรรค ที่สำคัญที่สุด ไปถึง 5 ปัญหา อุปสรรค ที่มีความสำคัญน้อยที่สุด

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

- (3) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาป่าชุมชนเพื่อสร้างรายได้

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

ตอนที่ 7 การวิเคราะห์กระบวนการการทำงานของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน

โดยเทียบเคียงตามเกณฑ์การประเมินวิสาหกิจชุมชน เพื่อประเมินศักยภาพการทำงานของสมาชิกป่าชุมชนสำหรับเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนางานการดำเนินการของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน

ประเด็นการประเมินกระบวนการดำเนินงานของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน เพื่อทราบศักยภาพของกลุ่มฯ สามารถสรุปแต่ละประเด็น แทนค่าด้วยคะแนน 3 ระดับ คือ

ระดับดี มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

ระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน

ระดับต้องปรับปรุง มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

จากนั้นหาค่าเฉลี่ยคะแนนโดยการรวมคะแนนทั้งหมดที่ได้หารด้วยจำนวนข้อคำถามที่ประเมิน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับช่วงคะแนนของแต่ละระดับการพัฒนา ดังนี้

ระดับดี มีช่วงคะแนนระหว่าง 2.34-3.00 คะแนน

ระดับปานกลาง มีช่วงคะแนนระหว่าง 1.67-2.33 คะแนน

ระดับต้องปรับปรุง มีช่วงคะแนนระหว่าง 1.00-1.66 คะแนน

ควรรายงานเพิ่มเติมด้วยว่ามีประเด็นใดบ้างที่ต้องปรับปรุง

แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน ประกอบด้วยหัวข้อ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การประเมินกระบวนการ

1. ทิศทางการดำเนินงาน
2. การวางแผนการดำเนินงาน
3. การบริหารตลาด
4. การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร
5. การบริหารสมาชิกกลุ่ม
6. กระบวนการจัดการสินค้าและบริหาร

ส่วนที่ 2 การประเมินผลลัพธ์

หมายเหตุ ในการประเมินการให้คะแนนควรใช้เจ้าหน้าที่ผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และประเมินด้วยใจเป็นธรรม จำนวนอย่างน้อย 3 คน และนำคะแนนรวมของทั้ง 3 คนมาหาค่าเฉลี่ย จะทำให้ค่าคะแนนที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากกว่าการให้คะแนนโดยบุคคลคนเดียว

แบบประเมินศักยภาพกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน
เพื่อการพัฒนาป่าชุมชนก้าวสู่การสร้างเศรษฐกิจชุมชน (รายได้ระดับชุมชน/ครัวเรือน)

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
ส่วนที่ 1 ประเมินกระบวนการ			
1. ทิศทางการดำเนินงาน			
1.1 มีการกำหนดเป้าหมาย/ทิศทางอย่างชัดเจน			
1.2 สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย/ทิศทาง			
1.3 มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารและแบ่งบทบาทหน้าที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม			
1.4 มีการกำหนดกฎระเบียบ หรือข้อบังคับที่เป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดยมีการเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือเป็นข้อตกลงที่สมาชิกทุกคนยึดถือปฏิบัติ			
1.5 การเงิน/บัญชี มีการจัดบันทึกการเงิน/บัญชีทุกครั้งที่มีกิจกรรมรับ-จ่าย			
1.6 มีการนำข้อมูลบัญชีรับ-จ่าย มาทบทวนใช้ประโยชน์ในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งสามารถปรับแผนการดำเนินงานได้หากมีรายจ่ายสูงเกินไป หรือสูงกว่ารายรับ			
1.7 ข้อมูลทางการเงินและข้อมูลทุกชนิด มีความโปร่งใส เปิดเผยให้สมาชิกรับทราบได้โดยประชุมสมาชิกเพื่อแจ้งข้อมูล หรือจัดทำเป็นเอกสาร แจกสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ			
1.8 มีการกำหนดทิศทางในการบริหารจัดการทุน ทรัพย์สินที่มีอยู่ภายใน ได้แก่ เงิน ทรัพยากร ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางสังคม และทุนที่ได้จากภายนอก			
1.9 มีการกำหนดแนวทางและวิธีการในการจัดสรรรายได้ และผลประโยชน์ระหว่างสมาชิกเพื่อให้สมาชิกได้รับทราบ เข้าใจ และยอมรับตรงกัน			
1.10 มีการนำข้อมูลการดำเนินงานในปีที่ผ่านมาพิจารณาว่าประสบความสำเร็จหรือไม่ อย่างไร มีปัญหาตรงไหนที่ควรแก้ไข			
1.11 มีการนำปัญหาที่พบมาปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในปัจจุบันอยู่เสมอ			
1.12 การดำเนินงานของกลุ่มฯ มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ประหยัด แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะในด้านการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม มีการใส่ใจต่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในชุมชน			
1.13 มีการเข้าร่วมหรือให้การสนับสนุนกิจกรรมที่เป็นสาธารณประโยชน์ของชุมชน หรือมีการบริจาคเงินหรือสิ่งของให้กับชุมชนเพื่อกิจกรรมสาธารณะ			
1.14 มีการดำเนินการอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อลูกค้า สินค้า บริการ การไม่เอาเปรียบ ซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา สินค้ามีคุณภาพ ความปลอดภัย ตรวจสอบได้			

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
2. การวางแผนการดำเนินงาน			
2.1 มีการจัดเก็บ/รวบรวม/ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประโยชน์ ทั้งข้อมูลภายในและภายนอกชุมชน เช่น ข้อมูลจากเอกสาร จากแผนแม่บทชุมชน หรือข้อมูลโดยตรงจากสมาชิกและชุมชน เป็นต้น			
2.2 มีการนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจจัดทำแผนอย่างมีเหตุ มีผล เช่น วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค การแข่งขัน ความสามารถในการปฏิบัติงานที่จะส่งผลต่อความสำเร็จในอนาคต			
2.3 มีการประชุม/กำหนดจัดทำแผนร่วมกันระหว่างผู้นำ กรรมการ และสมาชิก หรือผู้แทนสมาชิก ในกรณีกลุ่มๆ มีสมาชิกจำนวนมาก			
2.4 แผนการดำเนินงานของกลุ่มๆ ได้กำหนดเป้าหมายไว้ครบถ้วนทั้งเชิงปริมาณ เช่นการกำหนดจำนวนการผลิต/บริการ การลงทุน รายจ่าย รายได้ หรือจำนวนการให้สวัสดิการชุมชน และเชิงคุณภาพ เช่น การคำนึงถึงคุณภาพสินค้า บริการ คุณภาพชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นต้น			
2.5 มีการกำหนดเป้าหมายทั้งเชิงปริมาณ ซึ่งหมายถึงการกำหนดจำนวนการผลิต บริการ การลงทุน รายจ่าย รายได้ จำนวนการให้สวัสดิการชุมชน เป็นต้น			
2.6 มีการกำหนดเป้าหมายทั้งในเชิงคุณภาพ เช่น การคำนึงถึงคุณภาพของสินค้า/บริการ คุณภาพชีวิต สังคม สิ่งแวดล้อม			
2.7 แผนการปฏิบัติงาน มีการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดไว้ชัดเจนว่าใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ กับใคร อย่างไร			
2.8 มีการถ่ายทอด/กำหนดวิธีการในการชี้แจงและทำความเข้าใจในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติและดำเนินงานให้บรรลุผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพที่วางไว้ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าใจ ในทิศทางเดียวกัน			
2.9 มีวิธีการสนับสนุนให้สมาชิกดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เช่น มีการติดตามเป็นระยะ มีระยะเวลากำหนดการดำเนินงานตามแผน			
2.10 มีวิธีการควบคุมการดำเนินงานตามแผน เช่น กำหนดระยะเวลา ส่งมอบผลผลิตต่อสมาชิกและลูกค้า มีการกำหนดผู้รับผิดชอบ วิธีการควบคุมดูแลการปฏิบัติให้สามารถทำได้ตามแผนหรือสามารถปรับแผนตามสถานการณ์ได้			
2.11 มีวิธีการคาดการณ์ความสำเร็จของแผน เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สมาชิก เช่น การส่งสินค้าสู่ตลาด และเพื่อเตรียมความพร้อมในกรณีที่ไม่สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนตามแผนที่กำหนด โดยในการคาดการณ์มีการใช้ข้อมูลที่มีอยู่มาวิเคราะห์พิจารณาประกอบด้วย เพื่อให้การคาดการณ์ถูกต้องตามที่ควรจะเป็นมากยิ่งขึ้น			

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
3. การบริหารตลาด			
3.1 กลุ่มฯ สามารถวิเคราะห์กำหนดกลุ่มลูกค้าได้ชัดเจนว่าคือใครบ้าง ที่จะมี ความต้องการในการใช้ประโยชน์จากผลผลิต/บริการของกลุ่ม			
3.2 กลุ่มฯ มีการใช้ข้อมูลด้านต่าง ๆ ทั้งความต้องการของลูกค้า ทรัพยากร ภูมิปัญญา ทุนที่มีอยู่แล้ว และที่จะสามารถหาได้เพิ่มเติมจากภายนอก มา กำหนดตลาดก่อนที่จะกำหนดแผนการผลิต (โดยอธิบายเพิ่มเติมถึงวิธีการว่าทำ อย่างไร)			
3.3 กลุ่มฯ มีการติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้า และสถานการณ์ การตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการกำหนดและปรับปรุง แผนการดำเนินงานอยู่ตลอดเวลา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาด้านการตลาดสำหรับ สินค้า/บริการของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน (โดยอธิบายเพิ่มเติมถึงวิธีการว่าทำ อย่างไร)			
4. การจัดการความรู้และข้อมูลข่าวสาร			
4.1 มีการรวบรวมความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดเก็บ และการถ่ายทอดให้กับ คนรุ่นหลัง ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำองค์ความรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการ ประกอบกิจการของกลุ่มฯ			
4.2 มีวิธีการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เพื่อให้สมาชิก มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนากิจการอยู่ตลอด			
4.3 มีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกรนำความรู้ เทคโนโลยีสมัยใหม่มา ประยุกต์ให้เข้ากับภูมิปัญญาเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวิถี ชีวิตชุมชนในปัจจุบัน			
4.4 มีการจัดเก็บข้อมูลที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งใช้งาน รวมทั้งเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์แก่สมาชิกเครือข่ายลูกค้าและบุคคลทั่วไปอย่างต่อเนื่อง โดย ข้อมูลจะต้องทันสมัย ถูกต้อง และน่าเชื่อถือ			
5. การบริหารสมาชิกกลุ่ม			
5.1 มีการกำหนดเงื่อนไขการรับสมาชิกไว้โดยมีการบันทึกไว้อย่างชัดเจน เพื่อมิ ให้มีความคลาดเคลื่อน และเงื่อนไขที่กำหนดต้องเป็นที่ยอมรับของสมาชิกทั่วไป			
5.2 มีการพัฒนาคณะกรรมการและสมาชิกให้มีความรู้ความสามารถในการ บริหารจัดการและดำเนินงานได้อย่างคล่องตัว ทันทต่อเหตุการณ์และสถานการณ์ ที่เปลี่ยนแปลงไป จนบรรลุแผนการดำเนินงานของชุมชน มีแนวทางการพัฒนา อย่างเป็นขั้นเป็นตอนและสอดคล้องเหมาะสมกับแนวทางการพัฒนาของกลุ่ม สมาชิกป่าชุมชน			

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
5. การบริหารสมาชิกกลุ่ม (ต่อ)			
5.3 มีการสร้างขวัญและกำลังใจ ความพึงพอใจ และแรงจูงใจ หมายถึงการให้ผลตอบแทนทั้งด้านการเงิน สวัสดิการ และการสนับสนุนยกย่องชมเชย มีระบบการดำเนินการที่เหมาะสม ทัวถึง และเป็นธรรม			
5.4 มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิก มีแนวทางในการติดตามและวัดความก้าวหน้า หรือปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน และปรับปรุงการดำเนินงานของสมาชิก อาจมีการกำหนดเป็นทีมงาน หรือคณะทำงานจงกลุ่มฯ เพื่อติดตามประเมินผลงาน และแจ้งผลให้สมาชิกทราบ และนำไปปรับปรุง การดำเนินงานของกลุ่มฯ			
6. การบวนการจัดการสินค้าและบริการ			
6.1 มีการกำหนดขั้นตอน กระบวนการ และระบบในการผลิตสินค้าหรือบริการ ให้สามารถควบคุมคุณภาพ ความสม่ำเสมอของสินค้า			
6.2 มีการนำข้อมูลจากลูกค้า ความรู้ และเทคโนโลยีมาปรับปรุงกระบวนการผลิตสินค้าและบริการและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้า เพื่อให้เกิดสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพดีสม่ำเสมอและเป็นทีพึงพอใจแก่ลูกค้า			
6.3 มีการควบคุมระบบงาน ป้องกันความผิดพลาดในระบบงาน ปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง			

หัวข้อการประเมิน	ระดับคะแนน		
	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง
ส่วนที่ 2 ประเมินผลลัพธ์			
1. สามารถลดรายจ่ายในครัวเรือน ของกลุ่มสมาชิกป่าชุมชน รวมถึงลดการซื้อสินค้าจากภายนอก			
2. ช่วยเพิ่มรายได้ให้กลุ่มฯ และสมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการดำเนินงาน			
3. ช่วยส่งเสริมการมีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ สมาชิกมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุขได้อย่างพอเพียง หนี้สินลดลง			
4. มีกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ได้รับการรับรองคุณภาพ และได้รับการตอบรับที่ดีจากลูกค้า รวมถึงการวิจัยและพัฒนาสินค้าและบริการใหม่ ๆ			
5. สามารถลดต้นทุนการผลิต เช่น ใช้วัสดุดิบหรือวัสดุที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นในการดำเนินงานได้			
6. มีคุณภาพของระบบงาน สามารถลดความผิดพลาดและความสูญเสียในระบบการผลิตและบริการได้			
7. ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการดำเนินงานของกลุ่มคือช่วยให้คนในชุมชนมีงานทำ			
8. มีสินค้าและบริการตอบสนองความต้องการของชุมชน			
9. คนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีรายได้เพิ่ม			
10. มีกระบวนการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม			
11. สมาชิกมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น เกิดทักษะในการทำงานสามารถถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่นได้ ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ			
12. สมาชิกมีความสนใจและกระตือรือร้นที่จะร่วมกิจกรรม มีความพึงพอใจจากการได้มีส่วนร่วมในการทำงาน มีรายได้เพิ่ม ได้รับสวัสดิการและได้รับการยอมรับ			
13. สามารถดำเนินงานบรรลุความสำเร็จของแผนและกิจกรรม ตามแผนที่วางไว้			